ELLENFORRADALMI ERŐK A MAGYAR OKTÓBERI ESEMÉNYEKBEN

III.

KIADJA
A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG MINISZTERTANÁCSA
TÁJÉKOZTATÁSI HIVATALA

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés 3
A vidéki „forradalmi bizottságok" 12
Külföldi ügynökök aknamunkája 32
A nyugati magyar emigráció szerepe 48
Az áruló Király Béla szerepe 65
A Corvin közi „felkelők" 75
Epizódok az ellenforradalomból 90
Fegyveres akciók Budapesten október 23-ról 24-re virradó éjszaka 105
Mi történt a Parlament előtt 1956. október 25-én? 118
Vértanúink 125
Függelék
Kimutatás az ellenforradalom fogságában levő személyek számáról 143
Az október 23-i és az azt követő eseményekkel kapcsolatos sérülések és halálozások 144

Felelős kiadó: a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Tájékoztatási Hivatala

57/3797 Egyetemi Nyomda, Budapest VII. Dohány u. 12. — F.v. Janka Gyula

BEVEZETÉS

Az „Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben" harmadik kötetét bocsátjuk a nyilvánosság elé. Ez kiegészíti az első két kötetet, amely elsősorban az ellenforradalom terrorcselekményeit mutatta be.

Az első két kötet Magyarországon is és külföldön is segített szertefoszlatni ezernyi elterjesztett hazugságot, és megismertetni az ellenforradalmat a maga kegyetlen valóságában. Kiadványaink hiteles tényekkel és dokumentumokkal világították meg az ellenforradalmi eseményeket. Éppen ezért az ellenforradalom bel- és külföldi támogatói, akik arról igyekeznek meggyőzni a világot, hogy a magyarországi ellenforradalom nem ellenforradalom, hanem „forradalom", „szabadságharc" volt, — a „fehér könyv" megjelenését érthető ellenszenvvel fogadták.

Az Írószövetség (amelyet 1957 áprilisában a Belügyminisztérium feloszlatott, mert megállapítást nyert, hogy a szövetséget tagjainak egy tevékeny csoportja a Magyar Népköztársaság társadalmi rendje elleni támadás eszközeként használta fel) 1956 novemberében levelet küldött az úgynevezett Nagybudapesti Központi Munkástanácshoz. Ebben hangsúlyozta, hogy az Írószövetségnek „október 23 eszmei előkészítésében jelentős része volt", s egyben kijelentette:

„Aggályosnak tartunk ma minden olyan tevékenységet, mint »Fehérkönyv« szerkesztése, stb."

Az egyik magyar nyelvű ellenforradalmi lap, a „menekült magyarok tájékoztatójaként" Münchenben megjelenő „Magyar Kurir", 1956. dec. 15-i számában azt írja, hogy „a magyar népnek a szabadságharcban történt egyetemes felkelését úgynevezett fehér könyv kiadásával próbálják elferdíteni".

De az ellenforradalom bemutatásához, annak bizonyításához, hogy az úgynevezett „szabadságharc" a dolgozó nép szabadsága, szocialista rendje ellen irányult, márcsak azért sincs szükség semmi-

féle ferdítéshez, mert ehhez ugyanez a Magyar Kurir bőséges bizonyítékot nyújt. A lap vezércikke így ír:

„Elégettük a Szabad Nép 11 éve összegyűjtött hazugsággal telített termékeit. A párthelyiségeket feldúltuk. A hírhedt ÁVÓ pribékjeinek egy részét kiirtottuk. Nem hagytunk sehol egy vörös csillagot. Szétvertünk mindent, ami az elmúlt 11 esztendő átkos emléke volt. Ezek forradalmunk látható jelei, de egyúttal jelképei is."

Íme, így értékelik maguk a „forradalmárok" a „szabadságharcot". Büszkék arra, hogy úgy kezdték, mint Hitler: a kommunista párthelyiségek feldúlásával, újság- és könyv-máglyákkal, az ötágú csillagok leverésével, véres kommunistaellenes terrorral. Büszkék szörnyű gyilkosságaikra. „Egy részét kiirtottuk" — dicsekednek, és ezekben a szavakban benne van az is, hogy ha több idejük lett volna, sokkal többet gyilkoltak volna. Nemcsak az emberek százait, ezreit. A „kiirtani" szó — amelyet Münchenben nem most nyomtattak ki először —, jelzi, hogy milyen mérvű terrorra készült az ellenforradalom: a nép egész csoportjainak megsemmisítésére, kiirtására.

Ugyanebből a müncheni „Magyar Kurir"-ból idézünk:
„Felkelésünk és oly mérhetetlen áldozatunk történelmi elhivatottságunkból következett: a Nyugat védelmét vállaltuk, mint ezredévünk során már annyiszor, a Kelet felől előretörő barbarizmussal szemben."

Ez is elég világos vallomás arról, hogy a szabadságért, vagy a szabadság ellen folyt a harc. Sőt: vallomás arról, hogy az ellenforradalom összes nemzeti szólamai mögött mennyire nem magyar ügy rejtőzött. A „nyugat védelméért", a kapitalista rendszerért kergette az ellenforradalom tűzbe reakciósok és bűnözők mellett a megtévesztett fiatalok egyes csoportjait is. A 11 esztendő, amelynek minden „átkos emlékét" szét akarták verni — a nyilas fasiszta rémuralom *óta* eltelt 11 év volt. A Magyar Kurir „szabadságharcos" szerzőinek soraiból a régi kapitalista-fasiszta uralom utáni vágyakozás csendül ki.

Csak egy példát ragadtunk ki a sokból, annak bizonyítására, hogy az október—novemberi „szabadságharcosok" maguk is véres, gyilkos, népellenes ellenforradalomnak tudják — csak éppen másképpen nevezik —, azt, ami hazug jelszavakkal október 23 és november 4 közt Magyarországon lezajlott.

*

Kiadványunk harmadik kötetének anyagai rávilágítanak arra, hogy szervesen, fogaskerékszerűen kapcsolódott egymáshoz a nyugati kémszervezetek magyarországi felforgató tevékenysége és a nyugati magyar emigráció működése. Ezek azonban és velük együtt a magyarországi fasiszták s a tőkés rendszer egyéb hívei gyengék lettek volna az ellenforradalom kirobbantására, ha nem akadtak volna szövetségeseik a fegyveres erők parancsnoki karában s magában a Magyar Dolgozók Pártjában, annak vezetőségében. Az ellenforradalmi erőket az segítette, hogy a párt, a hadsereg és a rendőrség vezetésében árulás történt.

Az árulók közt nagy szerep jutott a budapesti rendőrség vezetőjére, Kopácsi Sándorra, az ellenforradalom oldalára átállott Maléter Pál ezredesre. De különösen fontos szerepet játszott a párt vezetésébe került és a kormányfői tisztséget betöltő Nagy Imre.

A magyar népi demokráciára nézve rendkívül súlyos helyzetet teremtett Nagy Imre magatartása. Nagy Imre október 23-ának éjjelén elfogadta a népi demokrácia kormánya elnökének, s a Magyar Dolgozók Pártja Politikai Bizottsága tagjának tisztségét. Kezdetben úgy is lépett fel, mint a népi demokratikus rend védelmezője. A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége október 23-ának éjjelén elhatározta, hogy kemény rendszabályokkal kell a rendet helyreállítani, a népköztársaságot megvédeni. Elhatározták a munkásság felfegyverzését, a rendőrség bevetését, statárium bevezetését, s a szovjet csapatok behívását. Nagy Imre, aki ezen az ülésen részt vett, ezeket a határozatokat helybenhagyta. A kommunisták tömegeit, a népi demokratikus rend híveinek tömegeit megnyugtatta ez. Megnyugtatta, mert úgy látták, hogy az új kormányfő kinevezése nem gyengíti a népi demokratikus rendszert, sőt erősíti. Megtévesztette ezeket a tömegeket Nagy Imrének és csoportjának demagógiája is. Elhitték, hogy a rendszer hibái és fogyatékosságai ellen harcol Nagy Imre. A tömegek sok mindent nem értettek az ellenforradalom első napjaiban és elégedetlenkedtek emiatt. Nem értették, hogy miért nem hívják őket harcba az ellenforradalmi csapatok ellen, hogy miért marad papíron a statárium. De a „kommunista" miniszterelnök személye megnyugtatta őket.

Nagy Imre azonban a kormány elnökeként megakadályozta a statáriális bíráskodást és akadályozta a magyar és szovjet fegyveres erők harcát az ellenforradalmi bandákkal szemben. Intézkedett a fegyveres harcokban foglyul ejtett személyek szabadonbocsátására, ami lehetővé tette, hogy ezek újra fegyvert fogjanak az államhatalom ellen. A fegyveres felkelés harmadnapján

nár úgy látszott, hogy sikerül a rendet helyreállítani. Ekkor Nagy Imre azzal lepte meg a rendfenntartó csapatokat, hogy ezek tudta nélkül felfüggesztette a kijárási tilalmat, s elrendelte a munka felvételét. Így az utcára tóduló lakosságot használta fel fedezékül az ellenforradalom fegyveres akcióinak folytatására, s új véres provokációk kirobbantására. Ennek példája volt a parlament előtti véres provokáció.

Nagy Imre akadályozta meg annak a tervnek megvalósítását, melyet a Honvédelmi Minisztériumban az ellenforradalom egyik fő gócának, a Corvin közi csoportnak szétzúzására kidolgoztak. Október 28-án reggel hat órakor kellett volna a támadásnak megindulnia, de fél órával előtte Nagy Imre telefonon közölte a katonai vezetőkkel: „Ha a támadást megindítják, akkor lemondok."

Nagy Imre védte az ellenforradalmi csoportokat, nem akarta leverni azokat, hanem szövetségre törekedett velük. Miközben a népi demokráciához hű fegyveres erők elkeseredett küzdelemben álltak az ellenforradalmi erőkkel — Nagy Imre, az állítólagos kommunista tárgyalt, egyezkedett velük, elismerte őket valamiféle hatalomnak.

Az egész világot bejárta és megrázta a Köztársaság téri pártház megrohanásának és a pártházat védők tömeges lemészárlásának híre. Nagy Imre azonban közvetlenül a pártház ostroma és a tömeges lincselések után „barátságos tárgyalásokat" kezdett a Köztársaság téri tömeggyilkosság irányítóival, s elsősorban a hírhedt Dudás Józseffel. Erről az alábbi hivatalos nyilatkozat jelent meg:

„1956. október 30-án délután 6 órakor tárgyalások indultak Nagy Imre, a Minisztertanács elnöke és a fegyveres szabadságharcos erők képviselői, a Nemzeti Forradalmi Bizottmány tagjai, továbbá a forradalmi értelmiség és diákság tagjai közt. A fegyveres felkelő szabadságharcos erőkkel Dudás József, a Nemzeti Forradalmi Bizottmány elnöke előterjesztése alapján a tárgyalások kedvező légkörben folynak. A felkelők javaslatait Nagy Imre, a Minisztertanács elnöke a Kormány elé terjeszti."

Nagy Imre a kormányban nemcsak előterjesztette, hanem képviselte is a fehérterrorista bandafőnöknek, Dudásnak az álláspontját. S hogy nem képviselte rosszul, azt további intézkedései is bizonyítják. Még aznap megjelent Nagy Imre nyilatkozata a Forradalmi Karhatalmi Bizottság előkészítő bizottságának megalakulásáról.

Nyilatkozat.

A forradalmi harcokban résztvett egységek megbizottaiból, a Honvédség és Rendőrség képviselőiből, e megalakuló alatt álló munkás és ifjuségi fegyveres egységek képviselőiből alakuló Forradalmi Karhatalmi Bizottság előkészitő bizottságának a mai napon történt megalakulását a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa nevében tudomásulveszem és megerősitem. A Forradalmi Karhatalmi Bizottság szervezze meg a forradalmi harcokban résztvett egységek, a Honvédség és Rendőrség, a munkás- és ifjuségi osztagokból alakuló uj karhatalmat. Ennek segitségével is teremtse meg Hazánk belső békéjének helyreállitását és a október 28-án és 30-án elhangzott kormányprogrammok végrehajtásának feltételeit.

A Forradalmi Karhatalmi Bizottság az általános titkos választásokkal létrehozandó uj kormány hivatalbalépéséig működjék.

B u d a p e s t, 1956. október 30.

Nagy Imre.
a Magyar Népköztársaság
Minisztertanácsának Elnöke.

Az árulás dokumentuma. Nagy Imre az ellenforradalom fegyveres erőire bízza az ország „belső békéjének" biztosítását

Ez a nyilatkozat az ellenforradalmi csoportok kezébe adta a fegyveres hatalmat, kinyitotta előttük a fegyverraktárakat, melyeket addig hősiesen védtek a katonák.

E kötet anyagaiból is kitűnik, hogy Nagy Imre csoportjával együtt állandó kapcsolatban állt az ellenforradalmi felkelőkkel, s a valóságban az ellenforradalom szállásesinálójának, trójai falovának szerepét játszotta a kormányban.

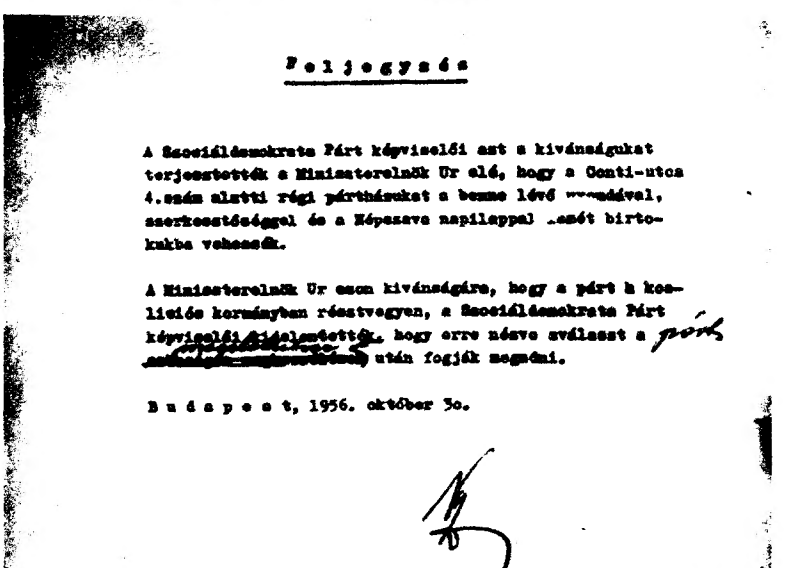

Feljegyzés

A Szociáldemokrata Párt képviselői azt a kívánságukat terjesztették a Miniszterelnök Ur elé, hogy a Conti-utca 4.szám alatti régi párthásukat a bennne lévő [illegible]dával, szerkesztőséggel és a Népszava napilappal [illegible]mét birtokukba vehessék.

A Miniszterelnök Ur ezen kívánságára, hogy a párt a koalíciós kormányban résztvegyen, a Szociáldemokrata Párt képviselői [illegible], hogy erre nézve szálaszt a párt [illegible] után fogják megadni.

Budapest, 1956. október 3o.

Nagy Imre kézjegyével hagyja jóvá a megalakítandó Szociáldemokrata Párt szervezőinek kívánságát, nekik adja a szakszervezet tulajdonát képező nyomdát és szerkesztőségi épületet. Egy-két nappal később Nagy Imre a Magyar Dolgozók Pártja nyomdáinak és vagyonának szétosztásáról intézkedett

Nagy Imre november 2-án kitette a kommunista minisztereket a kormányból; átadta a párt épületeit, gépkocsijait, pénzét és egyéb vagyonát más pártoknak; átengedte a pártlap szerkesztőségét és nyomdáját Dudás fasiszta bandájának. (Ugyanakkor a Szociáldemokrata Pártnak székházat és nyomdát adott, a Kisgazda Pártnak pedig több százezer forintot.) Nagy Imre egy szóval sem tiltakozott a kommunistáknak a Köztársaság téren történt lemészárlása ellen, nem tiltakozott kommunisták tömeges letartóztatása ellen, de szabadon bocsátatta az összes elítélt fasisztákat, háborús bűnösöket, a népi demokrácia mindenféle ellenségét. Mint miniszterelnök bejelentette a „többpártrendszert", mi-

közben asszisztált ahhoz, hogy országszerte szétverjék a kommunisták pártjának szervezeteit. Opportunizmusa árulássá teljesedett, így jutott el a burzsoá pártok engedélyezéséig, a Magyar Dolgozók Pártja likvidálásáig, a varsói szerződés törvénytelen felmondásáig és addig a kísérletéig, hogy nyugati csapatok behívásával Magyarországot háború színhelyévé tegye.

E kiadványunk anyagai újabb bizonyítékokat nyújtanak arról, hogy október 23-a és november 3-a között Magyarországon a régi reakciós rend minden hívét és maradványát aktivizálta az ellenforradalom. A „Forradalmi Bizottságok vidéken" című fejezet egyúttal azt is megmutatja, miért ismerhette fel a falu dolgozó népe hamar, hogy ellenforradalom van, s a régi kizsákmányoló rend visszaállítása a cél. A falvak zömében a régi kizsákmányoló rendszer ismert és gyűlölt alakjai léptek előtérbe, foglaltak helyet a különböző, forradalminak nevezett bizottságokban.

A Corvin közi felkelőkről szóló fejezet rávilágít, hogy a kiszabadult bűnözők milyen jelentős szerepet játszottak az ellenforradalmi harcokban: összefogott a politikai alvilág a bűnügyi alvilággal. Az ellenforradalomnak szüksége volt a bűnözők elvetemültségére, becstelenségére, mert a véres fehérterror, amelyben az alvilági bűnözők nagy szerepet játszottak, az ellenforradalom fontos eszköze volt a tömegek megfélemlítésére.

Az október 23-i fegyveres akciók részletesebb leírásával ez a kötet újabb képet nyújt arról, hogy az ellenforradalom szervezett volt, tervek szerint folyt, hozzáértő irányítói voltak.

E kötet dokumentumai közt néhány újonnan szervezkedő párt alakulási és lapindítási bejelentésének fényképmásolatát is közöljük. Ezek a pártok, amelyek gomba módra nőttek az ellenforradalom talaján, sok hangzatos frázissal igyekeztek ugyan elrejteni igazi céljaikat, de az ellenforradalmi tartalom, a kapitalista rend visszaállítására való törekvés ki-kiütközik programjaikból.

Majd mindegyik párt „demokratikusnak" nevezte magát, de programjában olyan pontokkal, mint „a magántulajdon sérthetetlensége" már jelezte, hogy ellensége az államosításnak, a szocializálásnak, s a tőkések és nagybirtokosok tulajdonát visszaadni kívánja.

Jelentkezett a többi között a Demokrata Néppárt is, amely Mindszenty bíboros pártjának hirdette magát. Erről a pártról írja a nyugatberlini „Der Spiegel" november 7-i száma a következőket:

Csütörtökön délután — tehát 24 órával azután, hogy Mindszenty bevonult a városba — Magyarország kereszténydе-

mokratái a bíboros Úri utcai palotájában tartott ülésükön kialakították propaganda-programjukat. Fő jelszavuk ez volt: „Mi vagyunk a bíboros pártja".
A párt elnöke — Éliás Lajos dr. — kijelentette: „Nem klerikális, hanem nemzeti magyar párt akarunk lenni, amely az ország ezeréves keresztény hagyományaiban gyökeredzik". És a párt sajtófőnöke, Gedönny dr. hozzáfűzte: „Ez a második októberi forradalom, a *válasz az 1917-es év pétervári kommunista forradalmára.*"

Íme, világos ellenforradalmi program. Ugyanaz a program, amellyel 1919 őszén az antant-csapatok által támogatott Horthy-fasiszták léptek fel.

Nagy Imre kabinetje ülésén határozatot hozott ennek a „Demokrata Néppártnak" támogatásáról.

A sok leplezetten, vagy kevésbé leplezetten ellenforradalmi párt közt fellépett a „Pártonkívüliek Országos Blokkja". Ennek programjában, melyet a „Blokk" szervezője, Asztalos István (Budapest, XI. Bartók Béla út 115.) írt alá, az alábbi pont is szerepel:

„rendőrségi felügyelet alá vonni mindazokat a partizánokat, akik az ÁVO felgöngyölítése után szabadon mozognak, mert 12 évvel ezelőtt ezek a legtevékenyebben vettek részt hazánkban a szovjet diktatúra megteremtésében, az esztelen erőszak és önkény végrehajtásában. Ezen túlmenően pedig rendeletileg azonnal feloszlatni a partizán szövetséget".

Mint ismeretes, a partizán szövetség tagjai a fasizmus ellen küzdöttek. 12 évvel ezelőtt segítettek megdönteni Hitler magyar csatlósainak, Horthynak és Szálasinak uralmát.

A Pártonkívüliek Országos Blokkjának fent idézett programja is mutatja, hogy az ellenforradalom felszínre hozta, bátorította és szerephez juttatta a fasizmust, amely véresen el akarta tiporni a magyar nép szabadságának igazi, antifasiszta harcosait, s vissza akarta állítani Magyarország történelmének legsötétebb korszakát, a fasiszta rabszolgaságot.

*

Gyűlölték, mint Hitler és Göring. A képen a kidöntött és felakasztott Dimitrov mellszobor

A „sztálinizmus" ellen — ez volt Nagy Imréék, ez volt az október 23-i tüntetés szervezőinek egyik fő jelszava. De Győrben, mint a Life közölte — az ellenforradalmárok első dolga a Lenin-kép eltávolítása volt

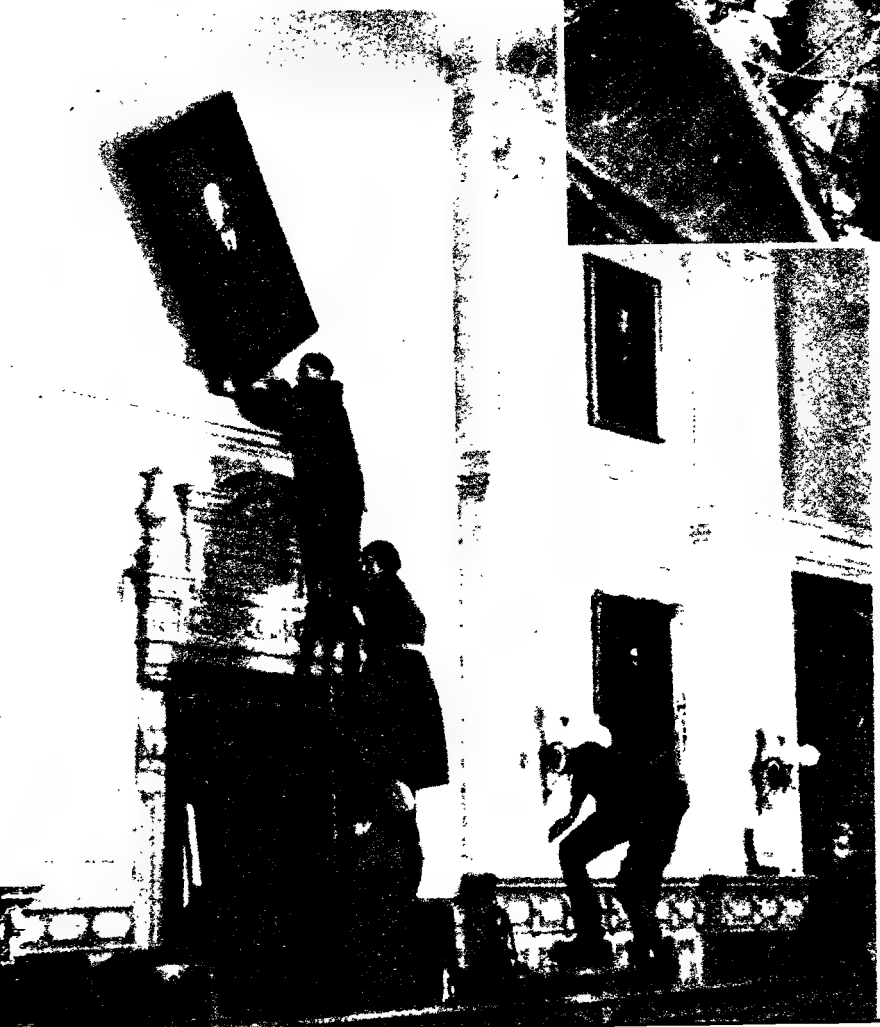

A vidéki „forradalmi bizottságok"

A budapesti események hírére a kizsákmányoló és egyéb reakciós elemek a falvakban és városokban is megmozdultak és követelőzve léptek fel a közéletben. A legtöbb helyen a demokrácia teljes felrúgásával „forradalmi" bizottságokat „választottak". A „választásokon" főként a község lakosságának reakciós töredéke vett részt, amely nyílt utcai gyűlésen, nyílt szavazással, vagy inkább kurjongatással nevezte ki a maga embereit. A bizottságok tagjainak többsége, és különösen a hangadók, nem a lakosság túlnyomó részét kitevő dolgozó parasztok közül kerültek ki, hanem kulákok, volt csendőrök, horthysta katonatisztek és községi jegyzők meg bírók soraiból, akik szövetséget kötöttek a bűnöző elemekkel. Így a lakosság nagy többségének a véleményétől és akaratától függetlenül mindinkább a fékevesztett ellenforradalmi elemek kerekedtek felül. Ezek a reakciós elemek a hozzájuk hasonlókból „nemzetőrséget" szerveztek és félelemben tartották a falvak és városok dolgozó népét. Hol az „igazi demokráciát", hol leplezetlenül fasiszta jelszavakat hangoztattak. Fegyveres garázdálkodásukkal rémuralmat teremtettek.

A falvak és városok dolgozó népe megdöbbenéssel látta, hogy jól ismert ellenségei, a kulákok, csendőrök, horthysta főszolgabírók és jegyzők stb. kaparintják kezükbe a hatalmat.

A szovjetellenes demagógia nem bizonyult olyan hatásosnak falun, mint a városban, mert a dolgozó parasztok tudják, hogy a Szovjet Hadsereg támogatásával kapták meg az egykori nagybirtokosok földjét.

A régi világ urainak visszatéréséből a falu népe mindinkább megértette, hogy a különféle „nemzeti bizottságok" által hirdetett „új élet" tulajdonképpen a régi kapitalista rendszer visszaállítását jelenti. A szegényparasztok, munkások és kisemberek már néhány nap után saját bőrükön tapasztalták, mit jelent a meghirdetett „szabadság". Azt jelenti, hogy szabad a dolgozó népet elnyomni.

Sokfelé már tapasztalták az első terrorintézkedéseket. Látták, hogyan tartóztatták le a kommunisták százait, és készültek tömeges kivégzésükre.

Látták, hogyan adták máris vissza a kulákok és nagybirtokosok földjeit, verték szét erőszakkal, a tagok véleményét semmibe véve, a jól működő, eredményes termelőszövetkezeteket, hogyan állították vissza a régi, 1945 előtti viszonyokat.

Éppen ezért a falvak és vidéki városok lakóinak zöme előtt nem volt kétséges, hogy 1956. október 23-a és november 4-e között Magyarországon ellenforradalom zajlott le, amelynek a népi demokrácia, a proletariátus hatalmának megdöntése, a régi kizsákmányoló és elnyomó osztályok uralmának helyreállítása volt a célja.

Ez a felismerés a magyarázata annak a közismert ténynek, hogy a dolgozó parasztság tömegei a nacionalista demagógia ellenére sem vettek aktívan részt az ellenforradalom oldalán a fegyveres harcokban, sőt sok helyen, a budapesti „forradalom" győzelméről érkező hírek ellenére, erélyesen szembefordultak az ellenforradalmi „nemzeti bizottságokkal".

Sok száz jegyzőkönyvből, beszámolóból, dokumentumból válogattuk ki az alább következő szemelvényeket, melyek az általános helyzet alakulását leginkább jellemzik.

Borsod megye

Az októberi események első napjaiban megalakult területi és községi munkástanácsokban — egy pár kivételtől eltekintve — a falu lakosságának becsületes dolgozói voltak, köztük kommunisták is. De október 27—28-tól a munkástanácsok összetétele megváltozott. Valamennyi községben előkerültek a volt földbirtokosok, kulákok, főjegyzők, csendőrök, s vezetésükkel új területi és községi munkástanácsok alakultak.

Mezőkövesden az új járási munkástanács elnöke dr. Mizsei Lajos ügyvéd lett. Apjának Jászberény és Jászfényszaru között 150 kh földje és tanyája volt. Mezőcsáton Dutka Gyula került a munkástanács élére, 70 kh földje volt s alig egy éve jött haza Nyugatról. Bogácson a volt főjegyző. Zemplénagárdon dr. Barati Béla 100 holdas, Mezőkeresztesen Gomba Kálmán 127 holdas kulák lett a munkástanács elnöke. Kisrozsvágyon Végh Sándor egykori csendőr volt a legfőbb hangadó. Boldogkőváralján „vitéz" Árvai Elemér, a járási munkástanács elnökhelyettese megválasztásakor így ismertette önéletrajzát: „A Horthy-rendszer ludovikás tisztje vagyok. Többször voltam párt- és népi demokráciaellenes uszításért

Miskolcon a gyilkos ellenforradalmárok a szovjet hősi emlékműre akasztották fel Gáti Gyula rendőralezredest és Freimann Lajos kereskedelmi utazót. Utóbbit azért, mert a gyilkosságok ellen szót emelt

büntetve. Ezelőtt 12 évvel elrejtettem fegyvereimet, több katonai puskát és egy géppisztolyt. Most előszedtem."

Mezőcsáton a „munkástanács" elrendelte, hogy a pártbizottság dolgozói délután 5 órától reggel 8 óráig nem hagyhatják el lakásukat. Senkit sem fogadhatnak, senkivel sem beszélhetnek. Ajtajuk előtt éjjel-nappal géppisztolyos őr állt.

November 2-án a Megyei Pártbizottság egyik dolgozója az MSZMP-szervezet megalakítása céljából a járás községeit látogatta. Amint megtudták, azonnal letartóztatták, és fegyveres kísérettel Miskolcra vitték.

Veszprém megye

Sümegi járás

A „forradalmi bizottságba" volt horthysta katonatisztek, kulákok, nyilasok és volt csendőrök kerültek be. Első tényked esük a „nemzetőrség" megszervezése volt. Kohánszky Béla volt horthysta vezérkari századost bízták meg ezzel a feladattal. Ő volt az értelmi szerzője a járási kommunista vezetők, valamint más kommunisták november 4-i letartóztatásának is. A kommunistákról listát készítettek, majd fegyveresekkel összeszedették őket s bezárták a rendőrkapitányság fogdájába.

A „járási forradalmi bizottság" már ezt megelőzően, október 31-én elbocsátotta a járási tanács végrehajtó bizottságának vezetőit, összesen 14 funkcionáriust, köztük 12 kommunistát.

A „bizottság" október 27-e és 31-e között a járás valamennyi községében megszervezte a „forradalmi bizottságokat". Ezek összetétele hasonló volt a sümegi járási, illetve községi „forradalmi bizottságokhoz". Pl. Óhidán Bödös kulák lett a „bizottság" elnöke . . .

November 2-án járási ülésre berendelték a községi „bizottságok" elnökeit. Dr. Mozsári József káptalanfai körzeti orvos, a község „forradalmi bizottságának" elnöke, az alábbi határozatot fogadtatta el:

1. A rendőrséget megbízhatatlansága miatt azonnal le kell fegyverezni, és a karhatalmat volt csendőrökből kell megalakítani.

2. A kommunista vezetőket le kell tartóztatni, mivel azok „teljesen megbízhatatlanok".

3. A kommunistákat — szó szerint idézve — „ki kell nyírni". Kijelentette, hogy a „megyei forradalmi bizottságban" sem

bízik, mert abban kommunisták is vannak. Javasolta, hogy „igazoltassák le" a megyei forradalmi bizottság tagjait és addig, míg kommunista van benne, ne vegyék tudomásul intézkedéseit.

A községekben is az volt első dolguk a „forradalmi bizottságoknak", hogy „feketelistára" tegyék a kommunistákat és haladó szellemű embereket. Egyes községekben 100—150 név is szerepelt a listán . . .

Ajkai iparmedence

Október 28-án összejöttek, hogy megválasszák az ajkai „forradalmi tanácsot". Az összejöttek között olyan ismeretlen személyek is voltak, akiket soha azelőtt Ajkán nem láttak. Az értekezleten volt nyilasok, csendőrök, fasiszták és hasonló elemek voltak a hangadók. A Hazafias Népfront elnökét szóhoz sem engedték jutni. A „választás" irányítását a huligánok vették kezükbe, s erőszakkal egy saját szájaizük szerinti „forradalmi tanácsot" választottak. Szájli Kálmán kulák kupec kijelentette : „A kommunistákra egyáltalán nincs szükség, az ő idejük már lejárt, pofáztak a 12 év alatt eleget, most mi jövünk !"

Az elnök a Hunyadi páncélgránátos Szekér Géza utasellátó csapos lett. Egy-két nap után leváltották, később disszidált. Utána Végh Józsefet, egy kertai kulák fiát választották elnökké.

A „nemzetőrség" fő tevékenysége az volt, hogy Pétervári Károly volt nyilas vezetésével éjszakai házkutatásokat tartottak a kommunisták és más haladó emberek lakásán.

Zaklatással rettegésben tartották a lakosságot. A sütőipar és az erőmű kivételével mindenütt megakadályozták a munkát. A becsületes dolgozókat megfélemlítették : pl. Horváth Ferenc országos hírű sztahar vista vájárt többször megfenyegették, megölik, ha le mer szállni a bányába.

Delényi József irredenta és soviniszta beszédet mondott a Kossuth-szobornál. Varga református lelkész gratulált Delényinek beszédéhez, csak azt kifogásolta, miért nem mondta, hogy „a kommunistáknak még az irmagját is ki kell irtani".

Bács-Kiskun megye

Október utolsó napjaiban Kecskeméten megalakultak a különböző pártok helyi szervezetei. A Szociáldemokrata Párt, Kisgazdapárt, Parasztpárt képviselői megalakították a „megyei forradalmi bizottságot", és eltávolították a Megyei Tanács Végrehajtó Bizott-

ságát. Követelték az ÁVH beosztottjainak és a kommunistáknak a letartóztatását. Az Államvédelmi Hatóság beosztottjainak letartóztatását november 3-ra be is fejezték. A letartóztatást a „nemzetőrség" hajtotta végre. Kivégzésükre és a kommunisták összeszedésére már nem kerülhetett sor, mert november 4-én hajnali 4 óra! r a Szovjet Hadsereg bevonult a városba.

Kiskőrösi járás

Október 31-én megalakították a „járási nemzeti bizottságot". Elnöke dr. Horváth József lett, elnökhelyettese Walter István császártöltési lakos, akinek apja 80 holdas kulák és épületfakereskedő volt. Határozatban tiltakoztak a „megyei nemzeti bizottság" összetétele ellen. Walter István sorra járta a községeket, szervezte a nemzeti bizottságokat, és a községek lakosságát izgatta a kommunisták ellen. Szervezte a Kisgazdapártot, melynek alakuló ülését november 4-re hívta össze.

Bócsa. Október 28-án mintegy 50 főből álló csoport Luscsinszky Béla (apja csendőrezredes volt) vezetésével megszállta a tanácsházát. A Végrehajtó Bizottság elnökét akarták kézre keríteni, s az csak az ablakon keresztül tudott elmenekülni. A tanács épületében található összes iratokat elégették, a bútorokat összetörték. A nemzeti bizottságba sem munkást, sem parasztot nem vettek be.

Császártöltés. Október 26-án Walter István vezetésével ledöntötték a szovjet emlékművet. Október 27-én Walter összehívta az Új Barázda tsz közgyűlését, és felszólította a tagokat, hogy a termelőszövetkezetet sürgősen oszlassák fel, mert a földeket vissza kell adni a volt tulajdonosoknak. Október 31-én egy ismeretlen személy jelent meg Császártöltésen, aki magát vezérezredes úrnak szólíttatta és bejelentette: többedmagával vissza fog térni a községbe és majd megmutatja, hogyan kell rendet csinálni.

Soltszentimre. Egy Gubányi nevű bűnöző és néhány társa behatolt a tanácsházba, feltörte az íróasztalokat, kidobálta az iratokat összetörte az írógépet. A józan, becsületes dolgozók erélyesen felléptek a rombolók ellen, s kikergették őket a tanácsházáról. Erre az Italbolthoz mentek, s arról beszéltek, hogy „kikészítik" a párttitkárt, a tanácselnököt és más kommunistákat. Az ifjúságból és becsületes emberekből alakult csoportok azonban meggátolták terveik végrehajtását.

Vékony Pál, a Kisgazdapárt egykori helyi elnöke lakásán kizárólag kulákokból álló „nemzeti bizottságot" alakított, és át-

vette a község vezetését. Intézkedésére a DISZ helyiségét felnyitották, az ifjúsági kultúrcsoport versenyben nyert szobrait összetörték, a vörös drapériát széttépték. A község lakosai megbotránkozva jelentették ki: „Nem azért tüntettek, hogy a kulákok meg a régi földbirtokosok legyenek a vezetők, és újra napszámba járjanak éhbérért."

Vékony valóságos parancsuralmat rendszeresített. Amit kigondolt, azt gondolkodás nélkül, azonnal végre kellett hajtani. Lemarházta, baromnak nevezte a boltok előtt sorban álló népet. Erre a tömeg felmorajlott: „A kommunisták 12 év alatt egyszer sem sértették meg, és nem nevezték állatnak, baromnak a népet!"

Kovács József egykori községi pénztáros újból hivatalba lépett a községházán, és a takarítónőnek nagy hangon kijelentette, hogy minden reggel fehér kesztyűvel fogja ellenőrizni, van-e por a bútorzaton. Körös Lajos megparancsolta a községi kézbesítőnek, hogy „mivel kevés a kézbesíteni való, járjon az ő birtokára répát szedni". Makkos József is napszámosokat keresett az őszi munkák elvégzésére, mert — mint mondotta — „ő most már hivatali elfoglaltsága miatt nem fog a földön dolgozni". A „nemzeti bizottság" első ülésének fő napirendi pontja az államosított házak és a felosztott földbirtokok visszavétele volt. A pártházra Kovács József, a napközi otthonra Makkos József tartott igényt, a Béke tsz központi tanyáját Körös Lajos igényelte. Ilyen határozatokat hoztak más kulákok érdekében is.

Pest megye

Monor. A monori járási nemzeti bizottmány elnöke Szente László, Fejér megye volt főispánja lett, akit a Nagy Ferenc-féle államellenes összeesküvésben való részvétel miatt ítéltek el. Elnökhelyettes és titkár Baranyi Ferenc volt monori *horthysta jegyző* lett, a bizottmány tagjai közt volt Lengyel Sándor *volt uradalmi intéző*, *egy horthysta tábornok fivére*, Lilik Ferenc *nyilasszervező*, Füzi Imre *kulák*, dr. Karbach Antal *nyilas ügyvéd*.

A nemzetőrség parancsnoka Maróty János *horthysta huszárszázados* lett, a nemzetőrség politikai-bűnügyi alosztályának vezetője Mátyás Ferenc *volt csendőrfőtörzsőrmester*. Mátyás beosztottja lett Wallner József *volt csendőralhadnagy*, *kémelhárító tiszt*, Kovács Pál és Dávid Sándor *volt csendőrtörzsőrmesterek*, Bara Gábor *volt csendőrhadnagy*. A „járási nemzeti bizottmány" Kovács Ferencnek, *a monori Kefegyár volt tulajdonosának ismét átadta a gyárat.*

A monori községi közigazgatás élére a következőket „választották": dr. Rahát Pál ügyvéd, *volt nyilas képviselő*, Dózsa János *horthysta főjegyző*.

November 4. után Szente László volt főispán a monori Maggyár „munkástanácsának" elnöke lett.

Nagykáta. Ulrich Márton *volt horthysta jegyző* alakította meg a járási ideiglenes nemzeti bizottságot. A nemzeti bizottság alakuló ülésén kijelentette: *„Teljesen szakítani kell a régi rendszerrel, és a közigazgatást olyan formában kell átszervezni, mint az 1945. előtt volt."* (Az alakuló ülés jegyzőkönyvéből.) Dr. Varga Endre javaslata szerint *„gettót állítsanak fel a kommunisták részére"*.

Érd. A községi „nemzeti bizottmányt" Gévai Nándor *volt horthysta főjegyző* szervezte meg. Napirendre tűzték az államosított házak, mozik és a malom visszaadását volt tulajdonosaiknak. A „nemzetőrség" tagjai közt volt Liglinger Tibor *horthysta katonatiszt*, Tatár József *csendőrtizthelyettes*.

Tápiósüly. A községben a „forradalmi bizottság" élére a következők kerültek: Kargyis József *büntetett előéletű kulák* (mint elnök), Kajdy Lajos *kántor, horthysta főhadnagy*, Sinkovics László *szeszfőzde-tulajdonos*, Farkas Sándor *volt csendőr*.

Dunabogdány. A „nemzetőrséget" Nagy Gy. Ferenc *volt csendőrtiszthelyettes* vezette: November 4-én reggel *12 kommunistát tartóztattak le.*

Pócsmegyer. Golnitz László *volt nyilasszervező vezetésével tartóztatták le a kommunistákat.*

Pomáz. Ellenforradalmi *rögtönítélő bizottságot* létesítettek, s a november 4-én letartóztatott kommunisták felett akartak tömeges halálos ítéletet hozni. A szovjet egységek mentették meg a letartóztatottakat.

Hajdú megye

A megyében a helyi bizottságokat általában „szocialista forradalmi bizottmánynak" nevezték. Vezetőik főleg kulákok és ügyvédek voltak.

Hajdúböszörmény. A Vörös Csillag tsz székházában megjelent a volt tulajdonos, Radácsi kulák, és feloszlásra szólította fel a termelőszövetkezet tagjait. Követelte, hogy a házát azonnal ürítsék ki. A „forradalmi bizottság" egyik tagja, Fazekas Béla nyíltan beszélt arról, hogyan fog majd gazdálkodni visszavett földbirtokán. Hagy-

más Imrének, a „forradalmi bizottság" egyik becsületes, szegényparaszt tagjának arra a kérdésére, hogy mi lesz vele meg a hozzá hasonló földtelenekkel, kijelentette: „Ne féljetek, nekem és barátaimnak szükségünk lesz a ti munkátokra."

Polgár. A hangoskodók előre megszervezték a „bizottság" megalakítását. A tömeg azonban az önkényesen összeállított listát nem fogadta el, azzal a megokolással, hogy „kevés benne a dolgozó paraszt és sok a kulák". Erre a „bizottság" egyik tagja, Harker István (a múltban bankigazgató volt) így válaszolt: „Itt vagyok én, kérem, 10 paraszt helyett is." Amikor a többség az újraválasztás mellett döntött, az ellenforradalmárok közül Farkas István és Dobos Lukács megfenyegették a népet, hogy fegyveres csapatot hoznak Miskolcról. Így aztán megmaradt a kulákokból álló „bizottság". Elnöke Kovács József horthysta százados, körzeti leventeoktató volt, aki 1944-ben a környék fiatalságát német kézre játszotta.

Csongrád megye

Magyarcsanádon október 29-én délelőtt leállították a munkát, s hangszóróval népgyűlést hirdettek. A gyűlésen, melyet dr. Brenner József készített elő, főleg a jobboldali elemek, kulákok, ittmaradt fasiszták, lumpenproletárok jelentek meg. A tömeg egyharmada passzív szemlélő maradt. A gyűlést a népfront-vezetőség lemondatásával és elkergetésével kezdték.

Dr. Brenner magához ragadta a vezetést. Állam- és pártellenes beszédet mondott, majd kulákokból, reakciósokból és egy-két félrevezetett dolgozóból álló „bizottságot" fogadtatott el. Elnöknek egy kulákot neveztek ki.

A „nemzeti bizottság" a tanácsokat és a végrehajtó bizottságokat törvénytelennek és népellenesnek nyilvánította. A közigazgatás élére a reakciós volt főjegyzőt nevezték ki.

Az éj folyamán ledöntötték a szovjet hősök síremlékét, beverték a pártszékház ablakait. Október 31-én a kommunistákat nyilvántartásba vették, s követelték, hogy a volt állami és pártfunkcionáriusokat vonják felelősségre.

Zala megye

A megye városaiban és falvaiban leplezetlenül jelentkezett az ellenforradalom.

Zalaszentiványon a „forradalmi tanács" tagjai a következők voltak: Mátai Jenő volt főjegyző, kulák, Pem Kálmán többszörö-

sen büntetett előéletű egyén, Szőke József csendőr, Gáspár Ferenc, aki csalásért volt elítélve, végül Szukics István, az egykori „Zala Export Vállalat" egyik főrészvényese.

Zalaszentgróton Légrádi József volt csendőrhadnagy, Mindszenty unokaöccse vezette az ellenforradalmat. Telefonált Szombathelyre és Vasvárra, hogy tartóztassák le a kommunistákat. Zalaszentgróton október 26-án este ledöntötték a szovjet emlékművet, a begyűjtési hivatalt meg a pénzügyőrség helyiségeit feltörték, és az iratokat kiszórták az utcára. Betörtek a járási pártbizottságba is, a szekrényeket felfeszítették, az iratokat kiszórták.

A zalaszentgróti járási „forradalmi bizottság" elnöke Horváth Ferenc, az egykori Barankovics-párt egyik képviselője lett. Helyettesének Légrádi Józsefet, a már említett csendőrhadnagyot választották meg. A bizottság tagjai: Fülöp Kálmán volt jegyző, apja cséplőgép-tulajdonos, felesége Dolozsár földbirtokos leánya; Németh Jenő fegyveres nyilas pártszolgálatos; dr. Kovács István, apósa 40 holdas kulák; „vitéz" Pataki Dezső volt hivatásos törzsőrmester; Molnár Ferenc volt nyilas pártszolgálatos; Kiss József csendőr; Molnár József, a volt celldömölki csendőrőrs parancsnoka; Kristó Ede volt fegyveres nyilas pártszolgálatos; Szávai István volt jegyző, a letartóztatandók listájának elkészítője; Zsilinszky László volt földbirtokos, a királyi főügyész sógora.

Pacsán a „forradalmi bizottság" tagjai válogatott fasisztákból toborzódtak: Váraljai Ferenc és Köszber Lajos volt csendőr, Tóth István malmos, Gergely György, Papp István és Torma József pedig büntetett előéletű fasiszták. Ezek a személyek vették át a község irányítását. Balassa András a váci fegyházból szökött a faluba, s megszervezte a termelőszövetkezet felbomlasztását, kijelentve: „Itt minden az enyém, a tsz-tagoknak el kell innen menniük." A fasiszták összeállították a kivégzendők listáját, amelyen kommunisták és pártonkívüli parasztok voltak.

Szentpéterúrm a börtönből kiszabadult Molnár György a községi hangos bemondón ezekkel a szavakkal jelentkezett: „Dicsértessék a Jézus Krisztus, megjött a ti megváltótok, Molnár György." Azután néhány embert összeszedve végigment a falun, s közben azt ordította, hogy még ma végeznek a kommunistákkal. Megverték Herczeg István tsz-brigádvezetőt, Pajzs László és Eke János tsz-tagot, Nagy István és Mészáros János tsz-elnököt. A hathónapos terhességben levő Boldizsár Lászlónét úgy megverték, hogy terhessége megszakadt. A községben megalakult a Kisgazdapárt, amelynek a programját a nyilas Tamás József így ismertette: *1. Vissza kell állítani a 10 évvel ezelőtti birtokviszonyokat, 2. min-*

A beteg Stefkó József határőr főhadnagyot az ellenforradalmárok a kórházból kihurcolták és az utcán agyba-főbe verték, majd lábánál fogva felakasztották

den községi vezetőt le kell váltani, 3. a kommunistákat „ki kell nyírni".

Alibánfa — Petőhenyén Korpáczi György volt jezsuita szerzetes kijelentette, hogy ő fogja összeszedni a párttagsági könyveket, és majd elbírálja, hogy kit akasszanak fel.

Hahóton az ellenforradalmi tüntetésen ilyen jelszavakat ordítoztak: „Nem, nem, soha!" — „Mindent vissza!" — „Halál a zsidókra!" — „Kötelet a kommunisták nyakára!" A tüntetést Dil Károly és Smilnyák Lajos nyilasok szervezték.

Letenye. Albert Lajos, *volt nyilas községvezető* és büntetett előéletű fia vezetésével október 27-én támadást szerveztek a járási pártbizottság ellen. A forradalmi tanács elnökének Érsek Lajos közjegyzőt tették meg. A nemzetőrség parancsnoki tisztét Sasvári József *csendőr* látta el. Őrizetbe vették: Tálósi Bálint tanácsi előadót, Miskovits István kisparasztot, 1919-es kommunistát, aki a Horthy-rezsim idején többször ült börtönben, Angyal Jenőt, a gépállomás igazgatóját, Kiss Sándor községi párttitkárt.

Zalaudvarnok. A „szabadságharc" vezetését itt is csendőrökre bízták. Felhősi János *volt csendőrtörzsőrmester* lett a forradalmi tanács elnöke. A tanács iratait elégették. Felhősi elkészítette a kommunisták névsorát, hangoztatva, hogy ezeket kivégzik. Segítőtársai voltak Kiss János és Sebestyén Lajos *csendőrőrmesterek.*

Szaboles-Szatmár megye

Fehérgyarmati járás. A járás „forradalmi tanácsának" elnöke azt hangoztatta, nem akarnak kapitalista társadalmi rendet. Mégis olyan határozatot hoztak, hogy *az 1945-ös állapotot kell visszaállítani a járásban.* Határozatban kimondták, hogy *a földet egyelőre 200 holdig vissza kell adni korábbi tulajdonosának;* az állami és közhivatalokba azokat a régi „megbízható embereket" kell visszahelyezni, akik *1945-ben és azelőtt* töltötték be az illető állásokat. A járás élére két szervet állítottak: egy politikai irányító szervet és egy járási közigazgatási szervet. A politikai szervbe mint az elnökség vezetőjét Nagy Gyula volt kisgazdapárti képviselőt választották, tagjai 95 százalékban értelmiségiek voltak, köztük három lelkész. A közigazgatási vezetés területéről mindenkit leváltottak, és helyükbe a régi társadalom embereit ültették. Járási elnökké dr. Illés Károly tunyogmatolcsi földbirtokost, volt járási főjegyzőt nevezték ki.

Eperjeske. Ebben a községben Ratkai László református lelkész szervezte a mozgalmat azzal, hogy „Eperjeske községnek sem szabad kimaradnia a forradalomból". Embereiből megalakította a forradalmi tanácsot, mely küldöttséget menesztett a községi tanácshoz, azzal a követeléssel, hogy „az új világban kommunista ne tölthessen be semmiféle tisztséget", és a tanács tagjai hagyják el a helyiséget. A bizottságban részt vettek: Halász Bertalan 80 holdas kulák, Varga Lajos, a volt Kisgazdapárt elnöke, továbbá Katkó Béla, akit 100 ezer forint elsikkasztása miatt börtönre ítéltek.

Szolnok megye

Jászberény. Már a „forradalmi bizottság" összetétele világosan mutatta, kik akarnak hatalomhoz jutni: dr. Nagy Pál, Balla Pál jászberényi volt fakereskedő, téglagyáros és birtokos veje, dr. Altordai Sándor horthysta rendőrkapitány, Simon János 45 holdas nagygazda veje, Imre Béla, akit 1949-ben sikkasztásért elítéltek és dr. Pusztai András.

Azokban a napokban a dolgozók — a városi tanács előtt beszélgető kubikosok — meg is állapították: „Immár kulák elemek vették kezükbe a tanácsot." Dr. Nagy Pál többek előtt kijelentette, hogy 24 óra alatt el fogják zavarni a városi tanács egész apparátusát, mert neki megvannak a maga emberei. Október 27-én elkergették az elnököt, az elnökhelyettest és a titkárt.

Jászberényben *dr. Gedei* volt közjegyző listába foglalta annak a 60 embernek a nevét, akit le akartak tartóztatni. Ezt egyébként a város lakosságához intézett, plakátszerű felhívásukban is bejelentették. A munkások megakadályozták Gedei listájának megszavazását a „forradalmi tanács" ülésén.

A jászberényi nemzetőrség tagja volt Bartók Ferenc egykori csendőr, akinek a felesége már kivasalta ura számára a régi csendőregyenruhát.

Törökszentmiklós. A forradalmi munkástanács elnöke: Gellérfi Lajos horthysta rendőrtörzsőrmester, tagjai: Kiss Ferenc kocsmáros, 40 holdas kulák, Török Mihály horthysta hadnagy. A városi tanácsból 10 kommunistát eltávolítottak, és hozzáfogtak a termelőszövetkezetek szétrombolásához. A Dózsa termelőszövetkezetben tervük nem sikerült, a tagok kijelentették: „Azért menjünk szét, hogy magukhoz menjünk negyedébe kapálni?"

Kuncsorbán dr. Szele László, túlkapások miatt régebben elbocsátott rendőrfőhadnagy, büntetőbíró ragadta magához a „forra-

dalmi tanács" irányítását. Állandó kapcsolatot tartott volt csendőrökkel, kulákokkal, uszított a kommunisták ellen, követelte minden kommunista vezető azonnali leváltását és letartóztatását.

Pataki Gergely volt horthysta törzsőrmester szorosan együtt működött vele. Együtt követelték a termelőszövetkezetek azonnali feloszlatását és megszüntetését, az állami és a tsz tulajdonban levő házak, földek, gazdasági felszerelések azonnali átadását. A járási „forradalmi tanácsnál" Pataki azzal a követeléssel állt elő, hogy a kommunista vezetők azonnal hagyják el a termet, s nyomban tartóztassák le őket.

Tiszaigar. Lovász Gerzson községi református lelkész irányította a községben az eseményeket. Beválasztatta magát a „forradalmi tanácsba", és kijelentette: „Szerintem kommunisták nem kerülhetnek be a forradalmi tanácsba." Mann Lajos volt ispánt, Óvári Géza községi főjegyzőt javasolta. Elrendelte, hogy a hangos híradón csak a borsodi, a győri rádió és a nyugati rádiók adásait szabad közvetíteni.

Tiszaszentimre. Kiss Andor tanító Budapestről 26-án tért vissza a községbe. Azt híresztelte, hogy fegyverrel harcolt Budapesten a szabadságért; a kommunisták és az ávósok gyilkolják a budapesti fiatalokat és munkásokat, s kb. 50 000 halott van Budapesten. Október 28-án megválasztatta magát a községi „forradalmi tanács" elnökévé. A „forradalmi tanács" zöme kulákokból állt. Intézkedtek a termelőszövetkezetek kifosztásáról, és olyan határozatot hoztak, hogy a termelőszövetkezetek kártalanítsák a kulákokat. Varga László kuláknak ítélték a Fehér Imre termelőszövetkezet székházát és 50 000 forint használati díjat állapítottak meg számára, amiből 15 000 forintot be is hajtottak a szövetkezeten. Falábú Sándor kulák a Fehér Imre termelőszövetkezettől összes földjeinek visszaadását követelte. A forradalmi tanács összeállította azoknak a legharcosabb kommunistáknak, vezetőknek a névsorát, akiket fel akartak akasztani. *A kivégzendők listáján 38 név szerepelt.*

Nagyiván községben a kommunistáknak helyén volt a szívük és az eszük, nem ijedtek meg az ellenforradalomtól és nem hagyták magukat. Október 24-én este munkásőrséget szerveztek, s lovasjárőrökkel biztosították éjszakánként a környék nyugalmát. A községben levő szovjet hősi emlékműhöz is külön fegyveres őrséget állítottak.

Október 28-án a helybeli pap és Csőke János 100 holdas kulák „népgyűlést" hívott össze, melyen főleg a kulákok és rokonaik vettek részt. Csőke kulák magából kikelve gyalázkodó megjegyzésekkel illette a kommunistákat: „Takarodjatok innen, piszkos

kommunisták, Rákosi pribékjei, nem tárgyalunk veletek!" Id. Vadász Kálmán elvtársra durván ráförmedt, hogy takarodjon el a helyszínről. Erre id. Vadász Kálmán elvtárs bement a kör közepére, szembeköpte a kulákot és a többi ott levő kommunistával együtt otthagyta a gyűlést. Ezek után a pap vette át az irányítást, és javaslatot tett a „forradalmi tanács" megválasztására. Elnökké Csőke Jánost, titkárává pedig Csontos Tamás volt Barankovics-párti képviselőt „választották meg". A pap felszólította a gyűlés részvevőit, hogy döntsék le a szovjet hősi emlékművet. Erre azonban nem vállalkozott senki, hiszen a Vörös Csillag termelőszövetkezet fegyveres munkásőrsége őrt állt a szobor körül.

A gyűlés után a község és a termelőszövetkezet kommunistái elmentek Csőke János kulák lakására, és lemondatták. Csőke kétszer is aláírta a lemondást, noha veje, Orosz Gyula, váltig biztatta: „Ne mondjon le, apám, majd én elintézem az egész dolgot, bemegyek Tiszafüredre motorkerékpáron."

29-én reggel a Vörös Csillag termelőszövetkezet kommunistái, kb. 70-en, felvonultak a községi tanácshoz, mivel meghallották, hogy a „forradalmi tanács" ülésezik és az este általuk lemondatott Csőke János kulákot vissza akarják helyezni elnöki funkciójába. A „forradalmi tanács" tagjai megijedtek, Csőkét ők maguk is lemondatták és hat kommunistát azonnal beválasztottak a forradalmi tanácsba. A kommunisták itt tehát megállták a helyüket és a községben az ellenforradalom nem tudott kibontakozni.

Békés megye

Gyulavári. Október 27-én este nagygyűlésen 30 tagú „forradalmi tanácsot" választottak. Elnöke, Petrás János, a múltban községbíró volt. Mivel Petrás egyszerű parasztember volt, másnap leváltották és helyére vitéz Molnár Mihály horthysta őrnagyot tették, akinek 50 kh földje volt.

A községi pártház előtt elégették a párt összes iratait és a vörös zászlókat. Kovács Lajos kommunistát *elevenen el akarták égetni* az iratokkal együtt, de a tömeg józanabb része ezt megakadályozta. Erdődi Miklós kulák ekkor azzal fenyegette meg Kovácsot, hogy ha még ezután is szervezni meri a pártot, agyon fogja verni.

Ez a csoport a Felszabadítók Hagyatéka — a jelenlegi Kossuth — termelőszövetkezetet szét akarta kergetni és vagyonát elhordani. Amikor azonban meghallották, hogy a termelőszövetkezet dolgozói fejszével, kaszával és fegyverrel védik termelőszövetkezetüket, inukba szállt a bátorság és lemondtak tervükről.

Battonyán a „forradalmi tanács" október 28-án a következő „szabadságharcosok"-ból alakult meg: *Lehóczi Andor, volt főjegyző, Zoltai József, volt főjegyző, Csoszor Miklós, korábbi fegyveres szervezkedésért elítélt, Gruncsik János, büntetett előéletű tanító, Gergely nevezetű volt csendőr, Vindisch Lajos horthysta főhadnagy, dr. Jenei János tanár stb.* 13 embert őrizetbe vettek.

Elek. Az ellenforradalmárok maguk köré gyűjtötték a község reakciós elemeit. Ezek közt kiemelkedtek: *Szücs István horthysta zászlós, Barabás Ádám horthysta tiszt, Kiss István kulák, Sajtos János horthysta százados, Hász Márton nyilas vezető.* Összeállították 35 kivégzendő kommunista névsorát. Leváltották a tanács- és gazdaságvezetőket.

Mezőberény. Október 27-én Mezőberényben megjelent egy teherautó, teli fiatalokkal, akik ellepték a tanácsházat és a sokszorosítógépen ellenforradalmi jelszavakat, követeléseket nyomtattak ki. Tőkei Ferenc vasutas megszervezte a „forradalmi tanács" választását. Október 28-án meg is történt az önjelöltek „megválasztása". Ott voltak köztük a volt csendőrök, Horthy-tisztek, többszörösen büntetett előéletű egyének, kulákok és Mezőberény csirkefogói.

Kürti Lászlónét, a községi párttitkárt elhurcolták és fegyverrel arra akarták kényszeríteni, hogy álljon át az ő oldalukra. Erre nem volt hajlandó és ezért még azokat is vallatóra vették, akik a községben közelebbi kapcsolatot tartottak, vagy akár csak szóba álltak vele.

Heves megye

Mezőtárkány termelőszövetkezeti községben október 27-én „választották" meg a munkástanácsot. Eleve kimondták, hogy termelőszövetkezeti tag és kommunista nem választhat és nem választható.

Mintegy húsztagú felfegyverzett banda október 28-án hozzáfogott a szövetkezetek szétveréséhez, kijelentették, hogy „a szövetkezetek fel vannak oszlatva", megverték Halász Istvánné párttitkárt, majd este felkeresték lakásán Birinyi András tanácselnököt és félholtra verték.

A tanácselnök így írja le a történteket: „... Kb. 8 óra körül durva megjegyzéseket kiabáltak befelé, hogy nyissam ki az ajtót, mert ha nem, belövöldöznek és feltörik az ajtót. Erre a feleségemnek azt mondtam hirtelenéből, nehogy a fiamat találja először a golyó, hogy nyissa ki azonnal az ajtót. Én már öltöztem, amikor kinyílt az ajtó és egy kulákcsemete lépett be elsőnek, még akkor

a keze a farzsebben volt, utána pedig Szabó Károly és Szecskó Rudolf lépett be azzal, hogy »András bácsi, kövessen!«

Kértem őket, hogy legalább a csizmámat hadd húzzam fel. Erre elkapták a két kezemet. »Semmi csizmafelhúzás!« — kiáltották. Egyiknél két léc volt, és azzal többször fejbeütött. A konyha-

A terroristák bestiális garázdálkodását borzadva nézik a megrettent lakosok

ajtóig ütöttek-vertek, Cseh László, aki kint állt pisztollyal, segített kihúzni a konyhaajtón. Itt felismertem Halász Lajost, aki később Nyugatra disszidált. Az ütlegelés folytatódott a kapuig, ahol összeestem, ekkorra a külső villanyt leütötték. Lehúzták rólam az inget, és kihúztak az utcára az árokpartra, ott még felismertem Szecskó Rudolfot, aki belém rúgott, két oldalbordámat törte be, és Cseh Lászlót, aki bal mellembe rúgott. Ekkor már szólni sem tudtam. Azzal hagytak ott, hogy »végeztünk vele«."

Domoszló községben október 29-én a helyi reakciósok tüntetést rendeztek. Szekrényes Jenő kulákgyerek, Polonkai Béla volt csendőrőrmester és három volt csendőr lefegyverezték a demokratikus őrséget, és saját magukat kinevezték „nemzetőrségnek".

Szeverényi János büntetett előéletű egyén néhány társával — a „nemzetőrség" hallgatólagos támogatásával — vörös zászlóba csomagolva kihordta az utcára és felgyújtotta a kultúrotthon könyveit.

Október 29-én a párttitkárt végighurcolták a falun. Szekrényes még az elvtárs szó használatát is megtiltotta.

Egerben a MESZÖV megyei szövetkezeti központban brutális nyíltsággal léptek fel a régi rend hívei. Kommunisták és munkások nélkül alakították meg a „munkástanácsot". Orosz főkönyvelő, a „munkástanács" elnöke kijelentette, hogy az MDP nem működhet, és a pártszerveknek tilos a MESZÖV volt kommunistáival kapcsolatot tartani. Ugyanakkor elrendelte, hogy a szakkönyvek kivételével az összes könyvtári könyveket égessék el, ami meg is történt. Orosz, Koppány Rezső büntetett előéletű egyént visszavette a MESZÖV-be, és visszamenőleg 4000 forintot utalt ki számára. Barátjának, Gombos Miklós volt főkönyvelőnek 7000 forintot szavaztatott meg. Létrehoztak egy MESZÖV „rehabilitációs bizottságot", amelynek tagjai ismert reakciósok voltak, például Gál József (apja az amerikai disszidensek egyik vezetője), dr. Farkas (földbirtokos fia).

Tolna megye

A megyének egyetlen községében, Pakson volt sebesüléssel járó összetűzés (egy katona, két rendőr és 12 polgári személy sebesült meg kézigránátszilánktól). Ez a harc is provokáció következménye volt: a 150 főnyi tömegből valaki kézigránátot dobott a katonák és rendőrök közé. Több községben (Závod, Pálfa, Dalmand, Kalaznó, Alsópél, Németkér) volt kisebb rendzavarás; egyes

csoportok tüntettek, könyveket égettek, beverték a tanácsházak, pártházak és egyes állami alkalmazottak lakásának ablakait.

A rendzavarásokat a Szabad Európa Rádió adásai és a Budapestről, Dunapenteléről, valamint más városokból érkező zavartkeltők okozták.

Minden községben választottak „forradalmi" vagy „nemzeti tanácsot", illetve „bizottságot". Ezekbe néhol a tanács vezetőit vagy ismert párttagokat is beválasztottak. Kistormáson például Bozsó János VB-elnököt egyhangúlag és tapssal választották meg a „nemzeti bizottság" elnökének, ő azonban ezt a tisztséget visszautasította, mondván, hogy ez összeegyeztethetetlen a tanácselnökséggel.

Számos községben azonban a régi világ emberei kerültek a „bizottságokba". Pakson Klein Antal földbirtokos, Horthy parlamentjének volt képviselője lett a „nemzeti bizottság" elnöke. Beszédében a többi között kijelentette: „A kommunistáknak még az írmagját is ki kell irtani." S amikor Ürmösi, a Kisgazdapárt szervezője azt merészelte mondani, hogy nem akar földbirtokosrendszert, majdnem elzavarták a gyűlésről. Az egyik jelölt ezen a „választógyűlésen" így ajánlotta önmagát: „Az elmúlt 12 év alatt 8 esztendőt ültem", a másik így: „20 évig voltam csendőr..."

Az alakuló „nemzetőrség" élén volt horthysta tisztek vagy csendőrök álltak. Bölcske községben például Kovács Balázs horthysta rendőr lett a parancsnok, tagjai pedig Végh József és Gere János egykori csendőrök. Ugyanebben a községben Zajzon Géza és Karsai Henrik volt főjegyzőket is visszahívták, hogy vegyék át régi hivatalukat.

A régi rend embereit hangoskodó, züllött, iszákos elemekből álló kisebbség támogatta. Györe községben például a 350 szavazó közül 80—90 ember jelent meg a „nemzeti bizottságot" választó gyűlésen. Dalmandon az egykori zupásőrmester, a közismert részeges, Kovács János volt a „forradalom" vezetője. A szavazásban mintegy 200-an vettek részt, de ezekből is 50 ember idegen, nem falubeli volt (Dalmandon 1400 választó van). Természetesen egy volt Horthy-tisztet, Novák „Döncit" választották a forradalmi tanács elnökévé, aki egyelőre nem lépett hivatalba, mert a tsz felszámolásával volt elfoglalva.

Regölyön Dávid Gyula, aki a Horthy-hadseregben zászlós volt, a „forradalmi tanács" elnöke lett. Dávid lefogatta és vallatta Farkas János párttitkárt.

*

Az események az ország különböző vidékein másként zajlottak le, de kétségtelen tény, hogy a becsületes, jószándékú emberek az első napok zavarodottsága után felismerték a helyzetet, és általában távol tartották magukat a „forradalomtól", elítélték a fehérterrorista banditák gaztetteit, sok helyen meg is akadályozták garázdálkodásukat. A dokumentumokból világosan kitűnik, hogy az ellenforradalom élén csaknem mindenütt a volt kizsákmányolók és cinkosaik, volt csendőrök, Horthy-tisztek állottak, akik együtt gyilkoltak, raboltak a falvak szemetjével, betörőkkel és rablógyilkosokkal.

Egy meggyilkolt rendőr, akire a Népköztársaság címerét dobták

Külföldi ügynökök aknamunkája

A magyarországi októberi ellenforradalmi eseményekben nagy szerepet játszottak az Egyesült Államok által Nyugat-Németországban és Ausztriában fenntartott hírverő és kémszervezetek. Aknamunkájukról kiadványunk II. kötetében már részben beszámoltunk. Ebben a fejezetben újabb adatokkal egészítjük ki az amerikaiak által pénzelt kémek és egyéb ellenforradalmi ügynökök magyarországi működéséről szóló ismertetésünket.

Hivatalos adatok szerint 1955 első felében egyharmadával több kémet vettek őrizetbe, mint a megelőző év hasonló időszakában. Az államellenes szervezkedések miatt őrizetbevettek száma megduplázódott. Ilyen tevékenység miatt vettek őrizetbe 1955 első felében többek közt 13 volt tőkést, 121 kulákot, 69 volt fasiszta nyilas párttagot.

*

A belügyi szervek Visnyei Sándort, a Gehlen-féle kémszervezet egyik munkatársát vették őrizetbe. Visnyei — aki vallomásában beismerte, hogy több mint húsz kémet szervezett be — részletesen elmondta, hogyan toborozzák a magyar emigránsok és disszidálók soraiból a kémeket, milyen módon tudják meg tőlük a kémszervezeteket érdeklő adatokat. Részleteket közlünk Visnyei vallomásából:

Jegyzőkönyv

Visnyei Sándor kihallgatásáról

Budapest, 1956. december 14-én

Kérdés: Ön 1956. december 9-én átlépte az osztrák határt és magyar területre hatolt be. Milyen szándékkal tette ezt?

Visnyei: A megjelölt helyen találkoznom kellett ügynökeimmel, akiket azért szerveztem be, hogy katonai adatokat gyűjtsenek a szovjet csapatokról és általában a magyarországi helyzetről.

Tömegesen lepték el Magyarországot az ellenforradalom napjaiban a nyugatról beszöktetett gépkocsik, amelyeknek utasai nyíltan bíztatták az ellenforradalmárokat

Kérdés: Melyik hírszerző szervezet tagja?

Visnyei: Én a Gehlen-kémszervezet hivatalos beosztottja vagyok. Az osztrák—magyar határra Münchenből jöttem kémfeladatok végrehajtása végett.

Kérdés: Mondja el, milyen körülmények között és mikor lett a Gehlen-kémszervezet tagja?

Visnyei: Hivatalnoki családból származom. 1938-ban a Horthy-hadseregben főhadnagyi rangig vittem. 1945 után az új hadseregben először főhadnagyi, majd századosi rangban szolgáltam, később átkerültem a kétéves hadbiztosi tanfolyamra. Később, az akkori rendszerrel nem értve egyet, barátommal, Kovács főhadnaggyal együtt úgy döntöttünk, hogy nyugatra szökünk. 1947. június 4-én kiszöktünk Ausztriába. Ausztriában a CIC kémszervezet egyik tagja kihallgatott, akinek elmondottam az általam ismert katonai titkokat, többek között adatokat közöltem a hadbiztosi tanfolyamról, a katonai csapatok és raktárak elhelyezéséről stb.

1948. július 10-én kérésemre az amerikaiak áthelyeztek Salzburgba, ahol találkoztam régi ismerősömmel, Kollényi György alezredessel, volt vezérkari tiszttel. Kollényi felajánlotta, dolgozzak a kémszervezetben. Kérdésemre, hogy melyik kémszervezet részére kell dolgozni, Kollényi közölte, hogy az amerikaiak számára. Beleegyeztem Kollényi ajánlatába. Az események fejlődésével meggyőződtem róla, hogy nemcsak az amerikai kémszervezet részére dolgozunk, hanem a németek részére is. 1955 őszén, amikor a békeszerződés értelmében az amerikai csapatok kivonultak Ausztriából, Kollényi közölte, hogy a kémszervezet apparátusa Münchenben lesz, és azt mondta:

„. . . most önálló német kémszolgálat létesül, a pénzt csak a németektől fogjuk kapni. Főnökünk Gehlen tábornok . . .” Ilyen körülmények között lettem a Gehlen-szervezet tagja.

Gehlen magyar osztálya

Visnyei letartóztatása után, 1957. január 26-án a magyar és külföldi újságírók előtt nyilvánosan is beismerte, hogy kémkedett. Ebből a beismerésből közlünk néhány részletet:

„A Gehlen-féle nyugatnémet hírszerző szerv teljesen az amerikai hírszerző szervek irányítása alatt áll. Amerikai kormány pénzelte, és jelenleg is az pénzeli. Tevékenységét az amerikaiak összekötő tiszteken keresztül irányították. Ilyen

volt 1948—49-ben Bromberg amerikai százados. Őt később Mr. Ringer, Kelly és Fisher váltották fel, akik egyúttal a salzburgi CIC és MIS* tevékenységét irányították a magyarországi hírszerzés vonalán.

A nyugatnémet Gehlen-féle hírszerző szervnek magyar osztálya van, amely a Magyar Népköztársaság ellen kémtevékenységet és a népi demokratikus rendszer megdöntésére aknamunkát szervez. Ennek az osztálynak a vezetője Kollényi alezredes, aki a hírszerző munka leplezésére Bad-Reichenhallban — három kilométerre az osztrák határtól — technikai és tudományos irodát hozott létre. A magyar osztályon dolgozik Szita László volt horthysta ezredes, Andreánszky Jenő volt horthysta alezredes és nyilas külügyminiszter, Laczkó Frigyes volt horthysta százados, Maul Otmár volt nyilas tiszt, Farkas Ferenc volt nyilas Hangya-cégvezető . . .

A Salzburgban működő amerikai hírszerző szervek, valamint a mi hírszerző csoportunk kihallgatta a magyar menekülteket, és igen nagy számban szervezett be ügynököket, közülük, akiket a Magyar Népköztársaság ellen irányuló hírszerző tevékenység céljából és egyéb felforgató munkára küldtek vissza Magyarországra.

A hírszerző munka végzésére az amerikaiak felhasználták a „Magyar Bizottmány" által fenntartott „Magyar Irodákat", amelyek lényegében az amerikai hírszerző szervek titkosirodái. Konkrét tudomásom van róla, hogy 1955 őszéig az amerikai CIC a legszorosabb kapcsolatot tartotta fenn a salzburgi Magyar Iroda akkori vezetőjével, Nagy Mihály volt horthysta ezredessel, aki a magyar menekülteket a CIC kezére játszotta. A müncheni Magyar Iroda vezetője, báró Pongrácz volt horthysta ezredes jelenleg is együtt működik a müncheni amerikai hírszerző szervvel, és kezükre juttatja a magyar menekülteket. 1955 őszén Kollényi alezredes azt mondotta nekem, hogy *a New Yorkban működő Magyar Bizottmány 10 000 dollárt kap havonta az amerikai kormánytól.* Ezt az összeget az amerikai hírszerzés céljaira használják fel.

Az amerikaiak Nyugat-Németországban jelenleg is zavartalanul végzik hírszerző tevékenységüket. Nyugat-Németországban a magyar menekültek a München melletti Walka lágerben vannak elhelyezve. Én 1956 folyamán több alkalommal saját

* CIC — Counter Intelligence Corps, az amerikai polgári és katonai hírszerzés és elhárítás testülete. MIS - Military Intelligence Service, az amerikai katonai hírszerző szolgálat.

Leichen von AVOs (ungarische Gestapo) vor erobertem AVO-Gebäude und Gefängnis am Köztarsasag-Platz

Erich Lessing, Magnum-Fo[illegible]

A nyugati propaganda kéz a kézben együtt dolgozott, usztott és hazudott az ellenforradalmárokkal. Kép Fritz Moldennek, a bécsi „Die Presse" kiadójának és Eugen Géza Pogánynak, a lap tudósítójának „Magyarország szabadságharca" című beszámolójából. A képen a budapesti pártbizottság székháza az ostrom után. A kép aláírása: „Ávósok (magyar Gestapo) holttestei a Köztársaság téren az elfoglalt ÁVO-épület és börtön előtt."

szememmel láttam, hogy az amerikaiak oda szabadon bejárnak, és kényük-kedvük szerint használják fel a magyar menekülteket hírszerző céljaikra.

Feladatom volt éveken keresztül a magyar menekültek kihallgatása, s rajtuk keresztül kémadatok gyűjtése, a magyar menekültek közül ügynökök beszervezése, és azok Magyarországra küldése.

Az ügynökök felkutatását Farkas Ferenc nevű volt munkatársam végezte a magyar menekülttáborban, az ott levő ügynökein, valamint a magyar Charitason kereszül. Ezeknek az embereknek többségét úgy beszélte rá az ügynöki munka végzésére, hogy látva szorult helyzetüket, különböző anyagi juttatásokat helyezett kilátásba. A felkutatott ügynököket egy-két héten keresztül én képeztem ki a hírszerző munka végzésére. Kioktattam őket magyar és orosz katonai felderítésre, a határon való átkelésre. Eligazítottam őket arra is, hogy a lakosság körében milyen tevékenységet végezzenek. Az általam kioktatott ügynökök között voltak olyanok, akik egy vagy két utat eredményesen megtettek, és azután fogták el őket. Doronka István például egy alkalommal sikeresen végezte feladatát. Eredményesen felderített magyar és orosz katonai szempontból több dunántúli várost. Laktanyákról és repülőterekről rajzokat készített. Második útja alkalmával az államvédelmi szervek elfogták."

Az ellenforradalom idején

Visnyei azt is elmondta, hogy az ellenforradalmi felkelést megelőző időben a nyugati kémszervezetek nyílt és erőteljes kémtevékenységet fejtettek ki.

„Az októberi eseményeket megelőző időben a Gehlen-szervezet magyar osztályán dolgozó összes személyek rendszeresen látogatták a nyugat-németországi és ausztriai táborokat és a jótékonysági intézmények leple alatt működő szerveket. A magyar menekültek körében propagandát folytattak, felhívást tettek közzé a magyar népi demokratikus rendszer megdöntésére. Ezzel egy időben ügynököket szerveztek be és Magyarországra küldték őket, hogy a lakosságot a Magyar Népköztársaság ellen uszítsák. Hasonló aktív tevékenység volt észlelhető a többi magyar emigráns szervek részéről is . . ."

Az ellenforradalom kitörése után az új helyzetnek megfelelően megváltoztatták munkájukat és módszereiket:

„... Az ellenforradalom kitörése után a Gehlen-féle hírszerző szerv munkatársai állandóan a magyar—osztrák határon tartózkodtak. Az Ausztriába érkező menekülteket rábeszélték, hogy menjenek vissza Magyarországra, és harcoljanak a Magyar Népköztársaság megdöntéséért. Ezenkívül tömegesen szerveztek be magyar menekülteket, akiket hírszerző feladattal küldtek vissza Magyarországra.

Ebben a munkában nemcsak én vettem részt, hanem maga Kollényi és a hírszerző szerv többi beosztottja is. *1956. november 1-én Kollényi ügynökeit Ausztriából Budapestre Király Béla vezérőrnagyhoz, mint az ellenforradalom egyik fegyveres vezetőjéhez, a nemzetőrség főparancsnokához küldték.* Kollényi szavaiból tudom, hogy még a horthysta hadseregben eltöltött szolgálati idejéből jól ismeri Király Bélát.

Hogy munkánkat biztonságosabban végezhessük, hamis újságírói igazolványokkal láttak el, amelyek egy müncheni újságkiadó vállalat nevére szóltak. Az események kezdetétől 1956. december 9-ig majdnem megszakítás nélkül az osztrák—magyar határon tartózkodtam, és ott gépkocsin mozogva tevékenykedtem.

Saját szememmel láttam, hogy az osztrák—magyar határ minden szakaszán Szentgotthárdtól Hegyeshalomig *több, a Gehlen-féle nyugatnémet hírszerző szerv által felfegyverzett csoport lépte át a határt,* hogy Magyarországon harcoljanak ...

1956. október 27-én este a bécsi magyar klubban összejövetel volt, amin részt vett egy fiatal magyarokból álló 50 főnyi menekültcsoport is. Ezek kijelentették, hogy hajlandók a magyarországi felkelőket fegyverrel támogatni. Ez a csoport, Farkas Ferenc volt nyilas vezetésével, Salzburgból érkezett Bécsbe. Október 29-én az osztrák határon találkoztam Farkassal, beszélgetés közben elmondta, hogy október 28-ra vagy 29-re virradóra, a fent említett 50 fő Hegyeshalomnál az ő közreműködésével fegyveresen átlépte a határt, hogy Budapesten a felkelő csoportok harcát irányítsa ..."

*

Molnár Imre volt határőr alhadnagy vallomása is fényt vet a nyugati kémszervezetek munkájára. Molnár szolgálati helyét otthagyva Ausztriába szökött, ahol vállalta, hogy kémkedik hazája

ellen. Több alkalommal Magyarországra küldték. Végül is 1956 végén a magyar határőrszervek elfogták. Idézünk néhány részletet Molnár Imre kihallgatásának jegyzőkönyvéből:

Jegyzőkönyv

Molnár Imre kihallgatásáról

Budapest, 1957. január 8-án

Kérdés: Milyen nyugati hírszerző szervekkel állt kapcsolatban Ausztriában?

Molnár: Bécsben a IX. kerületi lágerben megismerkedtem Baranyai magyar menekülttel, aki egy angol őrnagy ügynöke volt, és az újonnan érkező disszidenseket kihallgatásra vitte az őrnagyhoz. Baranyai közölte, hogy az angol őrnagy tud rólam, és beszélni akar velem. Baranyai még azt is mondta, hogy ott pénzt lehet keresni. 1956 augusztus közepe felé a találkozás létrejött. Baranyai és én a Ringen találkoztunk az őrnagy segédtisztjével, aki elvezetett az őrnagyhoz. A segédtiszt egyben az őrnagy tolmácsa is volt. A beszélgetés során az őrnagy megkért, hogy írjam le az ÁVH szervezeti felépítését, a győri tisztek neveit, s mindazt, amit a határőrség munkájáról tudok, továbbá soroljam fel a megbízható emberek neveit, akiket Magyarországon ismerek. A felszólításnak eleget tettem.

Kérdés: Milyen kapcsolatban állt a Szabad Európa Rádióval?

Molnár: 1956 szeptember végén kerestem fel először a Szabad Európa Rádió bécsi részlegét, ahol a Magyarországra vonatkozó adatok ellenében pénzt kaptam. Ettől kezdve rendszeresen eljártam oda, és kb. 10 alkalommal voltam a Szabad Európa Rádió bécsi részlegénél. Ott egy Viktor keresztnevű volt földbirtokos foglalkozott velem.

Tudomásom van róla, hogy *Szabó Miklós, a Szabad Európa Bizottsága munkatársa október 28. és november 2. között Nagy Ferenc utasítására Győrben és Mosonmagyaróváron járt.* Feladata az volt, hogy Magyarországon *előkészítse Nagy Ferenc tárgyalását egy hivatalos magyar forradalmi bizottsággal.* Szabó pénzt is kapott arra, hogy szükség esetén lepénzelje az illetékeseket. Nagy Ferenc azt tervezte, hogy ő lesz a magyar kormány ENSZ-küldötte.

Molnár Imre további vallomásában foglalkozik magyar emigráns szervezetek szerepével is. Ausztriában felkereste őt Takács István, a Magyar Harcosok Bajtársi Közössége megbízottja, akinek — miután az megfelelően igazolta magát, és bebizonyította, hogy valóban az MHBK embere — elmondta az ÁVH szervezeti

Egy bestiálisan meggyilkolt, meggyalázott és lábánál fogva felakasztott rendőr

felépítését, és mindazt, amit a fölszedett műszaki határzárakról tudott. Az ellenforradalmi események fokozott tevékenységre sarkallták az MHBK-t is. Erről Molnár Imre január 9-i jegyzőkönyvében a következőket mondta:

„1956. október 25—26. körül felkeresett engem Takács. Nagy izgalomban volt, s megkért, hogy hozzam össze őt volt parancsnokaimmal, szeretné velük felvenni a kapcsolatot, mert fegyvereket akarnak átküldeni a felkelő magyarok részére. Főleg olyan fegyvereket — mondotta Takács —, amire most Magyarországon nagy szükség van. Páncélöklöket és egyéb olyan fegyvereket, amelyekkel eredményesen lehet harcolni harckocsik ellen. Közölte Takács, hogy szükség esetén nagyobb

mennyiségű fegyverrel és emberanyaggal is tudnák támogatni a magyarországi felkelést. Megjegyzem, Takácsnak azt a kérését, hogy volt parancsnokaimmal összehozzam, nem teljesítettem, ugyanis akkor még nem mertem Magyarországra jönni. Feltételezem, hogy a fegyvereket más úton Magyarországra juttatták."

A későbbiek folyamán Molnár Imre is járt Magyarországon Nagy Ferenc érdekében. A már említett Szabó Miklós, a Szabad Európa Bizottság munkatársa küldte őt és Iglódi István volt horthysta főhadnagyot erre az útra. Feladatuk volt, hogy kapcsolatot teremtsenek a Győri Forradalmi Bizottsággal és előkészítsék egy Nagy Ferenc-féle ideiglenes kormány megalakulását. „Elindulásunk előtt — mondja Molnár Imre — Szabó felhívta a figyelmünket, mondjuk el Nagy Ferencről, hogy ő is azt akarja, amit a magyar forradalmárok." A továbbiakban Molnár Imre elmondta:

„Iglódi Istvánnal november elsején indultunk el, hogy a feladatot végrehajtsuk. A hegyeshalomi átkelőhelyhez egy svájci kereskedő hozott el bennünket."

*

Tóth Károly őrizetbe vett kém vallomása is arról tanúskodik, hogyan segítették a külföldi ügynökök az ellenforradalmárokat. Tóth Károly 1948-ban szökött nyugatra, belépett az MHBK-ba, amely saját bevallása szerint a következő kémiskolákra küldte:

1951, 1952	Friedrichshafenben térképészetre, határátlépésre és fegyverkezelésre oktatták,
1953-ban	Klagenfurtban rádióskiképzést kapott,
1953-ban	Villachban harcászati és sejtbeszervezési kiképzésben részesült,
1956-ig	többször volt bevetésen Magyarországon, ahol ügynököket szervezett be.

Tóth több társával együtt 1956 október végén vöröskeresztes autókkal, zsebében osztrák újságírói igazolvánnyal jött Magyarországra.

*

Kohut Béla és öt társa 1956. október 3-án lépte át az osztrák határt. Őket a Szabad Európa Rádió grazi ügynöksége karolta fel. Október 28-án Grazban, egy temetőben koszorúzási ünnepséget rendeztek. Kb. 200 magyar jött össze. Az ünnepség után bevonultak

a Park étterembe, ahol egy dr. Balla nevű ezredes ismertette a magyar helyzetet.

„Dr. Balla elmondotta — vallja Kohut Béla —, hogy harc folyik Magyarországon. A fiatalsághoz szólva pedig azt mondotta, hogy ne egyenként menjenek haza, hanem majd szervezetten, fegyveresen, vezetővel, mert így többet tudnak használni. Mart Ferenc nevű társam felszólalt, hogy mi nem várunk, adjanak pénzt, hogy hazamehessünk. Egy alacsony, kövér embertől még aznap este fejenként 50 schillinget kaptunk, s autóbusszal elindultunk, Rábahídvégnél léptük át a határt. Elhatároztuk, hogy amint hazaérünk, beállunk a felkelők közé."

Kohuték október 30-án érkeztek Pestre és 31-én a Szabad Nép székházában, a hírhedt Dudás-bandánál jelentkeztek „szolgálattételre".

A Corvin köz volt szakaszparancsnoka

Az ellenforradalom leverése után a nyugati kémszervezetek az ellenforradalom kiszökött részvevői sorából toborozzák megbízottaikat. Jellemző példa erre a letartóztatott *Renner Péter* esete.

Renner Péter beismerte, hogy az ellenforradalom idején a Corvin közben szakaszparancsnok volt, később mint „felderítőtiszt" tevékenykedett. 1956. november 26-án Ausztriába szökött. Bécsben összetalálkozott Pongrácz Gergellyel, a Corvin köz volt parancsnokával és Várfalvi Lajossal, a „Délbudai Forradalmi Bizottság" volt elnökével. Találkozásaik során megállapodtak, hogy Magyarországon ellenforradalmi csoportokat hoznak létre, újabb ellenforradalom kirobbantásán fognak dolgozni. Ezért még Bécsben felvették az összeköttetést Jankovich István volt egyetemi tanárral és Szentkúti Józseffel, akik ugyancsak ellenforradalmi csoportok szervezésével foglalkoztak. A két csoportot egyesítették.

Renner elmondotta azt is, hogy a strasbourgi értekezleten Jankovich találkozott Király Bélával, akinek beszámolt tevékenységükről. Király egyetértett velük és ténykedésükről rendszeres tájékoztatást kért. Renner és Szentkúti tervet készítettek magyarországi feladataikról, melyet Király Béla hagyott jóvá. A terv szerint izgató tartalmú röplapok, újságok, fegyverek, rádió adó-vevő készülékek becsempészése, a MEFESZ-szel és a munkástanácsokkal a kapcsolat felvétele,

azonkívül megbízható egyének beszervezése, egy későbbi időpontra tervezett fegyveres ellenforradalom kirobbantása volt a feladatuk.
Az alábbiakban részleteket közlünk Renner Péter vallomásaiból.

Az 1957. február 28-i jegyzőkönyvből:

Kérdés: Milyen feladattal lépte át a magyar – osztrák határt?
Felelet: A Magyarországon végrehajtandó feladataimat 1957. január 10. után folyamatosan részben saját, részben Szentkúti lakásán ketten beszéltük meg. A megbeszélés lényege az volt, hogy az ország területén illegális szervezkedéseket, csoportokat hozzunk létre, melyek feladata általunk folyamatosan küldendő ellenforradalmi röplapok terjesztése és propaganda kifejtése, továbbá általunk beküldendő nagyobb mennyiségű fegyver tárolása és a fegyverek alkalmas időpontban történő felhasználása . . .
. . . egy olyan személyt is fel kellett kutatni és beszervezni, aki ért rádió adó-vevő készülék kezeléséhez. E személy részére rádió adó-vevő készülék bejuttatása, melyen keresztül kapcsolat létesülne egy Svájcban működő adó-vevő állomással. Kapcsolatok létesítése az Írószövetséggel. Cikkek, értesülések kijuttatása a Nyugaton megjelenő „Nemzetőr" c. újsághoz. Üzembe állítani Magyarországon egy röpcédula sokszorosítót azzal a céllal, hogy az országon belül is tudjunk röplapokat előállítani.

Kérdés: Kiknek van tudomása arról, hogy milyen feladattal jött be az országba?
Felelet: Illegális utamról és feladataimról tudomása van Szentkúti Józsefnek, Jankovich Istvánnak és Király Bélának. Király Bélával Jankovich beszélte meg a tervünket, amivel egyetértett. A feladat végrehajtása utánra megállapodtunk abban, hogy négyesben megbeszéljük az elért eredményeket és a további teendőket.

Az 1957. március 5-i jegyzőkönyvből:

Felelet: 1957 január közepén Jankovich Bécsbe küldte hozzám Széll Kálmán magyar származású svájci egyetemi hallgatót, aki a svájci diákszövetség megbízottjaként mutatkozott be és a szervezkedés céljaira rádió adó-vevő készüléket ajánlott fel. Jankovich Svájcban közölte Széll Kálmánnal, hogy tervbe vettük ellenforradalmi szervezkedés létrehozását. Hozzám már úgy jött, mint Király Béla bécsi megbízottjához, a szervezkedés létrehozásának egyik kezdeményezőjéhez.

Széll Kálmánnal találkozót beszéltünk meg, melyen megjelent Barna Éva magyar egyetemista és Reinsler Walter svájci diák is. Barna és Reinsler később eltávozott. Széll elmondta a rádió adó-vevő készüléknek a svájciak által történő felajánlását és ígéretet tett anyagi támogatásunkra, és hogy sokszorosítógépet is vásárolnak részünkre, amit Magyarországon röplapok sokszorosítására használhatunk. Addig is, amíg a stencilgépet bejuttatjuk az országba, segítséget nyújtanak ellenforradalmi röplapok becsempészéséhez. E célból bemutat majd a svájci diákszövetség egyik képviselőjének, Walter Menzelnek, aki mint a svájci diákszövetség vöröskeresztes megbízottja jött több ízben Magyarországra, aki legális magyarországi útjait felhasználva, egy-két alkalommal maximum 10 kg súlyú röpcédulát tudna bevinni Magyarországra.

Az 1957. március 18-i jegyzőkönyvből:

Bécsben készített terv szerint öt budapesti munkástanáccsal kellett felvennem a kapcsolatot.

1957. február 11-én felkerestem lakásán Kocsis Lászlót, az Északi Járműjavító munkástanácsának tagját és közöltem vele, hogy illegálisan jöttem Magyarországra a „Forradalmi Bizottság" megbízásából. A bizottság vezetőségéből Király Béla és Kéthly Anna nevét említettem. A „Forradalmi Bizottság" nevében felszólítottam őt, hogy munkahelyén szervezze meg kormányellenes röplapok terjesztését, amit Ausztriából illegális úton juttatunk be az országba. Kocsis nem adott határozott választ.

Február 17. körül megbíztam Erdélyi Tibort, hogy vegye fel a kapcsolatot Bali Sándorral, a Beloiannisz-gyár munkástanácsának tagjával és beszéljen meg vele egy találkozót. Erdélyi a feladatot végrehajtotta. A találkozó február 20-án jött létre a „Jégkunyhó" eszpresszó előtt, ahonnan a Gellért-szálló éttermébe mentünk. A megbeszélésen Erdélyi is jelen volt. Balival közöltem, hogy illegálisan, a „Forradalmi Bizottság" megbízásából tartózkodom az országban. Balival megbeszéltem, viselkedjen továbbra is úgy, hogy élvezze a dolgozók bizalmát. Balit fontosabb, nagyobb kaliberű — sztrájk, tüntetés — akciók beindítására szándékoztunk felhasználni.

Az 1957. március 12-én sajátkezűen írt vallomásából:

A svájci diákszövetséggel való kapcsolataimat azzal kell kiegészítenem, hogy a tárgyalást egy Hans Gertel nevű egyetemistával folytattam le. (Széll Kálmán közölte velem, hogy Hansnak magasabb körökben külföldön is nagy összeköttetései vannak.)

A Life külön-számában jelent meg ez a kép, amely a Köztársaság téri pártházat, mint államvédelmi épületet állítja be és azt írja, hogy az épületből kihurcoltat „egy hazafi szitára tötte"

Hans Gertel felajánlott egy autót és másnap bemutatta Bobyt. Közölte velem, hogy Boby a kocsival bármikor rendelkezésemre áll, és hogy Boby telex [géptávíró] útján kapcsolatban áll vele. Egyként fedőnévben megegyeztünk. Ha tőle megbízott jön, arra is megegyeztünk, hogy az illető milyen jelszót fog mondani.

Január 23-a körül Boby közölte, hogy Hans azt sürgönyözte számomra, hogy meg fog látogatni egy barátja: Kurt Sneidel, a jelszót fogja mondani és őszinte lehetek hozzá. Rá két nappal megjelent Kurt Sneidel, aki közölte a jelszó bemondása után, hogy a nyugatnémet egyetemi szövetség és a nyugatnémet magyar barátsági társaság megbízottja. Felajánlott több ezer személy részére modern páncélelhárító fegyverek kezeléséhez szükséges kiképzést és esetleges pilótakiképzést. Mire én azt válaszoltam, hogy Király nélkül nem adhatok erre választ.

Közben megérkezett Királytól egy utasítás Jankovichon keresztül, hogy a tervezett szervezést és minden kelléket írjunk össze. Ezt azonnal küldjük el neki. Ezt meg is tettük.

Február 2-a körül közölte velem Szentkúti, hogy az angol titkosszolgálat bécsi főnöke érintkezésbe lépett vele és három futár-út finanszírozását ajánlotta fel (mindegyik úton 2 futárral).

Február 4-e körül megjelent Kurt Sneidel és közölte, hogy 5000 embert tud páncélelhárításra kiképeztetni és 50—100 pilótát, és pénzt is szerzett kb. 200 db hangtompítós pisztoly beszerzéséhez. Közölte azt is, hogy hallotta, már 10 hangtompítós pisztoly bejutott Magyarországra. Aztán közölte, hogy az USA titkosszolgálatának egy magasrangú tisztje felkereste és megkérdezte tőle, hogy kivel áll a magyarok közül összeköttetésben? Ő azt válaszolta, hogy Király vezérőrnagy megbízottaival, mire az amerikai a noteszéből a mi nevünket ellenőrzésképpen felolvasta.

Február 6-a körül megjelent Decsi vezérkari fhdgy is, Király személyes segédtisztje. Közölte, Király azt üzeni, hogy mindent el tudott érni Amerikában, amit csak akart. E héten fogja a szenátus ratifikálni a megállapodásokat, hogy 10 nap múlva, mikor visszautazik, pontos jelentést kér a mi eddigi eredményeinkről és hogy pontos listát kér a Magyarországra szállítandó fegyverek fajtájáról és mennyiségéről, ugyanakkor közölte, hogy márciusban már megkapjuk a szükséges pénzt. Március 1-re meglesz a központi irányítás, azaz több csoport is dolgozik, melyek hozzánk lesznek kapcsolva. Március végén Király megbeszélésre Európába jön és személyesen fogja irányítani a szervezkedést.

Decsi főhadnagy azt is közölte velem, hogy Király számára menő postámat az USA követség diplomáciai futárjával el tudja

küldeni és a követséggel a kapcsolatot megteremti, hogy az ő távozása után is igénybe vehessem ezt az utat.

Ezután közöltem Decsivel, hogy személyesen megyek Magyarországra és csak kb. 16 nap múlva tudok jelentést tenni.

Február 9-én este jöttem át Magyarországra.

Renner Péter

*

Renner Péter 1957. február 9. után az Ausztriában vállalt feladatait teljesítette: egy újabb fegyveres felkelés csoportvezetőinek beszervezését, a nyugatról jövő röpiratok és egyéb propagandaanyagok, fegyverek, rádió adó- és vevőberendezések tárolási helyét, valamint azok szétosztási módját megszervezte. Mikor vissza akart szökni Ausztriába, hogy megbízóinak jelentést tegyen, a határon letartóztatták.

A nyugati magyar emigráció szerepe

A külföldön szervezkedő jobboldali politikusok jelentékeny szerepet vittek az októberi eseményekben és azok előkészítésében. Az ellenséges rádiókon, elsősorban a Szabad Európa Rádión és az Amerika Hangján keresztül küldték taktikai és elvi utasításaikat. A nyugati magyar emigrációt szoros szálak fűzték a nyugati kémszervezetekhez is.

Az alábbiakban kizárólag a nyugati magyar nyelvű sajtó tükrében kívánjuk tevékenységüket, állásfoglalásukat bemutatni.

Önmagukról és egymásról

A külföldi magyar emigrációnak igen sok árnyalata van és volt már október előtt is. Ezek a csoportok többnyire egymást marják, egymást „feketítik". Borbándi Gyula emigráns újságíró egyik cikkében megállapítja:

„A legtöbb emigráns azt vallja a nemzetközi helyzetről, amit a befogadó ország kormánya. Kialakult egy amerikai, angol, francia és német színezetű emigráns politika." (Látóhatár. 1956. márc.—ápr.-i szám.)

Úgy látszik, magyar színezetű nincs is! Ezt bizonyítja egyébként az amerikai Trenton nevű városban megjelenő Függetlenség (különben régi, több évtizeddel ezelőtt alapított emigráns lap) angol nyelvű jelszava is: „*American in Spirit — Hungarian in Language*" („Szellemében amerikai, nyelvében magyar"). Nem sokat enyhít ezen a fogalmazáson az, hogy ugyanezt a jelszót maga a lap enyhébb változatban így fordítja magyarra: „Amerikai szellemű magyar újság".

Vadonatúj disszidens lap például a Nemzetőr — „A Magyar Szabadságharcos Írók Lapja külföldön" —, amelyet ugyan Münchenben adnak ki, de mind az első, mind a második számán a müncheni „impresszum" át van nyomtatva, és helyette egyszerű

gumibélyegző igyekszik bizonygatni, hogy a lapot Rómában készítik. Másutt viszont a lap szerkesztősége ideiglenes címeként egy londoni címet tüntet fel. Az ugyancsak Münchenben megjelenő Új Hungária, a „Szabad Magyarok Független Hetilapja" január 11. száma „Tiszta vizet a pohárba" című cikkében azt írja erről a Nemzetőrről, hogy elindítóinál alighanem

„a magyar szabadságharc lelketlen politikai és anyagi kalmáraival állunk szemben, akiket minden magyarnak egyenest kötelessége mielőbb a bíróság elé állítani!"

New Yorkban jelenik meg Az Ember című „politikai és társadalmi hetilap". Ennek december 15-i száma élesen támadja a magyar emigráció egyes csoportjait:

„Itt kint még mindig a régi poshadt rendszer lovagjai ágálnak, a magyar nép nevében játszva a maguk bűnös és káros játékát. A hivatalos reprezentációs szervezetekben még mindig azok az időszerűtlenné vált politikusok szerepelnek, akikről a magyar nép hallani sem akar s még mindig ők azok, akik a maguk gondosan kiépített kapcsolataival befolyást gyakorolnak a jóhiszemű, de kellően nem tájékozott amerikai szervekre."

Ugyanebben a cikkben az emigráció nyilas szárnyát is támadja:

„Nyilasmozgalom nincs is már sehol, csak a külföldi magyarság táborában."

Az Emberről viszont a Brüsszelben kiadott, magát baloldalinak minősítő Fáklya, „A Független Magyar Szocialista Mozgalom Központi Lapja" így ír:

„Az Ember a volt gyárosok és egykori nagykereskedők lapja."

A Látóhatárban még október előtt hosszabb vita folyt a magyar emigrációs politikáról. A vita keretében Borbándi Gyula az emigráció egyes csoportjait így rója meg:

„Ne csodálkozzunk, hogy... sok jóindulatú hazai és külföldi szemlélő is reakciósnak, sőt fasisztának tartja az emigránsokat, akiknek nincsen más tervük, mint hazatérésük után régi vagyonukat és hatalmukat visszaszerezni, az otthoniak felett ítélkezni és az országot a maguk módján berendezni." (1956. márc.–ápr.)

A brüsszeli Szocialista Szemle 1957. január—februári számában így támadja Nagy Ferenc—Kovács Imre és társai csoportját:

„Az emigrációban, tudjuk, pokoli dolgokat vittek végbe Nagy Ferencék, Kovács Imre és társai. Még csak a látszatra sem adtak, hogy elhitessék, hogy a magyar demokrácia nekik szívügyük. Különben egy percig sem ültek volna együtt New Yorkban a Free Europe Committee (Szabad Európa Bizottság. Szerk. megj.) bizottmányában azokkal, akik a Horthy-demokráciát képviselték."

Közös cél: a kapitalizmus visszaállítása

Bár sok a nézeteltérés, féltékenység, marakodás, egymás elleni áskálódás a disszidens sajtóorgánumok és csoportocskák között, abban mindannyian megegyeznek, hogy „nyugati" kapitalista rendet akarnának Magyarországon. Ennek válfajait, árnyalatait illetően azonban sokat vitatkoznak, elvi vagy taktikai nézeteltérések vannak köztük. Van olyan csoport, amelyik a fasiszta diktatúra, a hitlerista-szálasista rend mellett kardoskodik. A nyilas Út és Cél természetesen nem is leplezi ezt a törekvését. A lap novemberi címlapján a királyi korona és a többi királyi felségjelvény látható, első oldalán pedig Szálasi fasiszta vezér arcképe mellett egy tőle származó „nemzetmentő" idézet olvasható. Egyik cikke a következő szavakkal végződik:

„Ezekben a napokban különösen adassék tisztelet annak a Férfiúnak, aki előttünk ment és halálos elszántsággal nyitott utat nemzete számára. Adassék tisztelet Szálasi Ferencnek."

Ugyanebben a lapban dicsekednek el azzal, hogy a spanyol francoista Falange-mozgalom

„a Hungarista Mozgalmat testvérmozgalomnak tekinti és szükségesnek ítéli a két mozgalom között szoros kapcsolat megteremtését. A Falange nagy megértéssel és rokonszenvvel kíséri a Hungarista Mozgalomnak Magyarország felszabadítása érdekében végzett munkáját és őszinte megbecsüléssel van Szálasi Ferenc, a mártír Nemzetvezető személye és eszméje iránt".

A nyugati mintájú burzsoá demokrácia útjára való visszatérés programját a Látóhatár című folyóirat adja meg. Kovács Imre, az ismert jobboldali politikus az 1956. január—februári számban ezt írja:

A Váci utcában. A máglyán Marx és Puskin, Lenin és Dosztojevszkij művei, hanglemezek Csajkovszkij, Bach és Schubert dallamaival

„A kollektív mezőgazdaság és a szocialista ipar dolgában nem halogathatjuk tovább a nyílt állásfoglalást. Azt nem mondhatjuk, hogy mindent vissza, mert jelentős részükben már eredeti köztulajdont képeznek... Az ujjárendezést valamiféle virtuális földosztással kell megkísérelnünk... A kisajátított földbirtokos és gyáros vitathatatlanul jogosult a kártérítésre, aminek mértékét, módját és formáját úgy kell megszabni, hogy ne sértse a magántulajdon elvét, ugyanakkor az érdekelt nép kielégítésének helyes mértékét se tévesszük szem elől."

Továbbá:

„Több szabadság, kevesebb tervgazdálkodás; nem kommunizmus, de nem is demokrácia; a jóléti állam valamilyen formája, amivé, mondjuk, Svédország fejlődött, vagy amilyennek Angliát tervezte a Labour Party..."

Az 1956. május—augusztusi számban ugyancsak Kovács Imre így egészíti ki elgondolásait:

„Kezdésnek jó a »több szabadság, kevesebb tervgazdálkodás«, ami idővel svéd vagy angol típusú állammá fejlődhet. Nem reked meg a jugoszláv fokozatnál... hanem klasszikus nyugati demokratikus szocializmussá válhatik."

Vajon melyik az a „klasszikus nyugati demokratikus szocializmus", amelyet Kovács Imre ideálul állít elénk? Amerikát, Angliát, Svédországot léptette elő szocializmussá?

A március—áprilisi számban Borbándi fejtegeti céljait:

„Akár akarjuk, akár nem, tudomásul kell vennünk olyan intézményeket és berendezéseket is, amelyek nem egy nyugati mintájú, liberális demokrácia, de a szocialista felépítésű állam tartozékai. Egy ilyen Magyarország, amely különb, mint a mai, de nem is az, aminőt akarunk, egy történelmi pillanatban politikai valóság lehet."

Nagy Ferenc a május—augusztusi Látóhatárban már sokkal tovább megy:

„Magyarországon vissza kell állítani az egyéni gazdálkodás rendszerét." — Majd a „független kisgazdaságok" technikai színvonala emelésének szükségességét fejtegeti és így folytatja: „A földreformot fenn kell tartani, de ugyanakkor mindent el kell követni, hogy a teljes megélhetést nem nyújtó törpebirtokokat szabad értékesítés útján felszámoljuk és magas életszínvonalat biztosító modern, jól felszerelt kisgazdaságokká alakítsuk át. A törpebirtokosokat olyan termelési területekre kell irányítani, ahol a törpebirtokok nyomorúsága helyett nyugati értelemben vett polgári megélhetéshez jutnak... A magyar parasztság előtt meg kell nyitni a nyugati értelemben vett polgárosodás útját."

„... Nem óhajtjuk a régi nagykapitalizmus visszaállítását. A kulcsiparok és bányák államosítását fenn kell tartani. Más vállalatok tulajdonjogát az adófizetők befektetéseinek, a munkásság áldozatainak és a volt tulajdonosok igényeinek gondos mérlegelése által kell tisztázni... Támogatva az egyéni kezdeményezéseket, elő kell mozdítani az új kis- és középvállalatok alakulását. Bátorítani kell a külföldi tőkét hazai vállalkozásokra és befektetésekre."

A disszidens-tábor „mérsékelt" szárnya is színt vall tehát. Nyíltan színt vall, mert az óvatos fogalmazás mögött világo-

Köztársaság téri földalatti börtönök és kazamaták meséjével izgatták a félrevezetett embereket a párt ellen. Ezkavátorokkal és fúrógépekkel napokon át túrták a pártház előtti teret — persze semmit sem találtak

san kirajzolódik a kapitalista magántulajdon visszaállításának terve. És bár azt állítják, hogy nem akarják visszahozni a „nagy"-kapitalizmust, már a „közép"-vállalatokat is kapitalista magánkézbe követelik (ugyan hol a határ a „nagy" és a „közép" között?). A „törpe"-birtokos parasztot, az új gazdát eltanácsolják földjéről, hogy „nyugati értelemben vett polgári megélhetést" szerezzenek neki, a megmaradó parasztnak pedig a „nyugati értelemben vett polgárosodás útját" ígérik. Világosabban szólva: a törpebirtokost, a kisparasztot el kell vinni a földjéről, bárhová, s a megmaradtak váljanak kulákokká.

A lélektani hadjárat

A nyugati disszidensek sokat tervezgettek arról, hogy Magyarországon miképpen „siettessék" az általuk kívánt és támogatott fejleményeket. Ismeretes, hogyan alakult az itthoni helyzet 1956 októbere előtt. Vajon hogyan kísérte figyelemmel, s hogyan támogatta a bomlasztó elemeket a levitézlett nyugati magyar politikusgárda?

Kovács Imre részletesen foglalkozik a „lélektani vagy politikai hadviseléssel", amely szerinte

> „azon a feltevésen alapszik, hogy a kommunizmus, a benne szinte törvényszerűen jelentkező ellentmondások következtében, továbbá a mozgásából és ténykedéséből adódó »legális« lehetőségek tervszerű kihasználásával annyira fellazítható, hogy a Kremlnek nincs más választása, mint tárgyalni és a Nyugat feltételeit elfogadni. Ez a különleges hadviselés — amelyet azért neveznek lélektaninak, mert a politikai, diplomáciai, gazdasági, kulturális és katonai nyomás mesteri kombinálásával vagy szükségszerű rotálásával a kommunizmust állandó nyugtalanságban tartja — az egész világra kiterjed és az öt kontinens koordinált akciójában jut kifejezésre." (Látóhatár. 1956. jan.—febr.)

De hoz-e eredményt ez a hadviselés — teszi fel Kovács Imre a kérdést:

> „Elérhetjük-e lélektani hadviseléssel azt az eredményt, amit nagyon sokan közülünk (és az otthoniak közül is) a háborútól várnak? Felismeri-e a magyar nép az új politikai stratégia lényegét és jelentőségét; ha igen, hajlandó-e a szükséges és fegyelmezett együttműködésre?" (Ugyanott.)

Végül megszabja mindezzel kapcsolatban a maguk emigráns-feladatát is, azt, hogy mivel kell segíteniük azokat, akik Magyarországon velük azonos célokért küzdenek. Szerinte ezt a társaságot

„analíziskkel segíthetjük a legjobban, aztán a helyzet és a lélektani hadviselés módszertani ismeretében mindig ott és akkor fokozhatja a nyomást a rezsimmel szemben, ahol és amikor az a leghatásosabb, a legeredményesebb." (Ugyanott.)

Nagy Ferenc nyíltabban beszél. Ő konkrétan hivatkozik az írók között, s a Petőfi Körben jelentkező áramlatokra. Ezeket olyan jelentősnek tartja, hogy „a Petőfi Körben végbement eseményeket" egyenesen „világraszólónak" tekinti.

„A szellemi szabadságmozgalmat — írja a Látóhatár 1956 május—augusztusi számában — e pillanatban még kommunista párttagok vezetik. A nagyobb szabadságot *egyelőre még a párton belül követelik.* A személyi változások tekintetében ez a követelés ma még csak abban nyilvánul meg, hogy az egyik kommunistát a másikkal akarják felcserélni. Sokan vannak az emigrációban, akik elmaradtak az eseményektől és azt hiszik, hogy akár az írók sorozatos lázadása, akár a Petőfi Kör ifjúságának hatalmas megmozdulása nem egyéb, mint a kommunisták egymás közötti belső harca.

Nagy Ferenc külön „ideológiát" gyárt arra, miért nem tekinti súlyosabb bajnak, hogy „egyelőre", „e pillanatban még" párttagok vezetik az erjedést :

„Minket nem aggaszt az, hogy e harcot ma még kommunista párttagok vezetik, hiszen Széchenyinek és Wesselényinek is a maguk osztályán belül kellett harcot indítaniuk a reformokért, aztán harcuk az egész nép harca lett és a reformok áldásaiban az egész nép osztozott."

Fejtegetéseivel nemcsak a várható és végrehajtandó szakadatlan jobbratolódásra utal, hanem egyben taktikai iránymutatást ad a disszidenseknek is. Különösen ügyel arra, hogy a disszidensek nyújtotta segítség ne fedje fel, ne hozza nehéz helyzetbe az otthoni elvbarátokat :

„Ha az emigrációban valaki nyíltan el akarja ismerni a szellemi lázadást vezető személyek bátorságát és érdemeit, egyfelől fokozott veszélybe döntheti őket, másfelől annak teheti ki önmagát, hogy társutasnak vagy titóistának nyilvánítják.

A negatív magatartás viszont azt az érzést keltheti az otthon harcoló legbátrabb férfiakban is, hogy a szabad földön élő magyarság nem érti meg küzdelmüket, vagy közömbös iránta, így aztán elveszíthetik lendületüket, sőt esetleg vissza is vonulhatnak. Mindenképpen meg kell tehát találni a hosszú távra szóló okos támogatás módját.

Mindenekelőtt tudtára kell adnunk a magyar népnek, hogy vágyai és törekvései nemcsak az írók és tanult fiatalság soraiban keltenek visszhangot, nem csupán közöttük mondják ezt ki, hanem az emigrációban is... Az emigráció talán sokkal inkább képes megfogalmazni a jövő útját, a harcok végcélját, mint maguk az otthoniak."

És annak a gondolatnak a jegyében, hogy ők ott Münchenben vagy New Yorkban jobban meg tudják „fogalmazni" a „harcok végcélját", mindjárt „ideológiai" tanácsot is ad, követeléseket javasol:

„Legelső a szabadság kérdése, ennél nincs fontosabb. A szabadság csak akkor igazán közkincse a nemzetnek, ha nem akarják sajátos vagy különleges elnevezésekkel korlátozni."

Ezután hosszabb okfejtés közben azt is leszögezi, hogy a „korlátozás nélküli" szabadság természetesen a „szabadon vállalkozást" is magában foglalja, tehát nem lehet antikapitalista, szocialista. Nyilvánvaló a nagyferenci cél: a polgári rend, a kapitalizmus visszaállítása.

Érdekes megvizsgálni, hogy a Kovács Imre—Borbándi féle disszidens csoportnak milyen elképzelései vannak a „nyugati" jellegű rendszerbe való átmenet módjáról. Milyen út vezet e felé a „korlátozás nélküli" rend – vagyis a polgári liberális rend – felé? Mind valamiféle „közbenső" lépést kíván Magyarország számára. Kovács Imre szerint

„a Nyugat hosszú távon az eredményes titóizmust a demokrácia első állomásának tekinti".

Borbándi Gyula a várható eseményeket fejtegetve megállapítja, hogy

„az ugrásszerű változás valószínűtlennek látszik. Ha a sztálinista államkapitalizmusból az ember jogait és szabadságait biztosító társadalomba történő átmenet békés úton következik be, a jobb elnevezés híján titóizmusnak nevezett berendezkedés és külpolitikai magatartás e fejlődés egy szakasza."

Ezzel kapcsolatos álláspontjukat a nyilas Út és Cél is osztja, bírálja is. Az „első állomás" szerinte nem állomás, nem lehet ott megállni:

„A kommunista jeget repesztő rianás nem áll majd meg a nemzeti kommunizmus, titóizmus, kommunista baloldali szövetség, fél-demokrácia, »szocialista és polgári radikalizmus«, félig államosított tervgazdálkodás és félig forgalmi piacgazdálkodás, a »se nem szamár, se nem ló« fajtalan állapotánál!" (1956. november.)

A Hadak Útján című sajtótermék nyersen és világosan foglalja össze októberben az otthoni események értékelését, és a „kinti", Nyugaton elvégzendő feladatokat:

„Mi tehát... az emigráns hivatás? Mit lehet tenni még a magyar népért? S a felelet nem lehet más: kívülről segíteni azokat a titkos áramlatokat, amelyek láthatatlanul fornak a rendszer felszíne alatt."

És ez a nem sokkal október 23-a előtt megjelenő szám a már közeledő „pillanatot" is kilátásba helyezi:

„Elkövetkezhetik az idő, mikor — ahogyan ma kell küzdenünk a hazatérők ellen — harcolnunk kell azért is, hogy szervezetten, az ország és a nemzet szolgálatára készen térjen haza minden magyar..."

A sok vita és marakodás mellett azonban természetesen közös vonása valamennyi disszidens csoportnak az éles antikommunizmus. Ebben egyesek odáig mennek, hogy még a második világháborút is diadalmas és győzelmes szovjetellenes hadjáratnak tüntetik fel — mintha legalábbis a magyar hungaristák és bajtársi közösségek nyerték volna meg azt a háborút! A Hadak Útján 1957 januári száma például az 1944—45-ös Budapestet „a bolsevizmussal szembeni ellenállás jelképévé" avatja — s nem kevesebb „szépítéssel" ír ugyanebben a cikkében a Szovjetunió 1956 október—novemberi „szétvert hadosztályairól". S hogy a célokat is azonosnak látta az 1944-et megelőző doni harcokban és 1956 őszén Magyarországon, arra ugyancsak ez a cikk derít fényt:

„A mi célunk ma is éppolyan egyetemes, mint volt a Donnál, vagy a magyarországi harcokban." (1944—45-ben.)

Egy másik, novemberi számában ez a lap így dicsőíti az október –novemberi budapesti napokat:

„Valóra vált az álom, amelyért a Donnál mi is harcoltunk."

Ime, Hitler, Horthy és Szálasi eszmei örökségének tekintik ezek a nyugati emigránsok az októberi ellenforradalmat. Az ellenforradalom fehérterrorja, vad kommunistaellenessége és szovjetellenessége is bizonyítja, hogy nem egészen alaptalanul tekintik annak.

„Arisztokrata, volt tiszt vagy burzsuj . . ."

Érdemes meghallgatni, hogy ezek a szélsőségesen reakciós lapok és csoportok hogyan ítélték meg a magyarországi októberi eseményeket, október 23-át. Ez is fényt vet arra, milyen „szabadságharc" volt Magyarországon október 23. és november 3. közt.

Legelőször talán érdemes megvizsgálnunk, hogyan ítélték meg Nagy Imre szerepét. Az Új Hungária január 11-i számában egy Zólyomi Gerze nevű cikkíró három „rendes magyar embert" sorol fel : Nagy Imrét, Kéthly Annát és Mindszenty Józsefet (akit egyébként a clevelandi Katolikus Magyarok Vasárnapja egyenesen „korunk legnagyobb emberének" nevez).

A Magyar Nemzeti Kormány megállapítja, hogy Mindszenthy József bíboros hercegprímás ellen 1948-ban indított eljárás minden törvényes alapot nélkülözött, az akkori rendszer által ellene emelt vádak alaptalanok voltak. Mindezek alapján a Magyar Nemzeti Kormány kijelenti, hogy Mindszenthy hercegprímás ellen elrendelt jogfosztó intézkedések érvénytelenek, ennek következtében a hercegprímás minden állampolgári és egyházi jogát korlátozás nélkül gyakorolhatja.

Nagy Imre
miniszterelnök.

Nagy Imre Mindszentyt rehabilitáló „határozata". Minden vizsgálat és minden törvényes alap nélkül jelenti ki Nagy Imre, hogy Mindszentyt ártatlanul ítélték el. A „határozatot" a rádióban olvasták fel.

Az Amerikai Magyar Népszava november 10-i szerkesztőségi cikke így látja Nagy Imre kapitalista restaurációs törekvését:

„Nagy Imre... fokozatosan akarta szabaddá tenni Magyarországot."

Ugyanennek a lapnak december 8-i száma az egyik disszidens magyar diák figyelemre méltó szavait is közli:

„Nagy Imrét pedig nyomtuk, amennyire lehetett, jobbra. És közben verekedtünk."

De még ennél a diáknál is avatottabb hozzászóló ebben a kérdésben maga Mindszenty, akinek a forradalmi munkás-paraszt kormány megalakulása után, az amerikai követségen a nyugati lapoknak adott nyilatkozatát a Katolikus Magyarok Vasárnapja november 25-én közölte.

„Inkább a Nagy Imre-kormányt támogatnám, mint a jelenlegi kormányt" — jelentette ki többek között.

Nincs nézeteltérés a nyugati magyar disszidens lapok között abban, hogy az októberi eseményeket tisztán ellenforradalminak, azaz kommunistaellenesnek, szocializmusellenesnek tartották. A müncheni Magyar Kurirnak, a „Menekült magyarok tájékoztatójának" 1956. decémber 15-én megjelent első száma azt írja, hogy a harc „a kommunista rendszer minden változata ellen" folyik. A Hadak Útján januári száma szerint:

„ami a marxizmus kérdéseit illeti, arra elég jellemzésül annyit mondani, hogy a szabadságharc során a marxista—leninista intézet (?) növendékei is harcoltak — a kommunizmus ellen és hogy minden program megtagadta a marxizmus nemzetellenes lényegét: az osztályharcot!"

Ez persze nem gátolta ezt az újságot abban, hogy — sajátos módon — mégis a szocializmust, pontosabban „a krisztusi erkölcsöt és szocializmust" tartsa az októberi események céljának. Így álcázták igazi céljaikat Hitlerék is!

Vajon kiknek lehetett érdeke ez a fajta „szocializmus", az osztályharc elvetése? Kik harcoltak ezekért a célokért? Az Amerikai Magyar Népszava december 8-i száma erre is választ ad:

„Arisztokrata, volt tiszt, vagy burzsuj, ha fegyvert fogott, bajtárs lett és az is maradt, mert a forradalom tisztítótüzében megszűntek a származási, foglalkozásbeli, társadalmi különbségek. A volt elegáns huszárfőhadnagy, Maléter Pál forra-

dalmi vezér éppúgy hősük, mint az egykori földbirtokos fia, vagy nincstelen paraszt, vagy marxista csepeli munkás."

Igyekeztek úgy feltüntetni, mintha ellenforradalmi törekvéseik „népi" érdekeket szolgáltak volna. S ez a törekvésük nemcsak abban tükröződik, hogy céljukat szocializmusnak álcázták, nemcsak a munkásságot rágalmazták azzal, hogy az arisztokratával és burzsujjal egy célért harcolt. Még felháborítóbb módon lepleződik le ez a galádság a Hadak Útjának 1956 novemberi cinikus párhuzamaiban:

„Ki kelt fel a hősi temetőkből (mármint az októberi napokban. — Szerk. megj.), meszes gödrökből, a temető árkából? Petőfi jött vissza a segesvári síkról, vagy a régi ludovikás 1919 júniusából?"

Majd e cikk befejezéseként:

„De Te, Petőfi Sándor, Kossuth Lajos, Bárdossy, Jány Gusztáv — budapesti új hősök — ifjú Magyarországa egyszer holt bizonyossággal felemeled fejed a véres üszökből."

Így gyalázták meg a „hazafiak" a magyar történelem nagyjainak emlékét: Petőfit és Kossuthot az 1919-es fehérterrorista ludovikásokkal és a háborús bűnös Bárdossyval meg a tömeggyilkos Jány Gusztávval vették egy kalap alá. S egyúttal így vallottak arról, hogy milyen „forradalmat akartak, Bárdossy- és Jány-féle „forradalmat": fasizmust.

A magyar nép ügye mellett a kezünkben levő lapok közül lényegében csak egyetlenegynek, a régi munkásemigráció amerikai lapjának, az ismert haladó Amerikai Magyar Szónak egyes cikkei foglaltak állást. Gencsi Margit cikkében, november 29-én, az amerikai sajtó hangjával szembeszállva így ír:

„A külföldre menekült magyar reakciósok, a külföldiek erős támogatásával — kihasználva a magyar kormány jóhiszemű megbocsátó és hívó szavát — báránybőrbe rejtőzött fenevadak módjára özönlötték el az országot, befejezni ördögi aknamunkájukat."

Ugyanebben a cikkben részletesen emlékezteti az amerikai magyar olvasót, hogy mit tett az új magyar népi demokratikus rendszer, ellentétben azzal a régi rendszerrel, amely miatt ők koldusbottal kivándorolni kényszerültek. Indokolt szép írásából hosszabban is idézni:

„Ez a rendszer... gyárakat épített és hozzá emberhez illő lakásokat. Iskolákat, ahol a mezítlábas szülők gyermekei is tehetségük szerint tanulhattak. Iskolákban tanulhatták a

különböző iparokat (ahelyett, hogy »tanoncnak« adják »mesterekhez« négy-hat évre, mely alatt három évig háziselédmunkát végzett, vizet hordott a mosáshoz, pucolta a gyerekek cipőjét, pesztrálta a kicsit, kihányta a tehén alól a trágyát és egy évig tanulta az ipart). A modern tanonc-iskolákban ezer meg ezer gyerek tanulja a modern ipart. Villanyt adtak a falvaknak, amely ezer módon könnyíti meg az életet, a nehéz munkát. Könyveket, könyvtárakat adott, megtanította a felnőtteket, az öregeket is az olvasás gyönyörűségére.
Vakációt adott a dolgozóknak!!! Mikor hallott a magyar munkás fizetett vakációról, amelyet két hétig teljes gondtalanságban tölthet el olyan helyen, amelyhez addig közel sem mehetett?
Nem elég? Lehet, hogy nem, azt is tudom, hogy többet szerettek volna adni, de eddig csak ennyire jutott a semmiből, az időből, s a pénzből...!
Magyarország csak most lett magyar, most lett a magyar dolgozóké egy nem átélt — de átszenvedett ezer év után és a józan gondolkodású, tisztán látó munkásság segítségével az is marad."

Ugyanebben a számban egy amerikai magyar olvasó, aki cikkét M. S. betűkkel jegyzi, így vitázik a lapban megjelent más nézetekkel:

„Egész oldalakat lehetne teleírni annak bizonyítására, hogy kit vagy kiket terhel a felelősség a magyarországi vérengzésekért és rombolásokért." — Elmondja véleményét, amely szerint ezért „a dolgozó nép ellenségei" felelősek, „a nagytőke", amely „célul tűzte ki, hogy a szocializmus felé hajló kormányokat megbuktassa és népeiket visszataszítsa az elnyomatás mélységébe".
„Nem érthetek egyet — írja — azokkal, akik elítélik és bűnnek tekintik a szovjet csapatok behívását és beküldését Magyarországra és a történtekért a magyar és szovjet kormányokat vonják felelősségre."

Az emigráció „talpra áll"

A lapokból kitűnik az is, hogy a nyugati magyar emigránsok lázas buzgalommal készülődtek a Magyarországra való beözönlésre. Felkészültek a csendőralakulatok is. A Hadak Útján októberi száma beszámol a franciaországi „csendőr bajtársak" „zászlóavató" ünnepségéről, melyen szentmisét tartottak és számos csendőr „bajtárs" mondott beszédet.

Közismert, hogy Nagy Ferenctől Horthyn keresztül József főhercegig, az egész magyar disszidens társaság talpra ugrott. Volt aki csak távolról nyilatkozott, mások a határra sereglettek, mások pedig át is jöttek a határon. Teljes gőzzel működtek az ellenséges rádiókban is.

„Münchenben a nyilasoknak is volt egy rádióprogramjuk — írja az Amerikai Magyar Szó december 6-án, Madridból, a fasiszta Franco fővárosából pedig Ottó hívei buzdították a magyar népet a testvérharcra abban a reményben, hogy Ottó visszanyerheti a királyságot."

Az emigráció októberi felkészüléséről legrészletesebben a Hadak Útján novemberi száma számol be:

„A magyarországi események híre úgyszólván órák alatt talpra állította az egész magyar emigrációt. A korábbi politikai ellentéteket félretéve, szinte a világ minden magyarját egyetlen szent akarat töltötte be: ha lehet, fegyverrel megsegíteni a magyar szabadsághősöket, ha nem lehet, akkor minden összeköttetés megmozdításával felrázni a világ közvéleményét... Az MHBK (Magyar Harcosok Bajtársi Közössége nevű fasiszta alakulat. Szerk. megj.) központi törzse önmagát is kibővítette és Zákó András vezérőrnagy vezetése alatt rendkívüli vezetési szervet hívott életre, mely a legsürgősebb feladatok megvitatása után riadótörzset alakított. ...A hírekre számosan, a lelkesedéstől fűtve azonnal elindultak Ausztria felé, sokan fennakadtak az országhatárokon, vagy a közbeeső nagyobb városokban rekedtek. Október 28-tól kezdve sok-sok száz egyéni és csoportos jelentkezőről jöttek hírek nemcsak Európából, hanem a tengerentúlról is. — A társemigrációk nemcsak együttérzésükről biztosították a magyarságot, hanem a vasfüggöny mögötti nemzetek tagjai közül igen sokan jelentkeztek minden országban a magyar szabadságharcban való részvételre... Az MHBK-hoz a tengeren túlról érkezett távirat, hogy száz kanadai bajtárs és ottani lelkes magyar repülőgépen Ausztriába indul, hogy részt vegyen a szabadságharcban.

... Eisenhower elnök már a szabadságharc kitörésének első óráiban fogadta az Amerikai Magyar Szövetség képviselőit és azoknak teljes támogatását ígérte meg."

Az Amerikai Magyar Népszava (december 8-án) beszámol arról, hogy Zákó tábornok „fegyveres kíséretével" Győrött járt.

Újságolja, hogy Raksányi Árpád, a hazaáruló kisgazdavezér, Varga Béla titkára „a forradalom hírére Bécsbe utazott és bravúros módon eljutott Budapestre". A fasiszta-hungarista Út és Cél novemberi száma szerkesztőségi levélben közli, hogy

„a Hungarista Mozgalom vezetője, szerkesztőségünk egyik tagjának kíséretében átlépte a magyar határt, hogy a helyszínen tájékozódhassanak a helyzetről. Távollétük alatt Európa majd minden országából Ausztriába érkeztek harcolni akaró magyar csoportok. Szerkesztőségünk éjjel-nappal a külföldről jövő testvéreink rendelkezésére állott."

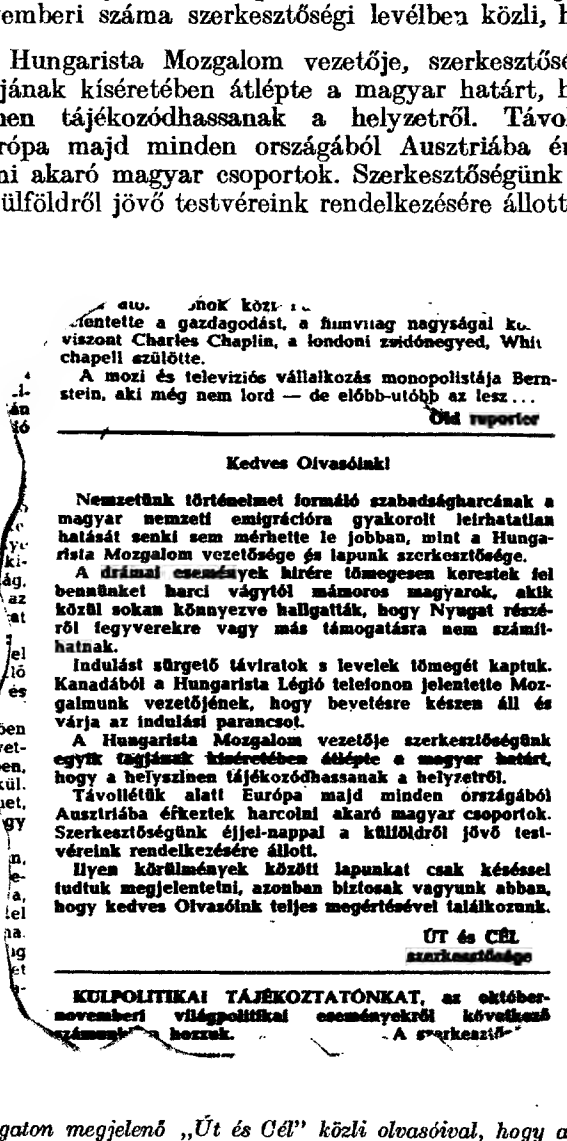

...ntette a gazdagodást, a filmvilág nagyságai ko... viszont Charles Chaplin, a londoni zsidónegyed, Whitchapell szülötte.

A mozi és televiziós vállalkozás monopolistája Bernstein, aki még nem lord — de előbb-utóbb az lesz...

Öld reporter

Kedves Olvasóink!

Nemzetünk történelmet formáló szabadságharcának a magyar nemzeti emigrációra gyakorolt leírhatatlan hatását senki sem mérhette le jobban, mint a Hungarista Mozgalom vezetősége és lapunk szerkesztősége.

A drámai események hírére tömegesen kerestek fel bennünket harci vágytól mámoros magyarok, akik közül sokan könnyezve hallgatták, hogy Nyugat részéről fegyverekre vagy más támogatásra nem számíthatnak.

Indulást sürgető táviratok s levelek tömegét kaptuk. Kanadából a Hungarista Légió telefonon jelentette Mozgalmunk vezetőjének, hogy bevetésre készen áll és várja az indulási parancsot.

A Hungarista Mozgalom vezetője szerkesztőségünk egyik tagjának kíséretében átlépte a magyar határt, hogy a helyszínen tájékozódhassanak a helyzetről.

Távollétük alatt Európa majd minden országából Ausztriába érkeztek harcolni akaró magyar csoportok. Szerkesztőségünk éjjel-nappal a külföldről jövő testvéreink rendelkezésére állott.

Ilyen körülmények között lapunkat csak késéssel tudtuk megjelentetni, azonban biztosak vagyunk abban, hogy kedves Olvasóink teljes megértésével találkozunk.

ÚT és CÉL
szerkesztősége

KÜLPOLITIKAI TÁJÉKOZTATÓNKAT, az október-novemberi világpolitikai eseményekről következő számunk... hozzuk. A szerkesztő...

A Nyugaton megjelenő „Út és Cél" közli olvasóival, hogy a Hungarista (nyilas) Mozgalom vezetője átlépte a magyar határt.

A Katolikus Magyarok Vasárnapja arról számol be, hogy Vecsey József főtisztelendő úr „a rövid időtartamú magyar szabadság ideje alatt otthon volt" és tárgyalt Mindszentyvel is.

Ennyit árultak el ezek a lapok a Nyugaton élő fasiszták, reakciósok közvetlen részvételéről a magyarországi „szabadságharcban". És szándékuk, hogy máskor is vért, szenvedést, rabságot vigyenek az országba. A Hadak Útján januári száma szerint

„nem lehet semmiféle gátlásunk, hogy ott, akkor és oly módon kapcsolódjunk bele népünk szabadságharcába, amint és amikor arra csak egy lehetőség is adódik!"

Az Út és Cél egy novemberi cikke még nyíltabb:

„A hontalanok túlnyomó többsége mindenkor kész arra, hogy, ha kell, fegyverrel is részt vegyen hazája felszabadításában." (Kiemelés eredetiben!)

A nyugati magyar emigráció politikusainak — és eltartóiknak — nem volt elég a vérontás. Úgy érzik, hogy jelentőségüket, árfolyamukat megnövelte az októberi ellenforradalmi kísérlet. Szívesen növelnék tovább, szívesen kergetnék új véres ellenforradalmi kalandba félrevezetett fiatalok ezreit.

Az áruló Király Béla szerepe

A néphadsereg csapatai már az ellenforradalmi támadás első szakaszában, október 23 és 28 között meg tudták volna védeni a Magyar Népköztársaság államrendjét, ha a pártvezetés és a katonai vezetés határozott lett volna. A vidéki alakulatoknál a hangulat kielégítő volt, számos egység tisztjei és harcosai táviratban jelentették a pártnak és a hadsereg vezetőinek, hogy a munkásosztály hatalmát életük feláldozásával is készek megvédeni az ellenforradalomtól.

Október 27-ig a fegyveres bandák felszámolása Budapesten már olyan reális eredményeket hozott, hogy határozott katonai akciókkal teljesen fel lehetett volna számolni a fegyveres ellenforradalmat. A pártban és a kormányban bekövetkezett árulás azonban az október 28-i nyilatkozattal és a katonatanácsok létrehozásával dezorganizálta a hadsereget. Ez a helyzet lehetővé tette, hogy az ellenforradalom saját fegyveres erejének megteremtésére gondolhatott.

A Szabad Európa Rádió felismerve ezt a helyzetet, és figyelembe véve, hogy a hadsereg eddig sikereket ért el az ellenforradalom felszámolásában, már október 29-én meghatározta az ellenforradalmárok új célkitűzését: meg kell szerezniük a hadügyi és a belügyi tárcát.

Nagy Imre készségesen támogatta ezt, s október 31-én az áruló Maléter Pált honvédelmi miniszterhelyettessé, majd november 3-án honvédelmi miniszterré nevezte ki.

A Szabad Európa Rádiónak azonban rendkívül fontos volt, hogy a fegyveres erők legfelsőbb vezetésében az egyik legfontosabb kulcspozíciót Király Béla, a vérbeli Horthy-fasiszta vezérkari tiszt foglalja el annál is inkább, mert jelöltjük pár évvel ezelőtt éppen az angol imperialisták számára végzett kémkedés miatt került börtönbe. Az imperialistáknak és a belső ellenforradalmároknak ezt a törekvését Király Béla önéletrajza is megmagyarázza :

„Apám MÁV főtisztviselő volt. A Horthy-rendszerben apám politikai tevékenységet fejtett ki, a Magyar Élet Pártjának 1943-ig Somogy vármegyében szervező titkára volt. A gimnáziumi érettségi után önként jelentkezésem folytán Kaposvárra a karpaszományos iskolára, majd ennek elvégzése után a Ludovika Akadémiára vettek fel. 1935-ben avattak hadnaggyá. 1939-ig csapatszolgálatot teljesítettem, ezután a Hadi Akadémiára kerültem, ahol 1942-ben vezérkari tiszt lettem. Ekkor szovjet hadműveleti területre kerültem a Don mellé, ahol több harci cselekményben vettem részt, majd pár hónap múlva visszatértem és a szombathelyi 3. kerületi parancsnokság anyagi vezérkari tisztje lettem. Innen a HM szervezési osztályára 1/a osztály helyeztek át, mely beosztásomban mint az elvi alosztály vezetője a háború végéig teljesítettem szolgálatot. Közben háromízben vezényeltek hadi szolgálatra, ott nagyobb jelentőségű harcokban vettem részt mint vezérkari főnök és mint hadműveleti osztályvezető. A szovjet fronton tanúsított magatartásomért több magas kitüntetést kaptam, így a Lovag Keresztet, a Tiszti Keresztet és ennek folyamányaként 1945 márciusban megkaptam a vitézi címet. 1945 áprilisban a Dunántúlon szovjet fogságba estem, ahonnan 1945 június 13-án megszöktem...

...Beregffyvel, a volt nyilas honvédelmi miniszterrel a Hadi Akadémiától a háború befejezéséig jó kapcsolatot tartottam fenn. A szovjet hadműveleti területen mint tájékoztató vezérkari tiszt teljesítettem mellette szolgálatot. Utoljára 1944 decemberétől a nyilas Honvédelmi Minisztériumban, mint az 1/a osztály elvi alosztályának vezetője teljesítettem Beregffy környezetében szolgálatot. Beregffynek többízben személyesen referáltam és kaptam tőle utasításokat. Több fontos és jelentős ügyben folytatott tárgyaláson vettem részt, amelyre meghívást, illetve utasítást legtöbb esetben Beregffytől kaptam.

1945 január elején Beregffy magához hívatott és közölte, hogy a Munkaszolgálatos Csoportfőnökséget és az Erődítési Parancsnokságot át kell csatolni a Kovarc-féle Totális Mozgósítási és Harcbaállítási Minisztériumhoz. Utasított, hogy a kiválást szervezzem meg és az így lecsökkentett Minisztérium osztályainak hatáskörét újból szabályozzam. A parancs értelmében több hetes munka és Kovarccal kb. négy ízben történt személyes tárgyalás után a kiválást biztosítottam. A megmaradt osztályok hatáskörének szabályozásával kapcsolatos munkát személyesen Beregffy irányította, személyesen jár-

tam hozzá referálni, majd végül is elkészítettem Beregffy utasítására. Beregffynél több tárgyaláson vettem részt a Németországban tartózkodó magyar csapatok tábornokának és a »Hunyadi« SS hadosztály parancsnokok hatáskörének megállapításában és a feladatkörük tisztázásával kapcsolatos ügyekben....”

A nyilas honvédelmi miniszternek ezt a bizalmasát tette meg tehát Nagy Imre az október 31-én megalakult úgynevezett Forradalmi Karhatalmi Bizottság vezetőjévé, Budapest katonai parancsnokává. Ez a „Forradalmi Karhatalmi Bizottság” lényegében egységes irányítás alá vonta a hadsereget és a rendőrséget, s ezzel a katonai vezetés az ellenforradalom kezébe ment át.

Ugyanakkor október 31-én a Kilián-laktanyában megtartott katonatanácsok küldötteinek értekezletén bejelentették a „nemzetőrség” felállítását. Így tehát a honvédség, a rendőrség és a „nemzetőrség” irányítása az egész országban annak a „Forradalmi Karhatalmi Bizottságnak” a vezetése alá került, amelynek Király mellett az áruló budapesti rendőrkapitány, Kopácsi Sándor lett a helyettes vezetője.

Király Béla a „nemzetőrség” megszervezése érdekében igyekezett kezébe venni valamennyi fegyveres csoport vezetését. Erről tanúskodik többek között egyik volt összekötő tisztjének, B. B.-nek a vallomása:

„Október 28-tól november 2-ig a Budapesti Főkapitányságon teljesítettem szolgálatot mint összekötő tiszt a Hadműveleti Csoportfőnökség részéről. Ott székelt a csoportja Király Bélának, aki a Forradalmi Karhatalmi Bizottságot vezette és a nemzetőrséget szervezte. Módomban volt látni, hogy a különböző felkelő csoportok vezetői rendszeresen bejártak hozzá. Ezek közé tartoztak az ún. »Corvin-csoportból« a Pongrácz fivérek. Járt hozzá egy Schmidt nevű, fekete, középtermetű felkelő vezető, aki elmondta, hogy büntetett előéletű, továbbá egy Livi nevű sovány, 160—162 cm magas fekete fiatalember, aki nő elleni erőszak kísérlete miatt ült...”

A budai ellenforradalmárok egyik vezetője, Butkovszky Emil naponta járt Király Bélánál.

Király Béla az ellenforradalmi csoportok egyesítésén kívül egyúttal arra is törekedett, hogy a „nemzetőrségek” élére elsősorban börtönviselt horthysta tiszteket állítson. Erről tanúskodik például titkárnőjének, Balla Lászlónénak a visszaemlékezése:

A börtönből szabadult bűnözőket és fasisztákat polgári ruhába öltöztetik át.

„Király Bélát sok volt politikai fogoly kereste fel. Jórészük még fegyencruhában jött, de néhányan már átöltöztek civilbe. Kabátjuk azonban nem volt, csak rövid halina zekét viseltek. Király Béla mondta nekik, hogy próbáljanak minél előbb átöltözni, és sokuknak rendőrruhát adatott, amelyet egy Földvári nevű »őrnagy« – aki rendőrruhában járt és Király Béla helyetteseként írt alá mindent – ki is adott nekik. A volt foglyok tehát fegyverhez és ruhához jutottak. Király Béla helytelenítette, hogy a volt politikai foglyok tömegesen járjanak-keljenek a főkapitányság épületében, és javaslatára, ha jól emlékszem, a Benczur utca 28-ban lefoglaltak egy helyiséget, ahol létrehozták a »Volt Politikai Foglyok Bajtársi Szövetségét«. Több esetben szemtanúja voltam, amikor Király Béla a megjelenő »tagokat« kitörő örömmel üdvözölte, és összecsókolóztak. Megjelent például egy régi horthysta tiszt Gyöngyösről, aki Király Bélát kereste és elpanaszolta, hogy Gyöngyösön a nemzetőrség szervezését a kommunisták vették a kezükbe, ami tűrhetetlen. Király Béla nem volt ott, és helyette, illetve nevében »Földvári őrnagy« egy írást adott, amelyben igazolta, hogy *Gyöngyösön a nemzetőrség szervezése kizárólag erre a volt horthysta tisztre tartozik.* Az illető fegyvereket kért és kapott is. Fegyvereket egyébként korlátlan mennyiségben adtak ki egészen november 3-án délig."

Az aláírt átvételi elismervényekből megállapítható, hogy Király Béla rendelkezésére egyedül csak a Timót utcai raktárból rövid idő alatt 2206 karabélyt és puskát, 3 golyószórót, 2 nehézgéppuskát, 20 pisztolyt, 100 kézigránátot és 1339 géppisztolyt, valamint korlátlan mennyiségű lőszert adtak ki az akkor már jelentős részben bűnözőkből toborzott ellenforradalmi csoportoknak.

Az ellenforradalomnak ezzel a szervezeti felépítéssel tehát az volt a célja, hogy ne csak a hadsereget és a rendőrséget vegye most már a kezébe, hanem legálisan is biztosítsa a fegyveres ellenforradalmi csoportok számára szükséges anyagi, technikai, fegyverzeti felszerelést. Ennek a legális biztosításnak most már megvolt a „törvényes" kerete és alapja, de a munkásból, dolgozó parasztból és haladó értelmiségből lett tisztek az ellenforradalmi támadásnak e második szakaszában is alapjában véve megóvták a fegyverkészletet, mert a hadsereg vidéki fegyverraktáraiból a fegyverek döntő többsége Király Béla többszöri parancsa ellenére sem került az ellenforradalmárok kezébe.

A fasiszta diktatúra előkészítése

Az ellenforradalom tervéhez tartozott az is, hogy a „nemzetőrség" szervezésével, a hadsereg és a rendőrség vezetésének átvételével párhuzamosan kiszorítsák a hadseregből a munkásokból és parasztokból lett tiszteket, ami a katonai tanácsok révén meg is kezdődött. A katonai tanácsok ugyanis mindenekelőtt a kommunista vezetőket igyekeztek likvidálni a hadseregben azzal, hogy „rákosistának" meg „sztálinistának" bélyegezve eltávolították a politikai helyetteseket és a parancsnokok zömét. Király Béláék és Maléterék tehát meg akarták teremteni a hadsereg „megbízható" horthysta tisztikarát, s ezért Király Béla parancsára létrehozták november 1-én az úgynevezett rehabilitációs bizottságot, amelynek tagjai között volt maga Király, továbbá Kerekes és Zsilinszky, volt horthysta tisztek. Két nap alatt a jelentkezők száma meghaladta az ötszázat, s ebből mintegy háromszázan írásban nyújtották be felvételi kérelmüket. (A kérelmek megtalálhatók ma is a Honvédelmi Minisztériumban.)

Kérvényeikben hangsúlyozottan hivatkoztak szolgálati érdemeikre. Kik voltak ezek az urak, és mik voltak az érdemeik? A sok közül lássunk néhányat:

Nagy Dezső tartalékos százados, Ludovika Akadémiát végzett. *Háborús bűntettért 8 évet ült.* 1956-ban szabadult.

Vida Lászlót a *szegedi összeesküvésben* való bűnrészességért 1950-ben internálták.

Hegedüs László ezredest, akit *államellenes bűntett* miatt 1948-ban elítéltek, az ellenforradalmárok 1956. október 27-én szabadították ki a márianosztrai börtönből.

Egyes volt horthysta tiszteket, például Zsilinszkyt, Komjáthy Tihamért, Király Béla személyes utasítására kellett beosztani. A jelentkezők között akadtak olyanok is, akik a rendkívüli helyzetre való tekintettel ideiglenes tényleges katonai szolgálatra jelentkeztek.

Íme egy példa a kérvényekből:

„Honvédelmi Miniszter Úr!

A magyar népnek az a hatalmas megmozdulása, amely minden magyart fegyverbe szólít, parancsoló erővel követeli meg, hogy mindnyájan azon az őrhelyen teljesítsük kötelességeinket, amely tudásunknak, szakképzettségünknek a legjobban

megfelel. Ez engem is arra kötelez, hogy szakképzettségemet és munkámat a Honvédelmi Miniszter Úrnak ajánljam fel.

dr. Murányi Arthur
nyugalmazott miniszteri
osztálytanácsos."

„Kérem teljes rehabilitációmat — írja Bálli Sándor egykori vezérőrnagy — mint a Kisgazda Párt ideiglenes igazgató tanácsának képviselője". Bálli Sándort „rehabilitálták", felvették a Honvédelmi Minisztérium állományába, és fizetését is kiutalták.

Így került elő *nemes zsadányi és törökszentmiklósi Almássy Pál altábornagy* úr is, akinek a honvédség szervezési és mozgósítási csoportfőnökének pozícióját szánták. Maléternek felajánlotta szolgálatait Kuthy László altábornagy háborús bűnös is, akinek 15 évi börtönbüntetését szakította meg az októberi ellenforradalom.

Az ellenforradalom így akarta biztosítani a Nagy Imre kormány helyébe lépő fasiszta diktatúra fegyveres erejét. Tulajdonképpen megismételték 1919-ben használt módszereiket, amikor a proletárhatalmat ugyancsak a kizsákmányoló osztály ludovikás tisztjei döntötték meg az imperialisták segítségével.

Király Béla amerikai tanácsra „népfelkelést" szervez

November 4-én a szovjet csapatok megkezdték Budapesten az ellenforradalmi fegyveres csapatok felszámolását. Király Béla törzsének egyik tagja, M. I. alezredes így írja le az eseményeket:

„November 4-én hajnali három óra körül Király beállított a Főkapitányságra, magához rendelte bizalmi embereit, tájékoztatást adott a szovjet csapatok tevékenységének megindulásáról, majd parancsot adott, hogy törzse biztosító részek fedezete alatt települjön ki a Jánoshegyre. Király nekem azt a feladatot adta, hogy egy szakasznyi erővel biztosítsam a harcállláspont kitelepítését. Király Bélával egy gépkocsiba szálltam, ugyanabban a gépkocsiban foglalt helyet egy Vincze nevezetű szakállas, szemüveges, 30–35 év körüli férfi, aki szemmelláthatóan Király belső embere volt. A Vörös Hadsereg útjára érve Király leállította az oszlopot, Vinczével kiszállt a gépkocsiból, velük akartam menni, de parancsot adott, hogy maradjak. Az amerikai követség tagjainak ottani lakóházába távoztak. Mintegy 30–40 perc múlva tértek vissza.

Az oszlop megindult, és a Fácános területén levő határőrlaktanyába mentünk. Hat óra után kezdtek beérkezni tisztek és civilek, közöttük olyanok, akik korábban Király beosztottjai voltak. Király szemmelláthatólag egyre nyugtalanabbá vált. Vincze újból felvetette, hogy kérjenek politikai menedékjogot az amerikaiaktól. A helyzetet értékelve Király egyetértett azzal, hogy az adott katonai erőviszonyok között céltalan az ellenállás, majd Vinczével az amerikai követségre ment. 11 óra körül tértek vissza, amikor a korábbi helyzet értékelésével ellentétben arról igyekeztek a jelenlevőket meggyőzni, hogy a Budapesten maradt fegyveres erőket vonják ki a városból, alakítsanak belőlük partizánosztagokat, hosszabbítsák meg a harcot, és szervezzenek általános népfelkelést."

A magyar honvédségnek, mint ismeretes, esze-ágában sem volt amerikai tanácsra, Király vezetése alatt „népfelkelést" szervezni, noha Király Béla ebben az irányban buzgólkodott. Erről tanúskodik a csillebérci légvédelmi üteg helyettes parancsnokának, Vas János főhadnagynak a jelentése is :

„November 6-án vagy 7-én egy magas, őszülő hajú, civilbe öltözött személy jelent meg lakásomon, egy alacsony, vörös szakállas, vékony aranykeretes szemüveget viselő, ugyancsak civil személy kíséretében (utóbbinak jobblába műlábnak látszott). A magas, őszülő egyén mint Király Béla vezérőrnagy lépett fel, és ezt személyazonossági igazolványával is tanúsította. Engem keresett, mint a légvédelmi üteg parancsnokát. A vörös szakállassal együtt – aki Király Béla elmondása szerint szintén tábornok – bementünk lakásomba. Király azt a parancsot adta, hogy ütegemmel folytassak tűzharcot a szovjet csapatokkal szemben, ami azt is jelentette, hogy lövessem Budapestet. Amikor tiltakoztam, azzal fenyegetett, hogy agyonlő. Arra hivatkoztam, hogy parancsot csakis közvetlen parancsnokomtól fogadhatok el, egyébként is légvédelmi tüzérüteg parancsnoka vagyok, és feladatom ellenséges repülőgépek elhárítása. Arra is hivatkoztam, hogy az üteg környékén családok laknak, ott van mellettünk a Központi Fizikai Kutató Intézet milliós értékekkel, mindezt veszélyeztetjük ezzel a kalanddal. Azt követelte, hogy vezessem Tétényi századoshoz, elöljáró parancsnokomhoz. Mivel agyonlövéssel fenyegetett, elindultam vele a harcálláspontra. Mialatt a harcálláspontra kísértem, közölte, hogy felkelőket fog küldeni, akiket meg kell tanítani a löveg kezelésére. A harcállásponton levő katonáknak ugyancsak azt mondta, hogy vegyék fel a

harcot a szovjet csapatokkal. Majd közölte, hogy amennyiben megszököm és megtalálnak, ő maga fog agyonlőni. Miután elment, utasítást adtam a lövegek harcképtelenné tételére, az ütőszegek kiszedésére."

Király Béla miután kiadta a parancsot, hogy az utolsó csepp vérig harcoljanak – eltávozott, majd nyugatra szökött.

Az ENSZ különleges magyar bizottsága szükségesnek tartotta, hogy meghallgassa Király Béla jelentését magyarországi működéséről. A *Life* című amerikai folyóirat február 18-i száma közölte ezt a jelentést, amelyből szintén az derül ki, hogy Király és reakciós tiszttársai ki akarták űzni a fegyveres erők soraiból a munkásokból lett tiszteket, s teljesen reakciós vezetés alá akarták helyezni Magyarország fegyveres erőit. Íme Király Béla jelentésének idevonatkozó részei:

„Egy éjszaka és egy nap alatt kidolgoztuk programunkat. Mind a Honvédelmi Minisztérium – amely a honvédséget irányította –, mind pedig a Belügyminisztérium – amely a rendőrség és a határőrség felett gyakorolt felügyeletet –, tele volt rákosistákkal, tehát megbízhatatlanokkal, ezért forradalmi bizottságot kellett alakítanunk, mindkét szerv irányítására... a bizottság mindkét szervezetben biztosítaná a fegyelmet, így a nemzetőrség készen állna egy orosz támadás esetére..."

A javaslatokat Király azonnal elvitte Nagy Imre akkori miniszterelnökhöz, aki támogatta a magyar fegyveres erők reakciós „megtisztításának" tervét.

„Megmutattam írásban lefektetett javaslatainkat, már ott a nagy előszobában, majd Nagy Imre leült egy karosszékbe Tildy Zoltán államminiszter mellé. A karosszék karjára támaszkodva írt, néhány szó kieserélését javasolta, majd egyetértve a javaslattal, aláírásával ellátta. Büszkén mentünk ki a nagy előszobából, hivatalos megbízatással felhatalmazva, hogy a két minisztériumot ellenőrizhessük, felállíthassuk a nemzetőrséget és biztosíthassuk a rendet.

Amint visszatértem a főparancsnokságra, újabb szórványos harcokról kaptam jelentéseket, valamint arról, hogy a nemzetőrség szervezete kezd már kialakulni... Másnap, október 30-án dél felé Janza Károly honvédelmi miniszterhez mentem megbeszélésre. Közöltem vele, hogy Budapest főparancsno-

kává történt kinevezésemet csak két feltétel teljesítése esetén fogadom el.

Először: legyen saját tisztikarom, másodszor: helyezzenek vissza pozíciójukba negyven tábornokot és más magasrangú tisztet, akiket Rákosi dobott ki a hadseregből. Ezenkívül a minisztériumnak Rákosi embereitől való megtisztítását kértem...

Új tisztikaromat csaknem azonnal megkaptam."

Tudjuk, hogy a régi horthysta-fasiszta hadsereg vezető tisztjeit a magyar néphatalom váltotta le, s tett helyükbe a néphez hű tiszteket, parancsnokokat. Rákosi nevét Király Béla csak azért emlegette, hogy elködösítse ezt a tényt, leplezze azt, hogy követelése a magyar fegyveres erők régi horthysta-fasiszta vezetésének visszaállítása volt.

Király Béla tehát, akinek Nagy Imre oly jelentős szerepet akart biztosítani – jellegzetes képviselője volt azoknak az erőknek, amelyek nem „egyszerűen" kapitalista rendszert akartak a magyar népi demokratikus rendszer helyett, hanem ezer szál fűzte őket a Horthy-féle fasiszta rendszerhez, ennek a rendszernek feltámasztását akarták.

A Corvin közi „felkelők"

(Iván-Kovács László, Dilinkó Gábor, idősb. Stiller István és a Kisfaludy közben lakó több szemtanú elbeszélése alapján)

A Corvin köz megszállása

Az ellenforradalom történetébe *Corvin köz* néven került be a Corvin-mozi körüli félkör alakú utca. Az utca igazi neve: *Kisfaludy köz.*

Október 24-én, szerdán hajnali négy óra tájban néhány fegyveres fiatal felment a Kisfaludy köz és a Nagykörút sarkán álló ház tetejére. Megbújtak a kémény mellett, és lövöldöztek a körúti járókelőkre. Vajon kik voltak, és mit akartak? Mindez nem derült ki. Annyi biztos csak, hogy ők voltak az első Corvin közi „felkelők".

A fegyveresek később eltávoztak, de helyükbe néhány óra múlva újak érkeztek. Úgylátszik, akadt közöttük katonai szakértő is, aki nyomban megállapította: *„A Corvin köz tankok ellen is jól védhető! Az utca szűk, a páncélkocsik innen jól támadhatók, és több kijárata van, baj esetén könnyen elmenekülhetünk. Ide kell tenni a főparancsnokságot!"*

Ezzel a Corvin vagy Kisfaludy köz sorsa meg volt pecsételve.

Dudás egyik alvezére: Pálházy Peiger Ferenc, aki csendőr, majd horthysta főhadnagy volt. Pálházy 1945 után közönséges bűncselekményekért négyszer volt büntetve. Október végén Dudás alparancsnoka és annak a csoportnak volt a vezetője, amely a kommunisták elhurcolását és megkínzását végezte. De vezető szerepe volt a Corvin Áruház kirablásában is, ahonnan mintegy 7 millió forint értékű árut vittek el. Az ellenforradalom leverése után titkos ellenforradalmi szervezkedés miatt tartóztatták le.

Rövidesen ki is jelölték a *parancsnokság* helyét a Kisfaludy köz 4. első emelet 2-ben, dr. Kramolin Gyula orvos, a Péterfy Sándor utcai kórház főorvosa lakásán. Egyik vezetőjük azonnal kiadta a parancsot: *„Le kell szerelni a ház összes telefonját! Csak itt maradhat telefon! Ezen sem beszélhet senki a parancsnok engedélye nélkül!"* Az ötemeletes házat ezzel elzárták a külvilágtól.

A Kisfaludy köz 4-ben volt a Csavarárugyár munkásszállása. Itt vertek tanyát az első fegyveresek, ez lett a hadiszállásuk.

A Corvin közi csoport kialakulása

A csoport parancsnoka október 26-tól *Iván-Kovács László*, 27 éves raktáros volt. November 1-én új parancsnokot választottak — egy kúriai bíró fia, *Pongrácz Gergely* lett a vezér, aki közvetlenül Maléter és Király Béla főparancsnoksága alatt tevékenykedett.

Iván-Kovács még október 24-én délután, miután a Nemzeti Múzeumban lefegyverezték a honvédek, elment a Corvin közbe. Másnap, 25-én a Corvinban — szerinte — mintegy negyvenen lehettek. A parancsnok ekkor egy *Szabó László* nevű személy volt, aki azonban néhány napra elhagyta a csoportot. Az ottmaradottak Iván-Kovácsot ismerték el parancsnokuknak.

Október 25-én reggel a helyzet a Corvin köziek számára reménytelennek látszott. Sok „felkelő" eldobta a fegyverét; legtöbben azok közül, akik 23-án éjjel harcoltak, abbahagyták a harcot és hazamentek. Október 25-én hajnalban ugyanis a karhatalmi szervek bejelentették a szigorú kijárási tilalmat. A Rádió hét óra előtt több ízben közölte: aki az utcára megy, az annak a veszélynek teszi ki magát, hogy lelövik. A fegyveres erők azért tették ezt közzé, mert az ellenállás utolsó gócait is fel akarták számolni.

Ezt a tervet azonban a miniszterelnök, Nagy Imre keresztülhúzta: október 25-én feloldotta a kijárási tilalmat. A karhatalmi szervek tiltakozása már nem használt. A Rádió hét óra után ezt a Nagy Imre-féle utasítást mondta be. *Nagy Imrének ez a rendelkezése megakadályozta a fegyveres ellenforradalmi gócok felszámolását és lehetővé tette újabb tüntetések szervezését.*

A Corvin köziek látták, hogy a kormány nem veszi komolyan a statáriumot, s új erőre kaptak. Hamar meggyőződtek arról, hogy Nagy Imre — akinek kormányát a csoport kezdetben nem ismerte el — mellettük áll, s nem engedi meg a statárium tényleges életbeléptetését. Büntetés veszélye nélkül lehet tehát fegyvert szerezni, lövöldözni. Ez volt a Corvin-csoport számára az első — és döntő

A Corvin közi ellenforradalmárok egyik csoportja, amely a Vajdahunyad utca 41. számú házban tanyázott.

segítség, melyet az akkori kormány fejének köszönhetett. Megjegyzendő, hogy ezen a napon vonult be *Maléter* harckocsijával a szomszédos Kilián-laktanyába. Néhány harckocsi a gyülevész Corvin-csapatot könnyen szétzavarhatta volna, de, mint ismeretes, Maléter ennek ellenkezőjét tette, szövetkezett a corvinistákkal.

Ez az árulás, *a Malétertől kapott támogatás* volt a második körülmény, amely elősegítette a Corvin-csoport gyors növekedését.

Október 26-án Nagy Imre ismét kijelentette, hogy meghosszabbították a fegyverletétel határidejét. A felkelők erre vérszemet kaptak. A VIII. és a IX. kerületi alvilágban elterjedt a hír, hogy a Corvin közben van a gyülekezés, ott ellátást és fegyvert kapnak. Ettől kezdve a büntetett előéletű személyek és prostituáltak mind nagyobb számmal álltak be a Corvin köziek sorába. Október 27-én két ágyút is szereztek. Az egyiket a szomszédos szűk Práter utcában, az iskola előtt állították fel, a másikat a Corvin köz előtt. A Práter utcai iskolában tanyázó csoport ekkor csatlakozott a corvinistákhoz és ugyancsak Iván-Kovács parancsnoksága alá került. Létszámuk október 27-én már 300 főre emelkedett.

Ezen a napon vált ismeretessé, hogy *a kormány tárgyalni akar velük a fegyverletételről*. Iván-Kovács vallomása szerint a Corvin közi parancsnokság 27-én este értekezleten beszélte meg a választ. A hozzájuk érkezett kormánymegbízottat túszul ott fogták, *Iván-Kovács* és *Pongrácz Gergely* pedig elindult a Parlamentbe, hogy megbeszélje Nagy Imrével a fegyverletételt. Az a tény, hogy a kormány őket *tárgyalófélnek* ismerte el, a csoport fejlődésének nagy lökést adott és hallatlanul megnövelte önbizalmukat. Nagy Imre magatartása így segítette, fejlesztette ezt a „felkelő"-csoportot, mely ekkor már túlnyomórészt bűnözőkből állott és a hangadók volt horthysta tisztek és fasiszták voltak. Pongrácz Gergely például nyíltan hangoztatta fasiszta mivoltát.

A Corvin-küldöttség a Parlamentben nem talált senkit, erre a pártközpontba ment, ahol Jánossy, Nagy Imre veje fogadta a „küldötteket". A megbeszélésen MEFESZ-istá'i (egyetemisták szervezetének képviselői) is részt vettek.

A Corvin köziek követelései között szerepelt többek között az Államvédelmi Hatóság megszüntetése és katonáinak leszerelése, a szovjet csapatok kivonása, a fegyveres harcokban részt vett személyek büntetlensége és polgári pártok működésének engedélyezése.

Jánossyék *egyetértettek* a Corvin köziek követeléseivel. Megállapodtak abban, hogy azokat be fogják olvasni a Rádióban.

Nagy Imre: „Ha megtámadják a Corvint, akkor lemondok!"

Másnap, október 28-án Nagy Imre hívta meg a fegyveres csoportok képviselőit „fegyverletételi" tárgyalásra. Ezen a tárgyaláson a Corvin közieket ismét Iván-Kovács, Pongrácz és még néhányan képviselték. A tárgyalást a Földművelésügyi Minisztérium II. emeleti tanácstermében tartották. Ezen a tárgyaláson már megállapodtak a varsói szerződés felbontásáról is. Iván-Kovács vallomása szerint *a fegyverletételről itt már egy szó sem esett,* Nagy Imre élénken helyeselte követeléseiket és megjegyezte: „Fiúk, én is vagyok olyan magyar, mint ti."

E tárgyalásokat megelőzően, reggel hat órakor kellett volna megindulnia a honvédség és a szovjet egységek közös akciójának a Corvin köz felszámolására. Fél órával a támadás megkezdése előtt Nagy Imre felhívta telefonon a Honvédelmi Minisztériumot és közölte: *„Ellenzem a vérontást, ha megtámadják a Corvint, akkor lemondok!"* Nagy Imre nem ellenezte a Köztársaság téri vérontást, a kommunisták legyilkolását, de ellenezte a vérontást előidéző Corvin köziek felszámolását. A Corvin-csoportot Nagy Imrének ez a közbelépése mentette meg.

Megjegyzendő, a Szabad Európa Rádió ezekben a napokban éjjel-nappal harsogta, hogy a „szabadságharcosok ne tegyék le a fegyvert". A Corvin köziek és Jánossyék ebben is hűségesen követték a Szabad Európa utasításait.

Csokoládé és kézigránát

A „fegyverletételi tárgyalások" idején a csoport létszámát már *1000 főre* becsülték. Ezekben a napokban a börtönökből kiengedett bűnözőkből töltötték fel soraikat. Időközben a szovjet csapatok kivonultak és az ÁVH-t feloszlatták.

A Corvin köziek és más ellenforradalmi csoportok most már elég erősnek érezték magukat ahhoz, hogy leszámoljanak a fő ellenséggel, a Magyar Dolgozók Pártjával; erre inspirálta őket eszmei vezetőjük, a Szabad Európa. Október 30-án megrohanták a Budapesti Pártbizottság épületét a Köztársaság téren. A Corvin közi parancsnokság három pótkocsis teherautót küldött ide fegyveresekkel, akiknek borzalmas gyilkos tettei később közismertekké váltak. Ugyanezen a napon és október 31-én megtámadtak és elfoglaltak budapesti kerületi pártbizottságokat. Az ÁVH megszüntetése után a terrorista csoportok teljesen megbénították az MDP-szervezetek működését is. *Az ÁVH feloszlatását Nagy Imre*

miniszterelnök útján érték el, a pártszervezetek munkáját fegyveres, véres terrorral akadályozták meg.

A Nagy Imre-kormány magatartása a Köztársaság téri pártház és a kerületi pártszervezetek elleni támadással kapcsolatban még csak nem is kétértelmű: *Nagy Imre és társai egy szót sem ejtettek a pártot és a kommunistákat sújtó terrorcselekmények ellen.* Ugyanakkor törvényesítették, „nemzetőrséggé" léptették elő a gyilkosok bandáit.

A kormánynak ez a magatartása megzavarta a munkásokat és a kommunistákat. A párttagok, fegyelmezett emberek lévén, követték Nagy Imre utasításait, hiszen ő volt a kommunista párt egyik elismert vezetője, a kormány feje. Ez a „pártfegyelem" néhány napra megbénította a kommunistákat. Azt felismerték, hogy valahol árulás történt, de azt csak kevesen merték feltételezni, hogy a párt vezetői között vannak az árulók. *Nagy Imre, Losonczy és társai, felhasználva a pártban és a kormányban betöltött vezetőszerepüket, megbénították a párt erejét és tétlenségre kárhoztatták az üzemek munkásait.*

Ilyen körülmények között nőttek valóságos hatalommá Budapesten a Corvin köziek és a többi hasonló összetételű fegyveres csoportok. A nyilvános elismerés sem soká késett. Október 30-án szinte ellepték a Corvin közt a nyugati tőkés államok félhivatalos képviselői, amerikai, angol, nyugatnémet és osztrák újságírók. Kérdéseket tettek fel a szovjet csapatok elhelyezkedéséről, további harcra buzdították a „felkelőket", és megígérték, hogy néhány napon belül több jól felfegyverzett hadosztály érkezik támogatásukra — így mondta el maga a corvinisták parancsnoka, Iván-Kovács László. Ugyanakkor az úgynevezett vöröskeresztes küldemények javarészét a Corvin közbe és a Kilián-laktanyába irányították. Két nagy teherautó fegyvert, lőszert, amerikai csomagolású csokoládét, déligyümölcsöt, kekszet, tejport és konzervet kaptak október 30-án.

Őrizetbe vett corvinista ellenforradalmárok egyöntetű vallomása szerint a nyugati élelmiszerszállítmány ötkilós amerikai vajkonzerves dobozokba rejtett *amerikai kézigránátokat is tartalmazott.*

Minthogy a Corvin közi csoport hatalommá fejlődött, a fiatal és tapasztalatlan Iván-Kovács László már nem volt megfelelő parancsnoknak. Október 31-én elhatározták, hogy „Corvin közi főparancsnokság" alakul, melynek vezetője a fasiszta Pongrácz Gergely lesz.

Ugyancsak október 31-én tartották meg azt az értekezletet, amelyen Malétert honvédelmi miniszterré „választották". Ezen az

A bestiális módon meggyilkolt tiszteket még ki is fosztották.

értekezleten részt vett *Király Béla, Maléter, Kopácsi rendőrezredes, a Pongrácz-testvérek és Iván-Kovács.* Az értekezleten képviseltette magát Dudás is. Tudvalevő, hogy ez a „miniszterválasztás" is a Szabad Európa Rádió utasítására történt. Bármilyen hihetetlenül hangzik, de így történt: közvetlenül a Dudások és Pongráczok, ezek az ellenforradalmár bandavezérek választották meg a honvédelmi minisztert.

Nagy Imre a Szabad Európának és a corvinista gyülekezetnek a hadügyminiszter személyére vonatkozó döntését is végrehajtotta, és még ugyanazon a napon kinevezte Malétert a honvédelmi miniszter helyettesévé, néhány nap múlva pedig honvédelmi miniszterré.

A „legmegbízhatóbb" nemzetőr-ezred

November 1-én választottak új parancsnokot a Corvin közben. A mozi előtti szűk téren összegyűltek a fegyveresek és az első-emeleti ablakban megjelentek a vezérjelöltek. Egy ezredes mondott beszédet és a Pongrácz-testvérek kiváló tulajdonságait dicsérte. „Éljen!" — ordították a fegyveresek. *„Javasolom főparancsnoknak Pongrácz Gergelyt!"* — mondta az ezredes. Ezzel megtörtént a választás.

Október 31-e után a Corvin köz lett a „nemzetőrség" szervezésének egyik gócpontja. Nem olvadt össze a katonasággal vagy a rendőrséggel. A szökött fegyencek katonaruhába öltöztek és szakaszokat, századokat alakítottak belőlük. A Corvin köziekből külön ezred, a „legmegbízhatóbb" nemzetőr-ezred lett.

A Bányász-moziból egy kisebb csoport még az első napokban átköltözött a Corvin közbe. A Tompa utcai, a Ráday utcai és a Bezerédi utcai csoportok önállóak akartak maradni, de azért összekötőt ők is küldtek a Corvin közbe. Mindezek azonban kislétszámú alakulatok voltak. A Práter utcában már jóval nagyobb fegyveres csoport verődött össze, a Tűzoltó utcában szintén. Az előbbi a Corvin közi parancsnokságnak volt alárendelve, az utóbbi szintén együtt működött vele, sőt még az Irószövetséggel is felvette a kapcsolatot *Szirmai Ottó* révén.

A Corvin közbe csak úgy özönlöttek a kiszabadult bűnözők. Nem kismértékben vonzotta őket a dús raktár, melyben rengeteg csokoládé, citrom, narancs, vaj, zsír és egyéb élelmiszer volt felhalmozva.

— Sok fegyveres még csíkos rabruhában járkált — mesélik a lakók. Részükre a Práter utca 9-ben öltözőt rendeztek be. Abban a házban egyetlen lakónak sem maradt ruhaneműje. Mint mondják, a Práter utcai „öltözőben" legalább hatvan nő „váltott toalettet" — köztük prostituáltak, tolvajnők.

A Corvin-csoport az élen

Az államvédelmi beosztottak ellen keltett tömeghisztéria ezekben a napokban óriási méreteket öltött. A Corvin közi csoport tagjai élenjártak az uszításban és a terrorakciókban. Brodorics Ferenc államvédelmi tisztet egy negyedik emeleti lakásból dobták le az utcára. Razziáztak, nyomoztak, szimatoltak, ártatlan embereket fogdostak össze, s közben borzalmas történeteket meséltek a járókelőknek az ávósok rémtetteiről. *Egy lista alapján összefog-*

dostak 30—40 államvédelmi beosztottat és pártfunkcionáriust. A foglyokat a Práter utcai iskolába zárták, s ott gyötörték őket.

Azok az államvédelmi beosztottak, akik foglyok voltak a Corvin közben, elmondták, hogy a csoportban megoszlott a vélemény az ávósokat illetően. Az őrök között voltak olyanok, akik menteni akarták az ávósokat, sokszor megvédték az államvédelmi beosztottakat a Corvin közi fegyveresek vak dühétől. A fegyveresek között ugyanis egyre szaporodott azoknak a bűnözőknek a száma, akiknek valami leszámolni valója volt a hatóságokkal.

A Corvin közben a fegyveresek ölték meg *Kovács* államvédelmi főhadnagyot és *Izsó István* államvédelmi törzsőrmestert. A Práter utcai iskola előtt több államvédelmistát megvertek, egyet fal mellé állítottak és agyonlőttek.

A Corvin közi parancsnokság gyilkos tetteinek betetőzése volt a *Budapesti Pártbizottság épületének megrohanása* után a Köztársaság téri szörnyű vérengzés.

Az utolsó napok

November 3-án reggel egy fekete négyszemélyes gépkocsi állt meg a Corvin közben. Utasai Iván-Kovácsot név szerint keresték. Közölték vele, hogy *az egyik nyugati nagyhatalom megbízásából jöttek és legújabb típusú hidraulikus fegyvereket ajánlottak fel.* Elmondták, hogy a fegyverek egy bécsi fegyverraktárban vannak, s tehergépkocsikkal kell azokat onnan ideszállítani. Iván-Kovács a külföldi ügynökkel elment a Deák Ferenc téri főkapitányságra Király Bélához, akkori főnökéhez.

De az ügylet lebonyolítására már nem volt idő. Másnap, november 4-én Király Béla kereket oldott.

A Corvin közben november 4-e után a parancsnokok érezték, hogy vége a pünkösdi királyságnak, de azért még így szónokoltak:

— Csak két napig kell még kitartani! Jönnek a nyugatnémetek, majd azok segítenek!

Néhány fegyveres kijelentette, hogy a további harcnak semmi értelme, s le akarták tenni a fegyvert. Ezeket azonnal lelőtték.

Hamarosan tapasztalták azonban, hogy most már nem az őket támogató Nagy Imrével van dolguk, és komolyan folyik ellenük a harc. A veszélyessé vált hadiszállást kiürítették, s a Continental-szállóban, meg a körúti és Rákóczi úti házakban verődtek össze kis csoportokban. Ezekből a házakból végrehajtott orvtámadásaikkal és lövöldözésükkel ők provokálták a körúti, a Rákóczi

úti és az Üllői úti házak összelövését. Iván-Kovács hazament Alsógödre, a Pongráczok pedig nyugatra szöktek.

A szovjet csapatok november 9-én körülvették a Corvin közt s ezzel *megszűnt a harc.* A még ottmaradt fegyveresek lerakták fegyverüket és elszéledtek.

A 4-es számú házban hihetetlen mennyiségű hadianyagot találtak: többek között hét teherautónyi lőszert és két ballon nitroglicerint. Ha az a két ballon felrobban, az egész környék a levegőbe repült volna.

Néhány corvinista „szabadságharcos" arcképe

Iván-Kovács László

Apja főtörzsőrmester volt Horthy hadseregében, 1945-ben nyugatra menekült, és később tért vissza. Iván-Kovács László tipikus „vándormadár". Bányászként, segédmunkásként és legutóbb raktárosként dolgozott. Lakóhelyén, Alsógödön léha fiatalembernek ismerték, aki gyakran élősködött szülei nyakán.

Október 23-án ő is elment a tüntetésre, és uszító jelszavakat kiabált. Tagja volt annak a küldöttségnek, amely a „nép nevében" el akarta foglalni a Rádiót. Éjszaka a Nemzeti Múzeum épületéből lőtte a Rádiót, és azok között volt, akik előidézték a múzeum oldalszárnyának kigyulladását. Október 24-én délután a honvédek elfogták és lefegyverezték társaival együtt. De Nagy Imre rendelete értelmében szabadon engedték az egész csoportot. Így aztán Iván-Kovács is tovább folytathatta a harcot.

A Rádióból a Corvin közbe ment, ott ismét fegyvert kapott. 26-tól kezdve, amikor a Corvin köz előző parancsnoka megszökött, ő lett a parancsnok egészen november 1-ig, amikor is Pongrácz Gergelyt választották helyébe.

•

Pongrácz Gergely

Hat Pongrácz-fiú tevékenykedett a Corvin közben. Apjuk Pongrácz Simon kúriai bíró volt Szamosújváron (Erdélyben). A Pongráczok az októberi események során nyíltan hirdették fasiszta és soviniszta nézeteiket.

Az október 23-i éjszakai harcokban a Pongrácz-testvérek tevékenyen részt vettek. Az egyik Pongrácz a Lámpagyárból fegyvert szerző csoport parancsnoka volt. Az összetartó testvéreknek végül sikerült a Corvin köz vezetését a kezükbe kaparintaniuk.

Ez is egy „szabadságkép". A holland de Spiegel című lap november 17-i számában jelent meg ez a kép.

November 1-én Pongrácz Gergelyt választották a Corvin közi „nemzetőr" ezred parancsnokává. Néhány nappal később valamennyi Pongrácz nyugatra szökött. Pongrácz Gergelyt társa, Iván-Kovács László így jellemzi:

„... Eleinte önzetlen hazafinak és jó bajtársnak tartottam, de rájöttem, hogy önző, karrierista és nagyképű. Parancsolással, erőszakos úton akart mindent megoldani, lemállott róla a hazafias máz, meglátszott, hogy csak egyéni érvényesülése érdekében harcolt. Gyűlölte a fennálló rendszert ... ugyanúgy gyűlölte az oroszokat és az egész kommunizmust. Ő is a Nyugattal való szorosabb együttműködés híve volt..." (Iván-Kovács László 1957. április 1-i kihallgatási jegyzőkönyvéből.)

„Falábú Jankó"

Azon a „fegyverletételi" tárgyaláson, amelyet október 29-én tartottak a Corvin közben, részt vett egy „Tuskólábú" néven emlegetett „felkelővezér" is, aki azonos az alvilágban „Falábú Jankó" néven ismert — eredeti nevén Mesz János — hivatásos bűnözővel. Mesz Jánost 16-szor ítélték el. Bűncselekményei: lopás, hatóság elleni erőszak, csavargás, botrányos részegség, rablás stb.

Mesz a Corvin közhöz tartozó „felkelők" egyik alvezére volt, 27 tagú bandájával a Práter utcai iskolában tanyázott. Parancsnoksága alá a többi között négy ágyú tartozott.

Október 30-án, a „fegyverletételi tárgyalások" másnapján hajtották végre a Köztársaság téri pártház elleni támadást, amelyet többen fényképeztek és filmeztek. Az egyik filmfelvétel megörökítette Falábú Jankót a Köztársaság téri akció közben. Minthogy ezt a támadást október 29-én készítették elő, az aznap rendezett „fegyverletételi tárgyalás" nyilvánvaló komédia volt, azzal a céllal, hogy a további fegyveres harcok előkészítését álcázzák és a szovjet csapatok kivonulását elérjék.

Falábú Jankó és csapata október 28-tól kezdve Maléter parancsnoksága alá volt rendelve, aki, mint ismeretes, a Kiliánban ütötte fel főhadiszállását. Október 31-e után, amikor a corvinistákat Maléter nemzetőrökké szervezte át, *Falábú Jankó alezredesi rangban* szerepelt. Rendszeresen toborozta a közönséges bűnözőket a „szabadságharcosok" soraiba.

November 4-e után sem tette le a fegyvert. Részt vett a Rákóczi úti Verseny Áruház kirablásában. Ekközben pusztult el.

„Féllábú hősnek" nevezi az alvilág hírhedt bűnözőjét, a „Falábú Jankót" a Life november 12-i száma.

A Falábú a Köztársaság téren, a gyilkosságok után.

ONE-LEGGED HERO, rebel in a felt hat and army dress, joined the charge against police headquarters.

„Bizsu"

Bizsu — polgári nevén *Dilinkó Gábor* — a börtönben ismerkedett meg Falábú Jankóval. 1946 óta hétszer ítélték el: lopásért, sikkasztásért, közveszélyes munkakerülésért és súlyos testisértésért. A legutóbbi tíz esztendőből éppen nyolcat töltött rács mögött.

Október 27-én találkozott Falábúval, akinek mellén géppisztoly lógott. Falábú hívta börtöntársát, hogy tartson velük. Így lett Bizsuból „szabadságharcos".

Dilinkó Gábor gyorsan karriert csinált: őrnagy lett. Ennek történetét a rendőrségen Dilinkó így mondja jegyzőkönyvbe:

„November elején, az egyik napon szólt Gergely, a parancsnok öccse, hogy menjünk át a Kilián-laktanyába. Én át is mentem, ahol az udvaron kb. 30—40 fő lehetett. Ezek közül tizenkét-tizenhárom személyt Maléter előléptetett katonatiszteknek úgy, hogy sorba álltunk, és Maléter egyesekre mutatva ezt mondta: »Te főhadnagy vagy, te hadnagy«. Mikor Maléter rám mutatott, azt mondta: »Te meg őrnagy leszel«.

Én megjegyeztem, hogy »jóformán írni-olvasni sem tudok«. Maléter azt válaszolta: »Az nem baj, majd megtanulsz, fiam«. Ezután a laktanyában, illetve a Corvin-parancsnokságon vételeztem tiszti ruhát, derékszíjat és felöltöztem. Én azért kaptam a rangot, mert kiváló egészségügyi voltam, a többiek pedig azért, mert szovjet katonákat fogtak el. Én többet Maléterrel nem beszéltem. Ebben az időben már Maléter volt a felkelők parancsnoka.

Stiller István és fiai

A Corvin közi ellenforradalmi csoport aktív tagja volt idősebb *Stiller István*, a lopásért, csalásért és fegyverrejtegetésért korábban tizenháromszor elítélt bűnöző.

Idősebb Stillerrel együtt „bevonult" a Corvin közbe a fia, *ifjú Stiller István* és nevelt fia, *Cseh Béla*.

Ez a családi alapon működő „szövetkezet" három tehergépkocsit lopott, amelyeken az üzletekből és a raktárakból lopott holmit szállították. Letartóztatása alkalmával megtalálták a lopott gépkocsikat és az időközben elrejtett zsákmány egy részét, különböző szerszámokat és katonai ruhaneműt.

A Dudás-banda egyik tagja volt a büntetett előéletű id. Stiller István is, aki a lakásán rengeteg lopott holmit halmozott fel.

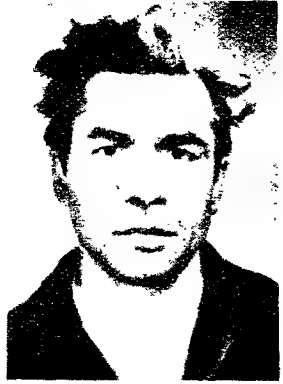

Dilinkó, az alvilági bűnöző, aki a Corvin közi fegyveres ellenforradalmi csoport tagja volt.

„Gonosz"

Hírhedt corvinista „szabadságharcos" volt a bűnöző *Kovács István*, akit az alvilágban „Gonosz" gúnynevén ismernek. Négyszer volt büntetve lopás és betörés miatt. Tetteivel az októberi események során újból rászolgált a „Gonosz" névre: október 30-án a Köztársaság téren lopott gépkocsit vezetett, és szándékosan halálra gázolt egy sebesülten fekvő sorkatonát. Kovács István részt vett a Magyar Divatcsarnok kirablásában is.

*

Íme, néhány portré a Corvin közi „szabadságharcosok" arcképcsarnokából.

Természetesen nemcsak fasiszták és bűnözők harcoltak a Corvin közben, hanem félrevezetett fiatalok is. De a hangadók a Pongráczok, a Falábúak, a Gonoszok voltak.

Epizódok az ellenforradalomból

Az ellenforradalom fő eseményei mellett figyelmet érdemelnek azok az apróbb jelenségek is, amelyek nagyon sok egyszerű ember előtt világították meg, hogy a szocialista és demokratikus vívmányok megsemmisítéséért, az 1945-ben elsöpört Horthy-féle tőkésreakciós kormányzathoz hasonló rendszerért indult meg október 23-án a fegyveres harc.

Ebben a fejezetben néhány ilyen jellemző epizódot gyűjtöttünk össze.

A „szabadság" nevében

A Pest megyei dabasi járási „Nemzeti Bizottság" elnöke, dr. Domián Ferenc 1956. november 1-én egy tollvonással betiltotta a pártot és a Dolgozó Ifjúság Szövetségét. Íme Domián úr rendelete:

„Dabasi Járási Nemzeti Bizottságtól.
Szám: 5./1956.

Tárgy: Párt- és DISZ-szervezetek feloszlatása.
Valamennyi Községi Nemzeti Bizottságnak.

Székhelyén.

A Dabasi Járási Pártvégrehajtóbizottságot, továbbá a községek csúcs és összes helyi (községi és vállalati stb.) pártszervezeteit, valamint a járásban levő összes DISZ-szervezeteket azonnali hatállyal feloszlatom.

Szervezeti helyiségeiket, irattáraikat és berendezési tárgyaikat hiánytalanul, azonnal adják át a helyi Nemzeti Bizottságoknak. — Az érintett szervezetek ama tagjai, akik eredeti községi illetőséggel nem rendelkeznek, a községet 48 órán belül ingóságaikkal együtt hagyják el.

Tartózkodási helyüket jelentsék be a Nemzeti Bizottságoknál, hogy az igazoló eljárás során könnyen feltalálhatók legyenek.

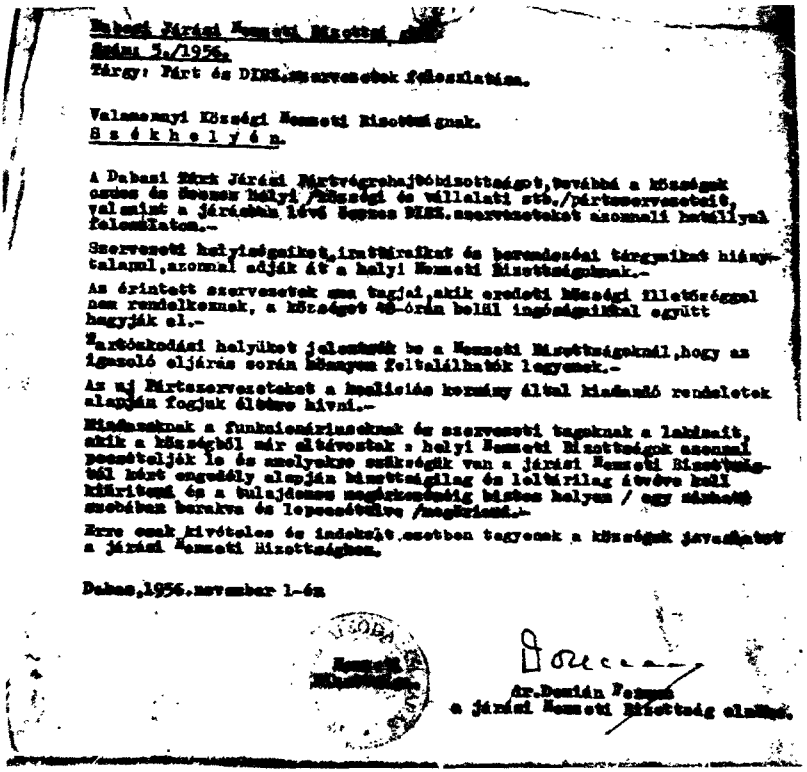

Dabasi Járási Nemzeti Bizottság
Száma: 5./1956.
Tárgy: Párt és DISZ-szervezetek feloszlatása.

Valamennyi Községi Nemzeti Bizottságnak.
S z é k h e l y é n.

A Dabasi Járási Pártvégrehajtóbizottságot, továbbá a Községek összes és összes helyi /községi és vállalati stb./pártszervezeteit, valamint a járásban lévő összes DISZ-szervezeteket azonnali hatállyal feloszlatom.-

Szervezeti helyiségeiket, irattárukat és berendezési tárgyaikat hiánytalanul, azonnal adják át a helyi Nemzeti Bizottságoknak.-

Az érintett szervezetek azon tagjai, akik eredeti községi illetőséggel nem rendelkeznek, a községet 48-órán belül ingóságaikkal együtt hagyják el.-

Tartózkodási helyüket jelentsék be a Nemzeti Bizottságoknál, hogy az igazoló eljárás során könnyen feltalálhatók legyenek.-

Az új Pártszervezeteket a koalíciós kormány által kiadandó rendeletek alapján fogjuk életre hívni.-

Mindazoknak a funkcionáriusoknak és szervezeti tagoknak a lakásait, akik a községből már eltávoztak a helyi Nemzeti Bizottságok azonnal pecsételjék le és amelyekre szükségük van a járási Nemzeti Bizottságtól kért engedély alapján bizottságilag és leltárilag átvéve kell kiüríteni és a tulajdonos megérkezéséig biztos helyen / egy zárható szobába berakva és lepecsételve /megőrizni.-

Erre csak kivételes és indokolt esetben tegyenek a községek javaslatot a járási Nemzeti Bizottsághoz.

Dabas, 1956. november 1-én.

dr. Domián Ferenc s. k.
a járási Nemzeti Bizottság elnöke.

A dabasi járás Nemzeti Bizottsága 1956. november 1-én önhatalmúlag feloszlatta a párt és az ifjúsági szövetség szervezeteit.

Az új pártszervezeteket a koalíciós kormány által kiadandó rendeletek alapján fogjuk életre hívni.

Mindazoknak a funkcionáriusoknak és szervezeti tagoknak a lakásait, akik a községből már eltávoztak, a helyi Nemzeti Bizottságok azonnal pecsételjék le és amelyekre szükségük van a járási Nemzeti Bizottságtól kért engedély alapján, bizottságilag és leltárilag átvéve kell kiüríteni és a tulajdonos megérkezéséig biztos helyen (egy zárható szobába berakva és lepecsételve) megőrizni.

Erre csak kivételes és indokolt esetben tegyenek a községek javaslatot a járási Nemzeti Bizottsághoz.

Dabas, 1956. november 1-én.

Pest megye Alsódabasi Járás Nemzeti Bizottsága. dr. Domián Ferenc s. k. a járási Nemzeti Bizottság elnöke."

P. H.

Hogyan akartak visszajönni a Földművelésügyi Minisztériumba a régi rend emberei?

(Dr. Soós Gábor jelentéséből)

A Földművelésügyi Minisztériumot 1948 közepén és 1949 elején tisztították meg a régi rend embereitől. Az akkor eltávolított Perneczky és társai szoros kapcsolatban állottak a népi demokrácia államrendjével szemben álló, annak megdöntésére törekvő szervezetekkel, sőt tevékenyen részt vettek Mindszenty akcióiban is. A legtöbben emellett korruptak is voltak: a vizsgálatok során kiderült, hogy a legegyszerűbb útiszámla-csalástól az állami vagyon elherdálásáig majdnem mindegyikük követett el visszaélést, vagy csalást.

Az októberi ellenforradalmi események idején ezek a volt horthysta tisztviselők úgy vélték, most visszakerülhetnek régi pozícióikba. Máris hozzáláttak, hogy kizavarják a minisztériumból

Nagy Imre urnak,
a magyar nemzeti kormány miniszterelnöke,
Budapest.

Miniszterelnök Úr!

Annak a bejelentésnek kiegészítéseképpen, amelyet a Demokrata Néppárt Budapesten összejött volt képviselői részéről intéztünk Miniszterelnök Úrhoz, kérem a Demokrata Néppárt annakidején megszűnt lapjának "Hazánk" címmel napilapként való megjelenésének engedélyezését.

Budapest, 1956. november 1.

Kiváló tisztelettel

/Dr. Mihalics Vid/
a Demokrata Néppárt volt képviselője

Lakik: Budapest, I. Attila-körút 13/21.
II.12.

Telefonértesítés adható: 188-068,
illetve 161-964
számon

Valamikor betilapjuk volt. Most már napilapot akart a háborús párt ja".

azokat a munkás, paraszt és értelmiségi dolgozókat, akik tevékenyen részt vettek a szocialista mezőgazdaság építésében.

1956. október 29-én már személyesen megjelentek képviselőik a Földművelésügyi Minisztériumban, Vanie András volt minisztériumi főtisztviselő vezetésével és azt követelték, hogy „a Mindszenty-perben ártatlanul elítélt több mint 200 horthysta minisztériumi tisztviselőnek helyet kell biztosítani a minisztériumban".

Kik voltak ezek az „ártatlanul" elítélt emberek? Csak egy példát: dr. Solti Ernő miniszteri tanácsos még 1946-ban is szobájában tartotta Horthy mellszobrát és azt mondta, hogy Horthy a magyar nép vezére. Ezt a nézetét érvényesítette munkájában is, amíg 1948-ban bírói úton a minisztériumból el nem távolították. Ez az ember akarta az októberi forradalmi események idején megszervezni a mezőgazdasági szakemberek szövetségét.

Megmondtuk, hogy a 200 ember visszavételére nincs mód. Ebbe azonban nem nyugodtak bele és a minisztérium dolgozóinak gyűlésén már kinyilatkoztatták: „A Földművelésügyi Minisztérium kisgazdapárti minisztérium lesz!" Követelték, hogy a minisztériumba kerüljenek vissza az eltávolított és többségükben elítélt horthysta tisztviselők.

Mit láttam a Parlamentben

(Horányi Ferenc minisztertanácsi dolgozó visszaemlékezéseiből)

Október 23. és november 3. közt rendszeresen a Parlament épületében tartózkodtam.

Október 30-án a Ház tele volt idegen emberekkel, különböző követeléseket benyújtó küldöttségekkel és az alakuló pártok megbízottaival. A megbízottak természetesen nem tétlenkedtek. Azon ügyködtek, hogy pártjuk részére a Parlament épületében minél több helyiséget, s ami még fontosabb, minél több gépkocsit szerezzenek. Úgy tudom, hogy a kormány részéről volt olyan utasítás, hogy a pártgarázsban levő gépkocsikat el kell osztani a különböző pártok között. Ez meg is történt, de azt hiszem az igény jóval nagyobb volt, mint amennyi gépkocsi fellelhető volt.

A gépkocsik tekintetében egyébként szabad rablás uralkodott. Egy alkalommal, amikor a Minisztertanács Titkárságának vezetőjénél tartózkodtam, a következő jelenet játszódott le:

Beállított egy gyanús külsejű ember. Kérdésemre, hogy mit akar, felmutatott egy „rendőrségi" igazolványt (Nógrád megyében állították ki), amely szerint ő valamikor politikai fogoly volt és bántalmazták. Én közönséges bűnözőnek néztem. Azt kérte, mivel neki guruló könyvesboltja volt, ami a harcok alatt tönkrement,

MAGYAR POLITIKAI FOGLYOK
BAJTÁRSI SZÖVETSÉGE
BUDAPEST
1956

A Nemzeti Forradalmi Bizottmányhoz.

Budapest.

A Magyar politikai foglyok bajtársi szövetsége kéri a Bizottmányt, hogy 1949 ápr _ máj hóban " Ébresztő " cimmel illegálisan megjelent és a Magyar Nemzeti Arcvonal által kiadott jogutódként átvett és általunk kiadandó központi napilap megjelenéséhez az engedélyt megadni sziveskedjék, az egész ország területére. A lap demokratikus szellemben iródna és a kormány célkitüzéseit támogatja. A lap szerkesztőbizottsága a nagyválasztmányunk 5 tagjából áll.

Felelős szerkesztő: Sipos Lajos

Felelős kiadó: Várai László

Szerkesztőbizottság tagjai: Sipos Lajos
Várai László
Rácz Erzsébet
Cimbalmos László
Szigeti Iván

bajtársaink, akik 4 ½ illetve 3 ½ börtönbüntetést szenvedtek, a fenti cimmel megjelent lap kiadásáért.

Budapest, 1956. nov. 2.

Bajtársi üdvözlettel:

Cimbalmos László
szervező titkár

Nyilas fasiszták — demokratikus szellemről szavalnak. Az aláírók közt ott van a hírhedt uszító, a nyilas Rácz Erzsébet. A Magyar Politikai Foglyok Bajtársi Szövetsége, mely ebben a levelében is a fasiszta Magyar Nemzeti Arcvonal jogutódjának vallja magát, s melyben köz ismert fasiszták voltak a hangadók, Mindszentyt ismerte el szellemi vezéréül.

adják neki az általa kiszemelt gépkocsit, amely szerinte ugyan működésképtelen, de majd megjavítja. Bemondta a kocsi rendszámát is.

Közöltem vele, hogy kérését nem teljesíthetjük. Délután azonban már egy papírt lobogtatott, amelyen a gépkocsit kiutalták részére.

Az épületbe úgyszólván mindenkinek szabad bejárása volt.

Egy csoport például azt állította magáról, hogy Csepel, egy másik, hogy a MÁVAG dolgozóit képviseli. Minthogy az üzemekbe a munkások nem jártak be, nyilvánvaló, hogy nem a gyár dolgozói választották őket.

A gombamód szaporodó pártok és egyesületek képviselői és küldöttei is egyre gyakrabban jelentek meg. Szinte elképesztő volt, ahogyan ezek szaporodtak a Politikai Foglyok Szövetségétől a Cserkészszövetségig (amelyet pl. egymástól függetlenül több csoport is szervezett zsíros funkciók reményében) és a Keresztény Ifjak Szövetségéig.

A Kisgazdapárt rohamos szervezésével egy időben megkezdődött a roham a különböző pozíciók megszerzéséért. Feltámadtak a múlt emberei, akiket az évek folyamán az államigazgatásból eltávolítottak. Köztük volt a Földművelésügyi Minisztérium egykori államtitkára, aki most régi pozícióját akta visszafoglalni. Jelentkeztek emberek, akik állítólag „politikai foglyok" voltak, s követelték régi állásaikat.

A Kisgazdapárt a tanácsi osztályra is rátette a kezét, beültette egyik emberét az osztályra azzal, hogy a tanácsokhoz kimenő valamennyi utasítást nézze meg a párt megbízásából.

A „koalíción" belül nem volt egyetértés. A kisgazdapártiak egyre-másra fogadták a külföldi újságírókat, s a saját szájuk íze szerint tájékoztatták őket.

A helyzetre igen jellemző volt Keresztes János horthysta őrnagy szereplése. Valamikor Tildy Zoltán testőre volt. 30-án megjelent a színen a testőrök régi vállrojtos egyenruhájában, amelyet gondosan megőrzött. Azonnal mozgósította régi embereit, akik ruházatuk és megjelenésük alapján régi tiszteknek látszottak. Keresztest kinevezték a parlamenti őrség, vagy ahogy ő nevezte „a palotaőrség parancsnokának".

Keresztes egész idő alatt úgy viselkedett, mint a Parlament ura. Bár a miniszterelnök „kommunista" volt, a Minisztertanács régi munkatársait mint gyanúsakat kezelte, és pimaszul gorombáskodott velük. Egyeseket megfenyegetett, mondván: „ÁVH-s besúgók, lesz majd gondom rátok!" Engem is kizavart egy alkalommal Tildy titkárságáról azzal, hogy oda „csak az ő engedélyével lehet bemenni".

Úgy tudom, Keresztes november 3-án éjjel kísérletet tett, hogy Kristóf és Rónai elvtársakat letartóztassa. (Kristóf István a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának titkára, Rónai Sándor az országgyűlés elnöke. A szerkesztőség.)

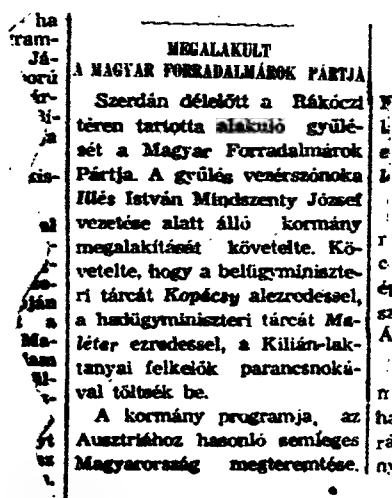

MEGALAKULT
A MAGYAR FORRADALMÁROK PÁRTJA

Szerdán délelőtt a Rákóczi téren tartotta alakuló gyűlését a Magyar Forradalmárok Pártja. A gyűlés vezérszónoka Illés István Mindszenty József vezetése alatt álló kormány megalakítását követelte. Követelte, hogy a belügyminiszteri tárcát *Kopácsy* alezredessel, a hadügyminiszteri tárcát *Maléter* ezredessel, a Kilián-laktanyai felkelők parancsnokával töltsék be.

A kormány programja, az Ausztriához hasonló semleges Magyarország megteremtése.

Az IGAZSÁG szerkesztősé

Az ellenforradalmi Magyar Forradalmárok Pártja új kormányt követel Mindszenty vezetésével, amelynek belügyminiszteréül Kopácsit, honvédelmi miniszteréül Maléter ezredest akarja.

KERESZTÉNY MAGYAR OLVASÓTÁBOR!

A keresztény napisajtó megindulásáig a tájékoztatás pontos és fontos lehetősége az ismert körülmények folytán még nem érkezett el.

Közvéleményünk helyes kialakitására a Központi Sajtóvállalat lapjainak /"Nemzeti Ujság" és "Uj Nemzedék"/ megindulása a szabadságát visszanyert Legfőbb Pásztor jóváhagyásától függ és már rövid időn belül várható is.

Ennek bekövetkeztéig ezen formában tudatjuk mindenkivel, hogy a sajtónk ujjászervezése folyamatban van.

Minden i azhitü magyarnak történelmünk legcsodálatosabb óráiban éreznie és tudnia kell, hogy valláserkölcsi alapokra helyezett sajtó nélkül megujulás nem várható már azért sem, mert az indulatok további felkorbácsolása nem keresztényi feladat.

Keresztényi üdvözlettel:

a KÖZPONTI SAJTÓVÁLLALAT vezetősége

Az utcákon a harmincas évek „Központi Sajtóvállalatának" a felhivásai is megjelentek. Bejelentik, hogy a Horthy-idők hírhedt szélsőjobboldali „Nemzeti Újság" és „Új Nemzedék" c. lapjainak megjelenése rövid időn belül várható.

Ahogy múltak a napok, a jobbratolódás egyre szembetűnőbb lett. A folyosókat megtöltötte a „kérlekalássan" és a bokacsattogás zaja.

November 2-án kinéztem az ablakon, s láttam, hogy a Kossuth Lajos tér különböző pontjain fegyveresek vannak, főként 15—16 éves gyerekek. Igazoltatták a járműveket, kiszállították a bennülőket.

A délelőtti órákban egy csoport verődött össze a Kossuth-szobornál. A Parlament elé jöttek és „Mindszentyt a kormányba!" jelszót kiáltozták.

Eszterházy gróf és a takarítónő

(Fejes Ferencné parlamenti takarítónő visszaemlékezése)

November 3-án, szombaton délelőtt 10 óra körül a Parlamentben a földszint 29. sz. előtti folyosón takarítottam. Tildy Zoltán munkatársa kiszólt, takarítsam ki a szobáját, ő addig elmegy reggelizni. Meghagyta, ha kész vagyok, a kulcsot tartsam magamnál, és ne adjam oda senkinek.

Nem sokkal később három, általam soha nem látott férfi jelent meg az ajtó előtt és be akart menni. Az egyik közülük

KERESZTÉNY NÉPPÁRT
Bpest, V. Ferenciek tere 5-7

MINISZTERTANÁCS TITKÁRSÁGA
Központi Ellenőrzés Irattár

50

Miniszter Tanács

Budapest

Tisztelettel bejelentjük, hogy a mai napon megalakult a Keresztény Néppárt.

A központ székhelye Budapest, V. Ferenciek tere 5-7.

Budapest, 1956. október hó 30-án.

A KERESZTÉNY NÉPPÁRT
INTÉZŐ BIZOTTSÁGA
KERESZTÉNY NÉPPÁRT

Még egy „forradalmi" szervezet. Nagyok és szomorúak Magyarországon a hagyományai az emberek vallásos érzéseivel visszaélő klerikális reakciós politikának. E hagyományokat kívánta folytatni a „Keresztény Néppárt".

— akin rövid télikabát, lovaglónadrág, lovaglócsizma, vadászkalap volt és kezében lovaglópálcát suhogtatott — idegesen kezdte rázni az ajtót és méltatlankodott, hogy 10 óra van és még mindig nincs senki az irodában.

Odaszóltam neki: „Elvtársam ne rázza az ajtót, elmentek reggelizni, mindjárt jönnek". Erre dühös lett és azt kiabálta: „A kutya úristenit a piszok, aljas népnek! Még mindig itt vannak, még mindig az elvtársoznak! Tudja ki vagyok én?" S nagyot toppantott csizmás lábával. Erre én is dühös lettem, és azt válaszoltam: „Azt tudom, hogy én ki vagyok, de hogy maga kicsoda, azt nem, és nem is érdekel."

„Vegye tudomásul, hogy én Eszterházy gróf vagyok!" — mondta a vadászkalapos.

A rend helyreállítása ráér...

(Szehr Gyula minisztertanácsi dolgozó feljegyzéséből)

Október 26-án jött Nagy Imre a Parlamentbe és ettől kezdve az Országház átjáróházzá lett. A miniszterelnöki várószoba már délelőtt megtelt az úgynevezett „forradalmi bizottságokkal". Mindenki Nagy Imrével akart tárgyalni. Egy izben Nagy Imre Dudás Józseffel és körülbelül 19—20 főnyi csoportjával tárgyalt. Nagy Imrére vártak a Belügyminisztérium „forradalmi bizottságának" vezetői is, akikre később került sor. A rend helyreállításáról volt szó, de nem tudtak megegyezésre jutni. Ezt a tárgyalást félbe is szakították, mert közben Tildy Zoltán jelent meg Nagy Imrénél, és a következőket mondotta: „Kérlek Imre, gyere át hozzám, Kéthly Anna vár nálam, és az SZDP-székház ügyében akar tárgyalni veled." Nagy Imre a megbeszélést a belügyiekkel azonnal félbeszakította, és átment Tildy Zoltánhoz, hogy Kéthly megkapja a székházat. Ez fontosabb volt, mint a rend helyreállítása.

Ezekben a napokban már nagyon sokan azért keresték fel a Parlamentet, hogy visszakérjék földbirtokukat vagy gyárukat. Egy ízben a szolgálatot teljesítő kapuőr felszólt a titkárságra, hogy egy lovaglónadrágos, „zergetollat" viselő úr van ott, valami gróf, és a földje miatt fel akar jönni. A jelentkezőt elküldettem. Nem sokkal ezután a kapuőr ismét jelentkezett, s ezúttal egy gyárost jelentett be, aki a gyárát kéri vissza. Nagy Imre titkársága a miniszterelnök elfoglaltságára való hivatkozással nem fogadta. Mivel az ügy az Apró-titkárságra sem tartozott, végül is a volt gyáros a Tildy-titkárságon kért bebocsátást. Az ilyen ügyek intézésére ugyanis *Tildy külön titkárságot létesített.*

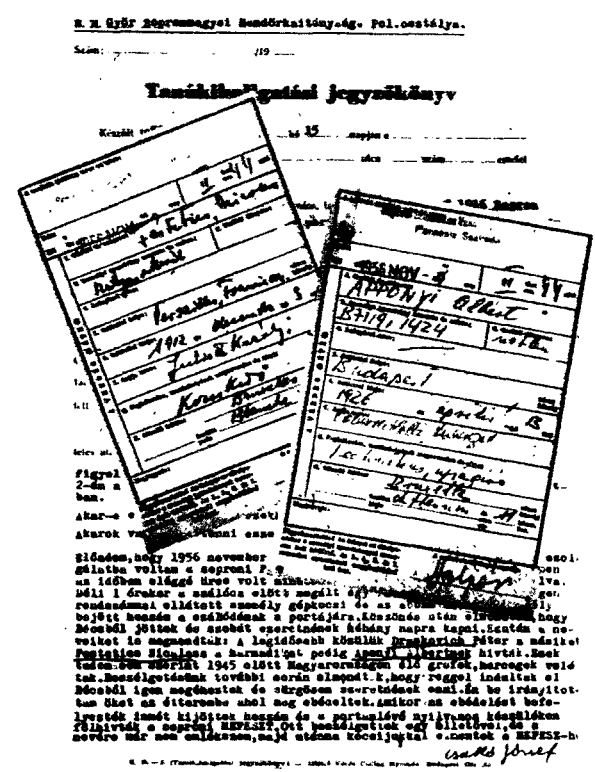

Grófok, bárók, földbirtokosok és a tőkés rendszer egyéb figurái fegyverrel és fegyver nélkül lépték át az országhatárt, hogy visszaszerezzék földbirtokaikat és gyáraikat.

A grófok visszatértek . . .

Már több alkalommal említettük, hogy a nyugati államokból csoportosan jöttek vissza Magyarországra a horthysta tisztek, a volt földesurak és arisztokraták. A soproni Pannónia Szálloda alkalmazottai tanúvallomásaikban erről a következőket mondták:

Bakó József (Sopron, Újteleki utca 16.) 1957. jan. 15-i tanúkihallgatási jegyzőkönyvéből:

1956. november 2-án reggel 6 órától délután 2 óráig szolgálatban voltam a soproni Pannónia Szálloda portáján. A szállodában mindössze 2—3 vendég szállt meg.

Déli egy órakor a szálloda előtt megállt egy francia gyártmányú, idegen rendszámú személygépkocsi és három utasa bejött a szálloda portájára. Elmondták, hogy Bécsből jöttek és néhány napra szobát szeretnének kapni. Ezután megmondták a nevüket. A legidősebbet közülük Draskovich Péternek, a másikat Festetich Nicolásznak, a harmadikat pedig Apponyi Albertnek hívták. Ezek tudomásom szerint 1945 előtt Magyarországon élő grófok, hercegek voltak.

Nagy László (Sopron, Rákóczi u. 47.) 1957. január 15-i tanúkihallgatási jegyzőkönyvéből:

1956. november 2-án este 21 és 22 óra között átvettem a portási szolgálatot a soproni Pannónia Szállodában. Nem sokkal később lejöttek a portára a II. emelet 44-ből Festetich Miklós, Apponyi Albert és Draskovich vendégek és az iránt érdeklődtek, hogy budapesti útjukra hol tudnának benzint szerezni? Megmondottam nekik, hogy benzint csak a soproni MEFESZ-től kaphatnak. Erre felhívták a MEFESZ-t és megkérdezték, tudnának-e benzint adni számukra. Hogy milyen választ kaptak, nem tudom, de nem sokkal utóbb két személy jött a MEFESZ-től, a vendégek ezekkel gépkocsival elmentek a szállodából . . .

A gyilkosságra uszítás példája

Rosta Károly, a Földművelésügyi Minisztérium dolgozója írta le az alábbiakat:

„1956. október 30-án történt. A II. kerületben levő lakásomról gyalog indultam a Földművelésügyi Minisztériumba. 23-a után minden nap úgy mentem el otthonról, hogy talán többé nem kerülök haza. Emlékezetem szerint 8 óra felé értem a minisztériumba. Az épületben kevesen tartózkodtak.

Magyar Nemzeti Kormány
Minisztertanácsa,

B U D A P E S T.

T. Minisztertanács!

Az 1947-ben a Rákosi önkény által szétzuzott Magyar Függetlenségi Párt 1956 okt. 31-én ujra megalakult.
A Párt megbizott vezetősége:

Megbizott elnök: Hornyák Tibor.
Alelnökök: Gémes József, Bozzai Fer nc.
Szerv. titk.: Fazekas György.
Irodavezető: Hulica Tiv dar.
Pénztárnok: Fodor Simon.

Az 1947-es választásokon kinyilvánitott programmunkat rajtunk kivül álló okoknál fogva nem valósithattuk meg. Most ujra lehetőség nyilik arra, hogy harcos Pártunk akkor kttétört programmját ne csak hogy folytathassuk, hanem meg is valósitjuk. E célkitüzésünk rövid alapelvei – melyeket győzelmünk esetén valóra is váltunk – az alábbiak:

1. Az alkotó magyar béke megszilárditása, annak biztositása, a nemzetközileg elismert magyar függetlenség kinyilvánitása.
2. A keresztény magyar lélekkel való megbocsájtás utján a belső társadalmi rend és béke megteremtése, az ország ujjáépitése, lelkileg és anyagilag boldogabbá tétele.
3. A szólás, sajtó, gyülekezés, vallás kulturális és munkaszabadság biztositása minden magyar állampolgár számára pártállásra, fajra nemre és vallási meggyőződésre való tekintet nélkül.
4. A magántulajdon sérthetetlensége.
5. Az adóknak csak a közérdekeket szolgáló feltétlenül szükséges józan, az egyén teherbiró képességét meg nem haladó fokra való lecsökkentése.
6. A tiszta, örök és magyar polgári demokrácia megvalósitása.

A fentiekből világosan kitünik, hogy Pártunk a békés ... sz-
bad, demokratikus országépités utján ki... ak
az is, hogy a közeljövőben ...
– sőt az ... k-
... a
Budapest, 1956. nov. 1.

MAGYAR FÜGGETLENSÉGI PÁRT SZERVEZETE.
Bp. XV. Rezi Károly utca. 7.

Hornyák Tibor
elnök.

Gémes József
Bozzay Ferenc
alelnökök.

... szerkezés szervek
... es a sajtó müködéséhez el-

A hírhedt és egyáltalán nem demokratikus múltú Magyar Függetlenségi Párt — polgári demokráciát, kapitalista rendszert akar.

Megérkezésem után az első emeleti szobámba mentem. Rövid idő múlva több ember történtett be a szobámba, élükön dr. Kostyák Józseffel, aki az Állami Gazdaságok Minisztériuma főállatorvosa volt. Köztük volt Mocsári László gépkocsivezető is, aki tudomásom szerint nyilas pártszolgálatos volt. Kostyák rám kiáltott: Fel a kezekkel! A kezét felöltője zsebében tartotta. Úgy láttam, pisztoly van nála. Meglepődve kérdeztem, mit akarnak tőlem. Kérdésemre szitkok özönével válaszoltak, nyomdafestéket nem tűrő szavakkal illettek.

Kostyák felszólította Katona Zoltánt, aki az Állami Gazdaságok Minisztériuma „forradalmi bizottságának" elnöke volt, hogy motozzon meg. Miután nem találtak nálam fegyvert, rám ordítottak, hogy azonnal hagyjam el az épületet. Kituszkoltak az ajtón. Kostyák a kabátom gallérjánál fogva húzott, a többiek ütöttek-vertek. Mire az első emeletről a kapuhoz értünk, már több sebből véreztem. Az épület árkádja alatt további ütlegelések között elkísértek az Alkotmány utca sarkáig, és elengedtek.

Az Alkotmány utca közepén lehettem, amikor hallom, hogy Kostyák, Mocsári, Katona és társai az árkádok alól kiabálnak utánam: »ÁVO-s gyilkos! Fogják meg!«

Megrémültem, pillanatok alatt átgondoltam, mi lesz velem, ha a tömeg mint ÁVO-st elfog. Már ismeretesek voltak előttem az ellenforradalmárok terrorcselekményei, tudtam, hogy akire ráfogják, hogy ÁVO-s, nem menekül meg karmaik közül. Kostyák, Katona és társainak ravaszul kigondolt terve az volt, hogy ne ők, hanem a felbujtásukra feldühödött tömeg végezzen velem.

Elkezdtem szaladni. Ez volt a vesztem, mert a téren összegyűlt tömeg figyelmét magamra tereltem, és miután hallották Kostyákék kiáltozását, utánam eredtek. Emlékszem, előttem 20—25 méterre egy öreg néni kiabált: »Megfogják, megölik szegényt, ne hagyják bántani!« Egy férfi elfogott, kértem, hagyjon futni, nem vagyok ÁVO-s. Azt kérdezte: »Miért fut akkor?«

Közben a tömeg utolért. Nem ismert közülük senki. Elég volt, hogy Kostyákék rám fogták, ÁVO-s vagyok. Ütöttek, vertek, ahol értek. Az épület felé szaladtam, ahol Kostyákék álltak, és kértem őket, vigyenek vissza az épületbe. Visszavittek, útközben folytatták ütlegelésem. Kostyák eközben kijelentette, »ez csak a kezdet, folytatása még következik.« Arcom több helyen vérzett, orrcsontomat eltörték, a rúgásoktól alig tudtam menni, kabátomat letépték rólam. Az épületben később több dolgozó védelmébe vett, és megakadályozta, hogy tovább bántalmazzanak."

Budapest áruló rendőrkapitányát, Kopácsit november 4-e után tartóztatták le. Őrizetbevételekor ezt az 55 darab márkás órát találták nála, amelyet a főkapitányságon — azért vett magához, hogy — mint mondotta — „a nehéz napokban saját céljaimra felhasználjam".

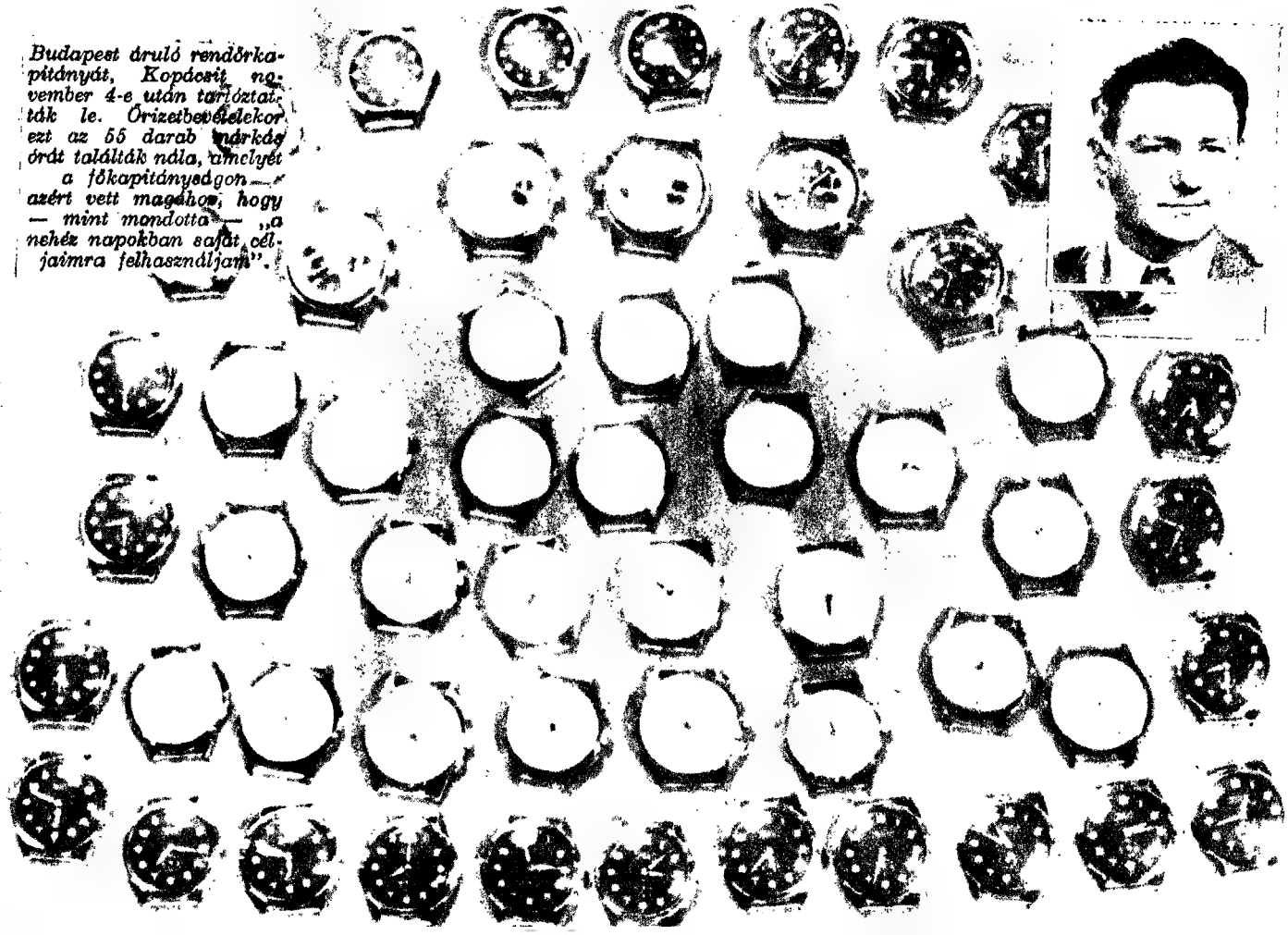

„Angyalföldi munkásküldöttség"

(Fehér Lászlónak, az MDP-központ volt dolgozójának feljegyzése)

Október 25-én azt a megbízást kaptam, hogy a párt Akadémia utcai székházában a küldöttségeket fogadjam és vezessem. A küldöttségek közül az volt a legemlékezetesebb, amelyik az angyalföldi munkások küldöttségének nevezte magát. Tagjai voltak: Aczél Tamás író, Gimes Miklós és Lőcsei Pál újságírók, Szilágyi József, Oszkó Gyula és Herpai Sándor rendőrtisztek, Nagy Ernőné tisztviselő, két fiatalember és még egy férfi. Tudtommal a megnevezettek közül senki sem lakott Angyalföldön.

Gimes, Aczél és Lőcsei arról beszéltek, hogy az októberi eseményeket demokratikus nemzeti forradalomnak kell értékelni, s kifogásolták, hogy a belügyi tárcát nem Szilágyi József kapta meg. A beszélgetésből kitűnt, hogy Szilágyi belügyminiszterré jelölésében előzőleg megállapodtak Nagy Imrével.

A Gestapo-ügynök vezető állást kér

(A Könnyűipari Minisztérium titkárságának feljegyzése)

Október 31-én egy nő kereste Nagy Józsefné könnyűipari minisztert. Erőszakosan, követelően lépett fel. Amikor fogadták, az asszony kijelentette, hogy tévedett, azt hitte, hogy volt rabtársa, a kalocsai börtönben ült Nagy Józsefné lett a könnyűipari miniszter. Természetesnek tartotta, hogy most a kiszabadított fegyencek és rabok veszik át a hatalmat. Miután kénytelen volt tudomásul venni, hogy Nagy Józsefné nem azonos börtönbeli ismerősével, elmondta kérését. Mint Gestapo-ügynököt 1945-ben letartóztatták, most kiszabadult. A „Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz" akar kerülni vezető funkcióba. A miniszternek arra a kérdésére, hogy milyen szakos tanár, így válaszolt: „Egyáltalán, fontos ez?"

Fegyveres akciók Budapesten október 23-ról 24-re virradó éjszaka

E kiadvány II. kötetében már közöltük szemtanúk elbeszéléseit a 24-re virradó éjszaka legvéresebb eseményéről, a Rádió megtámadásáról és a Józsefvárosi Telefonközpont elfoglalásáról. A következőkben, ugyancsak a szemtanúk közlése alapján, ismertetjük ennek az éjszakának többi fegyveres akcióját, amelyek bizonyítják, hogy nem „spontán megmozdulás" történt október 23-án éjjel — mint ezt bizonyos nyugati körök állítják —, hanem tervszerű, szervezett fegyveres támadás a népi államhatalom ellen.

Támadás a TEFU-telepek ellen

A fegyveres felkelés szervezettségére vall, hogy már 23-án kora este, 7 órától kezdődően, több TEFU-telep ellen szervezett támadást intéztek, s megtámadták, erőszakosan igénybe vették a telephelyükre igyekvő TEFU-gépkocsikat. Felfegyverzett személyek behatoltak a TEFU Forgács utcai telepére, onnan hét tehergépkocsit, a kőbányai telepről hasonló módon 15 teherautót, a Dandár utcai telepről hét tehergépkocsit raboltak el. Egy körülbelül 40 főből álló fegyveres csoport támadást intézett a Budapesti Autóközlekedési Igazgatóság budai főnöksége ellen, erőszakkal behatolt a telepre és onnan két bódés autóbuszt vitt el. A 24-re virradó éjszakán összesen mintegy 150 tehergépkocsit raboltak el, s használtak fel csapat-, fegyver- és lőszerszállításra.

*

A 13-as számú Autóközlekedési Vállalat megtámadását a következőképpen mondja el Molnár József fődiszpécser és Miklós György garázsmester:

„...Éjjel 11 óra körül hangoskodó fiatalokból álló csoport jelent meg a telep kapujában. A vezetőt keresték és gépko-

csikat követeltek, hogy azokkal — mint mondották — munkásokat hozzanak be Csepelről. Egy fiatal nő azt követelte, hogy bocsássunk rendelkezésükre gépkocsikat, amelyeket az Üllői úti kórház előtt harckocsi-akadályként akarnak felhasználni. Ez a csoport még fegyvertelen volt. A követeléseket a leghatározottabban elutasítottuk. Gépkocsivezetőink kijelentették, hogy ők segédmunkások és szerelők, a gépkocsivezetéshez nem értenek. Erélyes fellépésünkre ez a csoport hosszabb szóváltás után elhagyta a telepet.

Éjfél után fél 2 lehetett, amikor egy, mintegy negyven felfegyverzett, főleg fiatalokból álló csoporttal megrakott gépkocsi állt meg a telep bejárata előtt. A pisztollyal, puskával, géppisztollyal teleaggatott fegyveresek teljesen ellepték a gépkocsit. Egyesek a motorházon ültek, sőt egyikük kivont karddal a sárhányón helyezkedett el. Parancsnokuk egy csizmás, de egyébként civilruhába öltözött, határozott fellépésű, katona külsejű fiatalember volt. Ez leugorva a gépkocsiról, nagy hangon a vállalat vezetőjét kereste. Utána a fegyveresek is leugráltak a kocsiról és fegyvereiket ránk meg a körülöttünk tartózkodó gépkocsivezetőkre szegezve azt követelték, hogy bocsássuk rendelkezésükre a vállalat tehergépkocsijait. Gépkocsivezetőink most is azt válaszolták, hogy ők segédmunkások, a gépkocsivezetéshez nem értenek. A csoport parancsnoka ekkor a fegyveresek felé fordult: »Fiúk, ki tud gépkocsit vezetni?« Többen jelentkeztek, de láthatóan nem sokat értettek a gépkocsivezetéshez. A teherautók egy részét végül is nagy nehezen beindították és kivezették a telepről. Ekkor 14 tehergépkocsit vittek el.

Hajnalban ismét megtámadták a telepet és 6 tehergépkocsit raboltak el.

A tehergépkocsikat az ellenforradalmi események után összetörve, némelyiket vérfoltosan, teljesen használhatatlan és kifosztott állapotban találták meg a város különböző pontjain."

Kirabolják a Magyar Önkéntes Honvédelmi Szövetség lőtereit és raktárait

Fegyveres csoportok tervszerű támadást intéztek a MÖHOSZ kerületi elnökségei és lőterei ellen is. A Magyar Szabadságharcos Szövetség központjának erről szóló jelentése szerint október 23-án megtámadták a Szövetség II., V., VI., VII., VIII., IX. kerületi, zuglói és pesterzsébeti elnökségeit. Ezenkívül kirabolták a Gamma

gyár lőterét és a Marczibányi téri lőteret. A támadások során a MÖHOSZ raktáraiból több mint 500 különböző fegyvert és nagymennyiségű lőszert raboltak el.

A MÖHOSZ V. kerületi helyiségének megtámadását Holly Ferenc, a MÖHOSZ V. kerületi titkára az alábbiakban ismertette:

„23-án éjszaka a kiképzési felelőssel együtt bent maradtunk az elnökség Szt. István krt. 1. sz. alatti helyiségében, mert tudomásunkra jutott, hogy a Rádió környékén a MÖHOSZ-szervezetektől rabolt sportpuskákkal lövöldöznek. Attól tartottunk, hogy a mi helyiségünket is megtámadják. Hajnali fél négy körül arra lettünk figyelmesek, hogy teljes erővel rugdossák a folyosóról nyíló bejárati ajtót. Mielőtt bármit is tehettünk volna, már be is törték az ajtót és egy zöld ballonkabátos, szemüveges, 25—30 év közötti férfi, valamint egy züllött külsejű személy rontott be. Mindkettőnél fegyver volt. 15—16 tagú, jórészben felfegyverzett csoport tódult be utánuk. A ballonkabátos, aki a csoport parancsnokának látszott, pisztolyát oldalamnak nyomta és felszólított, hogy adjam át a raktárban őrzött fegyvereket. Azt válaszoltam, hogy nincsenek fegyvereink. Erre nekiestek a raktár vasrácsos ajtajának és felfeszítették. Miután meglátták a fegyvereket, rám támadtak, majd a fal felé állítottak. A ballonkabátos és a géppisztolyos bűnöző külsejű intézkedésére megkezdték a fegyverek kihordását. Közben engem és társamat fegyverrel tartottak sakkban. A raktárból gépkocsival 60 különböző fegyvert, 25 000 kispuskalőszert, ruhaneműket és felszerelési tárgyakat szállítottak el."

A Timót utcai fegyverraktár megtámadása
(1956. október 23-án és 24-én)

Kovács Dezső főhadnagy jelentéséből

„A Timót utcai fegyverraktárban az ügyeletes tiszti szolgálatot ellátó Németh János főhadnagy október 23-án 23 óra körül lezáratta a Timót utca bejáratát és megszervezte a fokozott figyelést. Bereczky őrnagy telefonon továbbította a Honvéd Vezérkar parancsát: »Nem szabad lőni!« Még a kezemben volt a telefonkagyló, amikor Németh János főhadnagy lihegve mondta, hogy az Illatos út és a Gubacsi út kereszteződésénél tömeg csoportosul. Már javában fosztogatják a Lámpagyárat, egy fegyveres emberekkel megrakott teher-

gépkocsi a Lámpagyár felé halad és a kocsiról valaki lekiált: »Adjatok lőszert! Fegyverünk az van.« Egy harcos beront az ügyeletes tiszt szobájába és riadtan jelenti: »Főhadnagy elvtárs, jelentem, a 4-es őrhelyet fegyveresek megtámadták és a lövegjavító műhelynél bemásznak a kerítésen. Turi Sándor hadnagy segítséget kér, mert nagy a támadó tömeg.« Kezdett tragikussá válni a helyzet. Jelentettem a csoportfőnöknek, hogy fegyveresek megtámadták a 4-es őrhelyet. Erre a csoportfőnök megengedte a fegyverhasználatot és hozzáfűzte: »Önt teszem személyileg felelőssé, ha valaki a raktár területére engedélyem nélkül belép.« Ekkor már a 4-es számú őrhelynél az őrség önvédelemből, felsőbb parancs nélkül, golyószóróból és géppisztolyból tüzet nyitott, mert lőtték őket.

Géppisztolyt ragadtam és öt harcossal elindultam a 4-es őrhely felé, hogy feltartóztassam a támadókat. Turi Sándor hadnagy bátor kiállásával fedezte a 4-es őrt, Szável főhadnagy pedig kézigránáttal riasztotta vissza azokat, akik már bemásztak a kerítésen. Megkezdődött a tűzharc. 23 óra 10 perc lehetett. Minden eszközzel meg kellett akadályoznunk, hogy a támadók kezébe kerüljön az általunk őrzött nagy mennyiségű gyalogsági és tüzérségi fegyver meg lőszer, mert ezzel ezer és ezer becsületes ember életét olthatták volna ki. Elhatározásunk az volt, hogy amennyiben az intézet területére betörnek, azokat a raktárakat és műhelyeket, amelyekben lövészfegyver van, benzinnel felgyújtjuk, illetve felrobbantjuk. Ezenkívül a lövészfegyverjavító műhelyben levő fegyverekből a zárakat kiszedtük és eldugtuk.

Helyzetünket nagyon megnehezítette, hogy egy pótkocsis villamos állt meg a támadók mellett. Ezt a lövöldözők barikádnak használták, s ezzel a kocsiban ülők életét is veszélyeztették. 15—20 perces kemény tűzharc után a támadók hadát — lehettek 5—600-an — sikerült visszaverni. Egyéni és sorozatlövő fegyverzettel rendelkeztek, s ember- és fegyverszállítás céljára négy tehergépkocsijuk is volt. Mihelyt támadásukat beszüntették, azonnal kiadtam a »tüzet szüntess!« parancsot és engedélyt adtam a támadóknak, hogy szedjék össze sebesültjeiket. A támadók ezután megszállták az Illatos úti iskola és a Gubacsi úti lakótelep padlásait, valamint a raktárt körülvevő gyárépületek udvarait, onnan tüzeltek ránk. Hozzáértéssel választották meg tüzelőállásaikat, s elszórtan egész éjjel lövöldöztek. Éjjel 1 óra 15 perckor a Honvédelmi Minisztériumból egy zászlóaljnyi segítséget kap-

tunk, Fülöp alezredes parancsnoksága alatt. Az egység az aszódi páncélos alakulat kötelékébe tartozott, de csak gyalogsági fegyverzettel rendelkezett. A támadók kézigránáttal próbálták megakadályozni, hogy a segítségünkre küldött egység bejusson hozzánk, de próbálkozásuk nem sikerült. Ekkor dobtak Dancsó főhadnagy fejére egy kézigránátot, mely azonban szerencsére nem robbant fel."

Németh János főhadnagy jelentéséből

„24-én kb. 6 órakor a Soroksári útról egy tehergépkocsi fordult be a Timót utcába és a karosszérián elhelyezett golyószóróból tüzet nyitott a bejárati kapura. A nagy köd miatt a váratlan támadók kb. 15—20 méterre megközelítették a bejárati kaput. Ekkor Turi hadnagy egy kézigránátot dobott a gépkocsira, Hegyi honvéd géppisztollyal, Kovács Dezső főhadnagy pedig géppuskával tüzelt. A gépkocsi gyorsan kb. 200 métert hátrált, míg neki nem ütközött egy villanyoszlopnak. Ebben a tűzharcban sebesült meg Hegyi Pál honvéd. A gépkocsiról két fiatalember leugrott és megadta magát. Egyikük elmondta, hogy segédmunkás Kőbányán, azzal vették fel a kocsira, hogy nyomdába viszik röplapokért, mert kitört a forradalom. Csak akkor tudta meg, hogy félrevezették, amikor a kocsi befordult a Timót utcába, egyesek kabátja alól előkerültek a fegyverek és lőni kezdtek. Ez a fiatalember szinte könyörögve kérte, hogy a lövöldözés megszüntéig nálunk lehessen, mert ő senki ellen sem akar harcolni.
Amikor a városban megindult a fegyveres harc, a raktár telefonja »elromlott«. Emiatt az őrség csak akkor készülhetett fel a védelemre, amikor a Honvédelmi Minisztériumból kijött hozzánk Kalina őrnagy és tájékoztatott bennünket. Egyöntetű véleményünk szerint telefonunk »elromlása« — éppen a kritikus időpontban — a tervszerű támadás egyik mozzanata volt."

A Bem-laktanya megtámadása

Kónya József főhadnagy visszaemlékezése

„Október 23-án éjszaka három turnusban támadták meg a Bem-laktanyát, ahol a budapesti őrzászlóalj volt elhelyezve. Az első alkalommal, körülbelül 10 óra felé, mintegy 250—300 fegyver nélküli civil személy jött tehergépkocsikkal. A laktanya hátsó kapuját betörték és fegyvert meg lőszert

követeltek. Ezt a csoportot fegyver használata nélkül sikerült kiszorítani a laktanyából. Ezután fél egy óra tájban újabb csoport érkezett tehergépkocsikkal, de ez már részben fel volt fegyverezve géppisztollyal, karabéllyal és egyéb fegyverekkel, sőt egyeseknek kézigránátjuk is volt. Ez a csoport, amelynek száma mintegy 600-ra tehető, betörte az időközben megerősített kaput és újra fegyvert meg lőszert követelt. Az egység parancsnoka bizonygatni próbálta, hogy a laktanyában nincs fegyver és lőszer, de kezét hátracsavarták és fegyvert szegeztek rá; ekkor a tömegből valaki megszólalt: »Csak gyertek utánam, tudom én, merre van a fegyver, én itt szolgáltam« és a tömeget egyenesen a fegyverszobákba vezette."

A Lámpagyár megtámadásának története

Osváth Józsefnek, a gyári rendészet vezetőjének visszaemlékezése

„Október 23-án éjjel háromnegyed 12-kor 900—1000 főből álló, részben felfegyverzett tömeg támadást indított a gyár ellen. Körülbelül 150 személynél volt fegyver, részben karabély, részben géppisztoly és pisztoly.

A támadók teherautókon és autóbuszokon érkeztek Pest felől. Azt követelték, hogy engedjék be őket, nyissák ki a kaput. Miután a portások ezt megtagadták, a támadók leadtak egy sorozatlövést a kapura. Az öreg portás erre kinyitotta a kaput, a támadók beözönlöttek és a vezetőt keresték. Amikor odamentem, erőszakkal kényszerítettek, hogy nyissam ki a raktárakat.

A gyárba behatoló támadóknak az volt az első dolguk, hogy a portán, a tűzoltóparancsnokságon, majd később a raktárban is használhatatlanná tették a telefonkészülékeket.

Az első hullámot két géppisztolyos katona vezette, ők adták az utasításokat. A raktárba érve nem találtak mást, mint légpuskákat, sportpuskákat, vadászfegyvereket és négy karabélyt, amely a lövész sportegyleté volt. Ezután a töltényraktárt feszítették fel.

Láttam, hogy vannak közöttük kétes alakok, akik a raktárban azt nézegették, mit lehetne elvinni.

A második hullám, amelyet szintén katonák vezettek, kb. éjjel két órakor jött. Ezek már a másik raktárt is feltörték, de nem találtak mást, mint gépalkatrészeket. Ebben a csoportban már mindenféle elemek voltak. A raktárakat fosztogatták, elvitték az ott levő kéziszerszámokat és a magas nyomású lőszerből is magukkal vittek 20—30 ládával."

A nép nem fogja őket elfelejteni. A meggyilkolt Várkonyi György.

Vaszil József államvédelmi sorkatona is népe védelmében vesztette fiatal életét.

A „Danuvia" gyár megtámadása

Szell Gusztávnak, a „Danuvia" Szerszámgépgyár igazgatójának visszaemlékezése

„Este tizenegy és éjjel két óra között több esetben kérdezték telefonon a Kohó- és Gépipari Minisztériumból, hogy tapasztalható-e rendellenesség a vállalatnál. A Kohó- és Gépipari Minisztérium Iparigazgatósága, valamint a Belügyminisztérium tájékoztatott, hogy behatolás várható, készüljünk fel a gyár védelmére.

Minthogy az éjszakai műszakban dolgozók többsége nő, s mivel a gyárőrség fegyverét már előzőleg bevonták, a támadásra felkészülni nem állt módunkban. Mindenesetre intézkedtem, hogy a vaskapukat zárják be, és a portaszolgálatot erősítsék meg. Két óra 15 perckor autóberregésre lettem figyelmes, és kinézve az Angol utcai területre, a kapu előtt két teherautót pillantottam meg, mindkettő tele volt emberekkel. Mivel a főkapun behatolni nem tudtak, az építkezési kiskaput törték fel.

A támadók mindenekelőtt leszaggatták a portafülkében levő telefonzsinórokat, megszakították a telefonösszeköttetést, utána behatoltak a műhelyekbe, a dolgozókat munkájuk abbahagyására kényszerítették, majd fegyvereket és lőszert követeltek.

Körülbelül egyórai itt-tartózkodásuk alatt igyekeztem nekik megmagyarázni, hogy a vállalat nem foglalkozik fegyvergyártással. Erről a dolgozók zöme is iparkodott őket meggyőzni. Erre elmentek.

Röviddel ezután visszatértek és fegyverrel kényszerítettek, hogy menjek velük az alagsori pincehelyiségbe, onnan lőszert meg fegyvert adjak ki. Mivel továbbra is kitartottam amellett, hogy nincs, feltörték a fegyverbejárati helyiséget, ahol nagy mennyiségű lőszert tároltunk. Ezt megtalálták, engem falhoz állítottak és ki akartak végezni, dolgozóink azonban ezt megakadályozták, majd távozásra késztették őket. A fellelt lőszerekből kb. 60 000 db vak, horpasztott lőszert vittek el.

Az első csoport távozása után kb. félórával újabb két teherautó állt meg a gyárkapu előtt. A második hullámban betörő felfegyverzett csoport az igazgatót kereste és fegyver kiadását követelte. Többen kijelentették, hogy tudják, miszerint fegyver van a gyárban. Ismét lehurcoltak az alagsorba, ahonnan

a nagy tumultusban visszatértem a műhely területére. Miután fegyvert nem találtak, egy katonaruhás barnaképű személy — fegyverét a hátamnak szegezve — kényszerített, hogy menjek le a pincébe. Senki mást a dolgozók közül nem engedett a pincébe. Ismételt felszólításra sem voltam hajlandó kiadni a fegyvereket. Ekkor rám kiáltott: »Kiadja, vagy agyonlőjük!« Bejöttek a társai is és vasdorongokkal feltörték a légóhelyiségeket, ahol megtalálták a javításra váró fegyvereket. Ezek közül kb. 35 darabot vittek el (állvány nélküli géppuskát, géppisztolyt, golyószórót). A fegyverek szállítása közben magukkal akartak hurcolni. A műhelybe érve azonban a dolgozók kiszabadítottak a fegyveresek gyűrűjéből."

Támadás a Szabad Nép székháza ellen

Szabó Lászlónak, a Szabad Nép munkatársának visszaemlékezése

„Október 23-án délután a Szabad Nép munkatársai azt a megbízatást kapták, hogy menjenek az utcára és készítsenek tudósításokat az ifjúsági tüntetésről. Alig maradt ember a szerkesztőségben, mindenki az utcán volt, figyelte az eseményeket. Fél hat lehetett, amikor az újságírók visszaszállingóztak az épületbe. Ekkor már kis csoportocskák gyülekeztek a Szabad Nép székháza előtti Blaha Lujza téren, s húsz perc leforgása alatt nagyobb tömeg gyűlt össze. Hat óra után néhány perccel zúgtak fel a jelszavak először a Szabad Nép székház előtt. Ekkor még a 14 pontot fogalmazták jelszavakba, s ezt dörögték a kivilágított szerkesztőségi szobák felé. Az egyik újságíró ekkor lement a tömeg közé és egy autó tetejéről beszélt az emberekhez. A felzaklatott kedélyeket úgyahogy sikerült lecsillapítani. A tömeg lassan szétoszlott, elvonult. De alig ürült ki a tér, újabb embergyűrű vette körül a Szabad Nép székházát a József körút, a Blaha Lujza tér és a Rökk Szilárd utca által határolt területen. Jöttek még teherautókkal és villamoson — valószínűleg a Városligeti felől és Budáról — bent a székházban pedig egyetlen szál katona, rendőr vagy karhatalmista sem volt. A Szabad Nép székháza őrizetlenül maradt. A hatalmas üvegajtókat csupán a két idősebb kapus őrizte a nagy tömegnyomástól. Közvetlen az ajtók előtt tíz vagy tizenkét fiatalember tolongott és ordítozott. Az utcára kiment újságíróknak már nem sikerült lecsitítaniok a tömeget. Elsöpörték őket. Már vagy fél órája zúgott javában a tüntetés, amikor az ajtó előtt álló fiatal

suhancok elordították magukat: »Nézzétek, még mindig ég a tetőn a vörös csillag«. »Le a vörös csillaggal« — robbant ki az új jelszó. S 10 vagy 12 kétes kinézésű fiatalember már ugrott volna be az ajtón, hogy felmászva a tetőre leverje a vörös csillagot. De a székház dolgozóinak, újságíróknak, kiadóhivatali dolgozóknak sikerült megakadályozniok, hogy a tömeg betóduljon az épületbe. S ebben a pillanatban megérkezett egy szakasz rendőr is. A rendőrök az ajtókhoz furakodtak, hogy útját állják a tömegnek. Sikerült is. Ez viszont a rendőrök ellen fordította a tüntetők, különösen az említett fiatal suhancok haragját. A szerkesztőség egyik munkatársa jobbnak látta, ha a rendőröket elvezénylik a székháztól — bízva abban, hogy így el lehet kerülni a vérontást. Parancsra a rendőrök tíz perccel később elvonultak.

Időközben a szerkesztőség nevében néhány újságíró röplapokat nyomattatott, amelyekben szolidaritást vállalt a tüntetőkkel. De azokat nem érdekelte már ez sem: néhány perc múlva fáklyaként lobogtak a röplapok. S amikor felcsattant az első üvegcsörömpölés — a tömegnek már nem lehetett útját állni. Kődarabokkal dobálták az ablakokat, a bejárati üvegtáblákat, miközben egyre ordították: »Le a vörös csillaggal!« Tetézte a felgerjedt indulatokat egy újabb kis csoport is, amely előre furakodott a tömegben, s egy halottat emelt a magasba. »A rádiótól hoztuk, ott lőtték agyon!« — ordították. S még hozzátették, a szerkesztőségi ablakok felé fenyegetve: »Ezért ti vagytok a felelősek!« (A vizsgálat később kiderítette, hogy az illetőre nem lőttek: zúzott seb volt a fején.) Most már nem volt megállás. Körülbelül három-négyszáz ember rontott be a teljesen védetlen épületbe. Félresöpörték a kapusokat, az egyik csoport felrohant a negyedik emeletre, s leverte a vörös csillagot. A többiek feltörték az elsőemeleti szobákat, s a könyvek már röpködtek ki az ablakon. A téren Marx, Engels és Lenin köteteit égették. A vandál pusztítás szinte hihetetlen volt. A martalócok két szobában már a bútorokat is meggyújtották — mert Lenin kötetek voltak benne.

Füstölgött a ház. Este kilenc óra felé feltörték a József körúti fronton levő könyvesboltot. Tolsztoj és Lenin, Mikszáth és Jókai, Petőfi és Ady művei a lángok martalékává váltak. Velük együtt pusztultak a tudományos és műszaki könyvek. Ekkor döbbentem rá először, hogy a fasizmussal állunk szemben, hiszen a könyvégetés a fasizmus szimbóluma. A könyvet a nép ellenségei pusztítják. A Szabad Nép munkatársai a har-

madik emeleten szorongtak, amikor felérkezett az első »tüntető«. Szájából ömlött a pálinkaszag, s tántorogva lépett a szerkesztő bizottság szobájába. Nem lehetett vele szót érteni, oly részeg volt. Egyre csak az igazgatót kereste, s ezt hajtogatta: »Agyonverem és kitömöm«. Rövidesen hasonszőrű társai is megérkeztek. Bútordarabokat hajigáltak a folyosón égő vörös csillaghoz, könyveket dobáltak ki az utcára — törtek, zúztak, égettek.

Az újságírók a látottak után gyorsan levonultak a nyomdahelyiségekbe. A pusztítók elözönlötték a házat, s most már az újságírókat is keresték. A Szabad Nép munkatársai elreteszelték a nyomdához vezető bejáratokat, a nyomdászok pedig felkészültek az értékes gépek védelmére. Előkerültek a súlyos ólomrudak, és minden nyomdász készenlétben állt. Sajnos, a helyzet másként alakult. A szedőteremben meghúzódó újságírók és nyomdászok ekkor még nem tudták, hogy a székházban pusztító tömegnek már fegyverei is vannak. Amikor az első fegyveres csoport döngetni kezdte a nyomdába vezető vasajtót, s fenyegetőztek, hogy ha nem nyitják ki, robbantanak — nem lehetett vállalni a kockázatot. A fegyveresek betörtek a szedőterembe, a nyomdába. Ezeknek már politikai feladatuk is volt: fegyverrel kényszerítették a nyomdászokat különböző fasiszta szövegek kinyomtatására.

Másnap reggel honvéd katonai alakulatok a székházból kiűzték a fegyvereseket. Ez volt a Szabad Nép székház első elfoglalásának története. A Szabad Nép október 24-én nem jelenhetett meg."

*

Az eddig említetteken kívül megtámadtak még több honvédségi objektumot, hogy onnan fegyvert és lőszert szerezzenek. A mellékelt térkép hozzávetőleges áttekintést ad arról, hogy az október 23-ról 24-re virradó éjszakán hol hajtottak végre fegyveres támadást az ellenforradalmi csoportok.

A fenti tényekből néhány következtetés adódik:

Az október 23-ról 24-re virradó éjszaka eseményei központilag irányított, jól átgondolt fegyveres támadás összefüggő részei voltak.

A politikai céltudatosságot bizonyítja többek között az is, hogy az első fegyveres támadás az egész ország közvéleményét irányító Rádió és a központi pártlap ellen irányult. Az ellen-

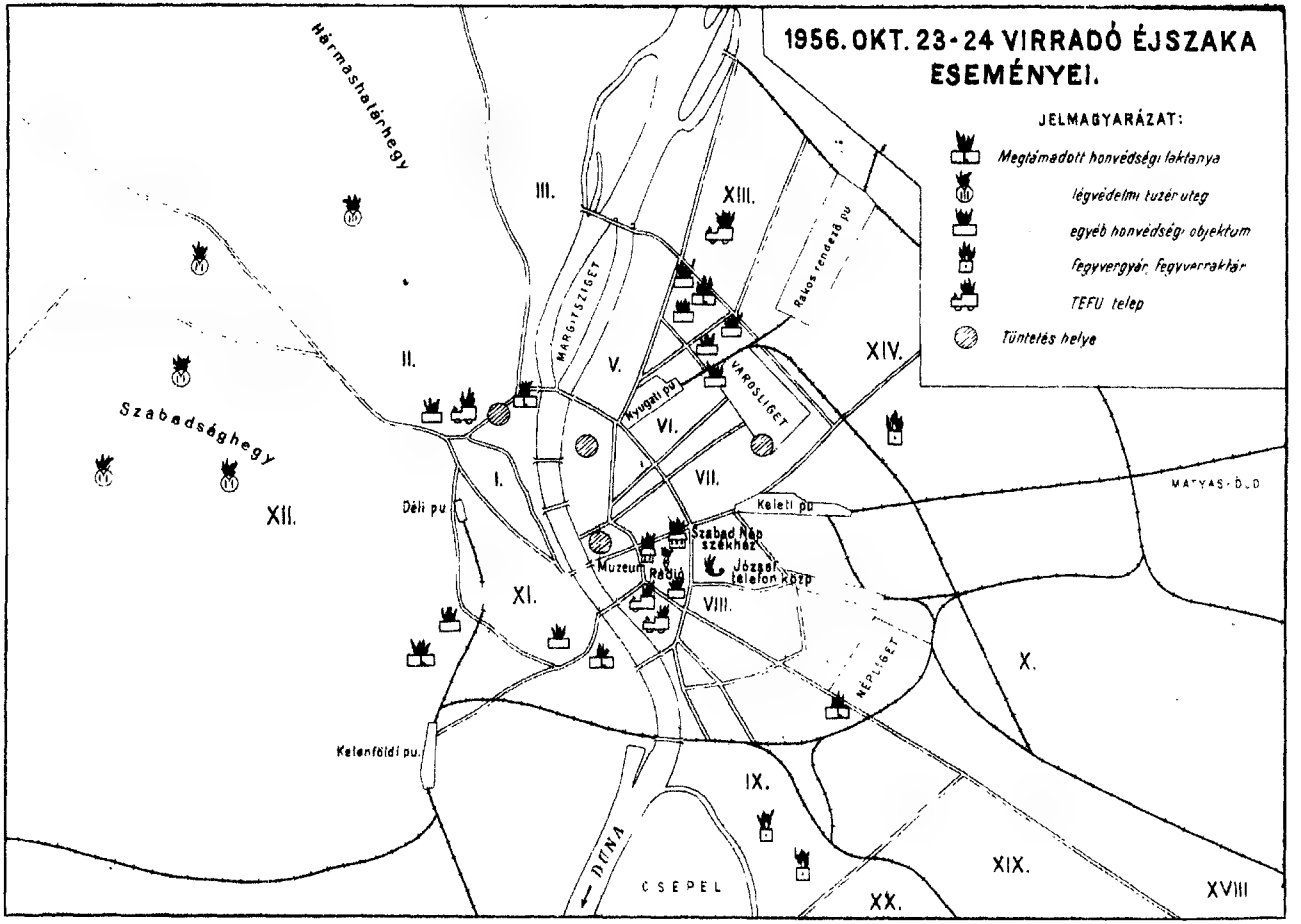
1956. OKT. 23-24 VIRRADÓ ÉJSZAKA ESEMÉNYEI.
JELMAGYARÁZAT:
Megtámadott honvédségi laktanya
légvédelmi tüzér üteg
egyéb honvédségi objektum
fegyvergyár, fegyverraktár
TEFU telep
Tüntetés helye
Hármashatárhegy
Szabadséghegy
MARGITSZIGET
VÁROSLIGET
NÉPLIGET
Rákos rendező pu
Kyugati pu
Déli pu
Keleti pu
Kelenföldi pu.
Szabad Nép székház
Muzeum
Rádió
József telefon közp
MATYAS-ÖLD
DUNA
CSEPEL
I.
II.
III.
IV.
V.
VI.
VII.
VIII.
IX.
X.
XI.
XII.
XIII.
XIV.
XIX.
XX.
XVIII

forradalom meg akarta fosztani a pártot és a kormányt attól a lehetőségtől, hogy a népet tájékoztathassa.

A sokrétű akció jól kidolgozott tervre vall.

A felkelés tervét katonai szakértők részvételével dolgozták ki, és a harci akciók irányítását katonailag képzett személyek végezték. A központi irányításról tanúskodik a Rádió katonailag jól megszervezett ostroma (a támadók a Rádió környékén megszálltak valamennyi stratégiailag fontos épületet), a fegyverek és lőszerek beszerzése, valamint a szállítási eszközök megszerzése és felhasználása.

Mi történt a Parlament előtt 1956. október 25-én?

Október 25-én a mellékutcákból kisebb-nagyobb tüntető csoport igyekezett a főútvonalakra. Ez akkor történt, amikor Nagy Imre a pártvezetés és a hadműveleteket irányító szervek tudta nélkül és akaratuk ellenére feloldotta a kijárási tilalmat. A Bajcsy Zsilinszky úton több ezer főnyi tömeg verődött össze és a Parlament felé haladt. A tüntetőket, akik állítólag teljesen fegyvertelenek voltak, a Földművelésügyi Minisztérium épülete előtt a házakból több lövés érte. Ugyanakkor lövések érték a Parlament őrizetére rendelt szovjet tankokat is. Iszonyatos kavarodás támadt.

S alig dördültek el az első lövések, máris szájról szájra adták a városban a hírt: „Az ávósok rálőttek a fegyvertelen tömegekre!" Ez a híresztelés nagyon nagy szerepet játszott az emberek felizgatásában, félrevezetésében.

Még decemberben és januárban is, amikor már lehetetlen volt tagadni az ellenforradalmárok gaztetteit, sokan ezt kérdezgették: „De mit csináltak az ávósok a Parlament előtt október 25-én?" Íme a tények!

A parlamenti őrség jelentése

„A Parlamentben október 23-a előtt kis számú őrség volt, kb. 11 fő államvédelmi sorkatona és néhány tiszt teljesített szolgálatot. Csak 23-án éjjel kaptunk erősítést: a Honvédelmi Minisztérium őrség-zászlóaljának egy századát. Ekkor rendezkedtünk be védelemre. Ez az erő, tekintve az épület nagyságát, sok bejáratát, kicsi volt. Ennélfogva a környező épületeket nemhogy megszállni, de még átfésülni sem tudtuk. Ennek pedig igen nagy jelentősége lett volna október 25-én.

A Parlament épületére az ellenforradalmárok az első lövéseket október 24-én délután adták le. A Kossuth-híd és az Akadémia utca sarkán levő földalatti építkezés épületeiből és az Építésügyi

Minisztérium IV. emeletének ablakaiból lőttek ránk. Az ellenforradalmárok belövöldöztek a Parlament ablakain és a Kossuth hídfőnél levő I. számú kaput tartották tűz alatt. Ez egy kisebb ellenforradalmi csoport volt, amely a tüzelés viszonzására megadta magát. A véres ellenforradalmi provokáció másnap, október 25-én 11 óra tájban kezdődött.

Fél tizenegy órakor arról értesültünk, hogy a Szabadság tér felől a Vécsey utcán át mintegy négy-ötezer főnyi tömeg nemzetiszínű zászlókkal a Kossuth Lajos tér felé tart. A környező utcákon és a téren sok ember gyalogosan igyekezett munkahelyére, ugyanis a 2-es villamos nem járt. A férfiakból, nőkből és gyerekekből álló tüntető tömeg túlnyomó többsége becsületes szándékú ember lehetett, akikhez sok járókelő is csatlakozott; nyilván nem is gondoltak arra, hogy aljas provokáció készül, hogy a tömegben több férfi fegyvert rejteget a felöltője alatt.

A tömeg céljáról, szándékáról és erejéről nem nyertünk értesülést. A kapukhoz nem jött semmilyen küldöttség. Egyik elöljárónk épp ekkor érkezett a Parlament elé és a szovjet katonai egység parancsnoka mellett állva felszólította a tömeget, hogy azonnal oszoljon szét. Felhívta a figyelmet a gyülekezési és felvonulási tilalomra, s kijelentette: az épület felé való felvonulásuk azt a látszatot kelti, hogy a Parlamentet akarják megtámadni. Erre a tömegből egyesek öklüket rázva „Csibész! Gyilkos ávós!" kiáltással válaszoltak. Tovább figyelve vártuk a fejleményeket. A tömeg elérte a Parlament falainál álló szovjet tankokat. Barátkozás jelét mutatva, néhányan felmásztak a tankokra és az ágyúk csövébe nemzeti zászlót dugtak. A szovjet katonák viszonozták a barátkozást, kezetfogtak, minden módon magyaráztak, mosolyogtak. Azokat a szovjet katonákat azonban, akik a legbarátságosabbak voltak, vagy egyesével álltak őrséget, néhányan körülfogták és fegyverüket „békésen" elvették; vagy egyszerűen megtámadták a tömegbe zárt katonákat és erőszakkal vették el a fegyverét. Egy ismeretlen férfi elölről barátkozva ölelget egy szovjet katonát, egy másik hátulról átkarolva lecsatolta a derékszíján levő tölténytárat és a válláról lehúzta a fegyvert.

Ekkor már több fegyveres civil mutatkozott.

Ezek az események néhány perc alatt játszódtak le. Miközben a legnagyobb volt a kavarodás, egyszer csak a környező épületekből tüzet zúdítottak a szovjet katonákkal összekeveredett tömegre és a Parlament épületére.

Először a Földművelésügyi Minisztérium tetejéről lőttek golyószóróval és kisebb fegyverekkel. Közvetlenül utána tüzelni kezdtek az Építésügyi Minisztérium épületéből, valamint az Or-

szágház Étterem épületének tetejéről és legfelső emeletéről. Ezenkívül két magyar tank, mely a tüntető tömeget kísérte, ágyúlövéseket adott le: az egyik a Ságvári térről a II. számú kapu közelében, a másik az Alkotmány utca felől a XIV. számú kapu közelében.

A Kossuth Lajos téren óriási volt a pánik és a kavarodás. Miközben a szovjet katonák tüzet nyitottak az említett épületekre, a két magyar tank eltűnt valamerre. A tömeg az első lövésekre menekülni kezdett, sokan a kövezetre feküdtek. Legtöbben a Parlament zegzugos, cikornyás falainál kerestek menedéket. Egy részük, kb. 150—200-an benyomták a Parlament VII. és X. számú kapuját és az épületben találtak védelmet.

Nehéz ilyen esetben az időt érzékelni, de feltehetően mintegy 10—12 percig tarthatott a lövöldözés. A szovjet katonák abbahagyták a tüzelést, s a tömegből néhányan megpróbáltak eltávozni a Kossuth Lajos térről. Ekkor a provokátorok ismét tüzeltek a tömegre, mire a szovjet katonaság most már erős tüzet adott a lőirány mögött meghúzódó ellenforradalmárokra. A lövöldözés idején még nem volt felismerhető, hogy az ellenforradalmárok nem kísérelnek-e meg fegyveresen is behatolni az épületbe.

Ezt a szándékukat minden valószínűség szerint a szovjet katonák hárították el a környező épületekre adott választüzelésükkel.

A Parlament ÁVH-s őrsége a bezárt kapuk és ablakok mögött várt, teljes tűzkészenlétben; vártuk a közvetlen támadást, hiszen értesültünk a Rádiónál történtekről. Tüzet azonban az egész idő alatt nem nyitottunk.

Néhányan a lövöldözés ideje alatt kint voltak a kapu előtt a helyzet felmérése végett. A minden oldalról becsapódó lövedékek egyik társunkat megölték és kettőt megsebesítettek. Velük együtt a kapu közelében fekvő két civil sebesültet is bevittük az épületbe és elsősegélyben részesítettük, majd később a mentők őket is kórházba vitték. A lövöldözés megszűnte után a tömeg nyugodt körülmények között hagyhatta el a teret a könnyű sebesültekkel együtt. Az épületben védelmet talált személyek akadálytalanul távoztak.

A véres provokáció következményeként 22 halott maradt a Kossuth Lajos téren. A legtöbb halott és sebesült az Építésügyi Minisztériumból és a Földművelésügyi Minisztériumból leadott lövések lőirányában feküdt. Négy rendőr is életét vesztette.

A szovjet katonák közül is többen meghaltak és számosan megsebesültek, ami azt mutatja, hogy az ellenforradalmárok elsősorban rájuk tüzeltek.

A lőirányokról elmondottak bizonyítékát a Parlament falain ma is láthatjuk. A becsapódások ezt igazolják. Ugyanígy bizonyítják a szovjet fegyverek tüzelési irányát az Építésügyi Minisztérium, a Földművelésügyi Minisztérium, a Munkásmozgalmi Intézet, az Országház Étterem épületének tetején és falain látható becsapódási helyek. A becsapódásokból világosan megláthatja bárki, ha csak valamit is ért a lövészethez, hogy az ellenforradalmárok a Parlamentet övező épületek tetejéről lőttek lefelé provokatív céllal a tömegre. Ezzel szemben a szovjet katonák a tömeget védték a provokátoroktól, mert a becsapódások világosan igazolják, hogy lentről fölfelé lőttek.

Az ÁVH-s őrség, amely csak a Parlament épületében tartózkodott, a tűzharcba be sem avatkozott.

Nyilvánvalóan előre kitervelt provokációról volt szó, amelyet az ellenforradalmárok azért rendeztek, hogy segítségével az ÁVH ellen uszítsanak. Így is történt.

Nekünk, a Parlament őrségének nem volt olyan erőnk, hogy a környező épületeket megszállhassuk, bár ez igen szükséges lett volna. A környék átfésülésére sem volt erőnk, noha az említett épületekből már 24-én éjjel több lövést adtak le a Parlament előtt őrködő szovjet katonákra. Többször kértük a Honvédelmi Minisztériumot az említett épületek átkutatására, de ezt 28-ig nem tették meg.

Azokban az épületekben, amelyekről a tömegre és a szovjet katonákra lőttek, ÁVH-s egységek nem voltak. Nem is lehettek, hiszen az ÁVH soha sem tüzelt szovjet katonákra, és a szovjet egységek sem tüzeltek az ÁVH-ra, a Parlament előtti tűzharc pedig a szovjet tankok és a környező épületekről tüzelő provokátorok között zajlott le. Azért sem lehettek ott ÁVH-sok, mert ha lettek volna, akkor azokról nekünk, a Parlament ÁVH-s őrségének feltétlenül tudomásunk és velük kapcsolatunk lett volna.

A tüntetők tömegére tüzelő ellenforradalmárok ránk is tüzeltek, halottunk és sebesültjeink is voltak — ezért sem lehettek a támadók ÁVH-sok. Mi a Parlament épületébe menekült sok tüntetőnek az életét mentettük meg.

A volt Parlamenti ÁVH őrség beosztottjai és parancsnokai:

Végh József	alezredes	Aranyos József	hadnagy
Zrupkó Béla	százados	Balázs Mihály	hadnagy
Jámbor Ferenc	százados	Montányi Jenő	hadnagy
		Mazula Károly	hadnagy"

A Földművelésügyi Minisztérium dolgozójának feljegyzése

1956. október hó 25-én a Földművelésügyi Minisztérium épületébe olyan hír érkezett, hogy a belváros irányából több száz főnyi tömeg közeledik a Kossuth Lajos tér felé. A hír érkezése után egy fél órával a minisztérium dolgozói az alábbiaknak voltak szemtanúi:

A Nádor utca és a Szabadság tér irányából egy Tátra-Plán gépkocsi közeledett, amelynek hűtőjén és tetején mintegy tizen ültek, piros-fehér-zöld zászlót lobogtattak. A kocsit húsz-harminc főből álló csoportok követték. Mintegy negyedóra alatt több százan gyűltek össze a téren. Hozzájuk csatlakoztak az Alkotmány utcából jövő újabb csoportok és a tér környékén levő kíváncsiskodók. Ekkor szervezett formában megkezdődött a tüntetés. A tömeg körülbelül húsz méter távolságban volt a Parlament őrzésére kirendelt harckocsiktól. Ekkor a Margit-híd felől 2 harckocsi és egy páncélautó tünt fel. A tömegből integettek a harckocsik felé. Erre a harckocsikról visszaintegettek. Ez bátorságot adott a tömegnek és egy villamosvasúti egyenruhában levő férfi vezetésével felkapaszkodtak a páncélautóra és a harckocsik tetejére. A kalauz ott lobogtatta kezében a zászlót, a harckocsik és a páncélos autó a Kossuth Lajos térről elindult, és az Alkotmány utcából befordult a Kozma Ferenc utcába. Láttuk, hogy a Parlament előtt álló harckocsik tetejére is felmászott a tömeg. Ekkor hallottuk, hogy golyószóróból vagy géppisztolyból leadott két sorozatlövés dördült el. A tömegben kitört a pánik. Egy része a Rákóczi szobor irányába, a Nádor utca felé szaladt, másik része pedig a Földművelésügyi Minisztérium árkádjai alá, míg kisebb része a téren álló harckocsik mellett keresett fedezéket. A szovjet harckocsik katonái ezután kezdték lőni minisztériumunk és a Munkásmozgalmi Intézet homlokzatát. A lövöldözés után elterjedt a minisztérium épületében a hír, hogy ÁVH-sok lőttek a minisztérium épületéből. Többen azt állították, hogy a III. emelet 391. számú szoba erkélyéről lőttek a tömegre, ezt alátámasztották azzal, hogy a géppuska csöve még mindig kinyúlik a korlát között. Ennek tisztázására Szőke Mátyás, Kökény Mihály miniszterhelyettesek, Seregélyi József és Rosta Károly elvtársak vállalkoztak. A szobába azonban nem tudtak bejutni, mert annak vasrácsos ajtaja le volt zárva, és a kulcsot a minisztérium portáján őrizték vaskazettában. A vaskazettát felhoztuk a portáról, kinyitottuk az ajtót, de a helyiségeket üresen találtuk. A kérdéses helyen a géppuska csövének vélt dolog egy vízlevezető cső és egy zászlótartó rúd volt, melyek jelenleg is helyükön vannak.

Ezt követően átvizsgálták a minisztérium minden helyiségét, a padlást is. Valóban az egyébként mindig zárt padlás vasajtót nyitva találták. Lehetséges, hogy a minisztérium dolgozóinak tudtán kívül idegenek voltak a padláson vagy a tetőn. Az a hír is elterjedt, hogy ÁVH-sok tartózkodtak az épületben.

Megállapítást nyert az is, hogy ÁVH-s katonák nálunk nem voltak. A minisztériumban több száz dolgozó tartózkodott. Elképzelhetetlen, hogy közülük senki sem látott volna ÁVH-sokat, ha ezek valóban az épületben lettek volna.

Lukács Béla
a Földművelésügyi Minisztérium dolgozója

*

A szemtanúk egybehangzó elbeszélése azt mutatja, hogy október 25-én a Kossuth Lajos téren ugyanolyan módszerekkel végrehajtott ellenforradalmi provokáció történt, mint másfél nappal korábban a Rádió épülete előtt.

Először összecsődítették a város főútvonalain a fiatalok és járókelők tömegét, és azután „nemzeti" jelszavakat hangoztatva felvonultatták őket a provokáció színhelyére.

Az ellenforradalmárok egy része fegyverét kabát alá rejtve elvegyült a békés tüntetők tömegében. Más fegyveres ellenforradalmárok már korábban megszállták a tüzelő pozíciókat a teret környező épületekben. Ezután megtámadták és megkísérelték lefegyverezni az épület védelmére kirendelt őrséget. Majd védett helyekről, orvul a tömeg közé lőttek, s utóbb elterjesztették városszerte a hazug hírt: „Ávósok lövik a népet, az ávósok gyilkosok!"

A Parlament előtti provokáció annyiban sikerült, hogy 22 polgári személyt, több szovjet katonát meggyilkoltak, sokat megsebesítettek, majd a halottak és sebesültek számát felnagyítva a történtekért az ÁVH-t okolva pogromot robbantottak ki az államvédelmi szervek ellen. Viszont nem sikerült az akció annyiban, hogy nem kerülhetett sor a Parlament valószínűleg tervezett ostromára. (A Stúdió elfoglalása után a rádióadás is a Parlamentből történt.) A provokátorok számítását keresztülhúzta, hogy a szovjet tankok visszalőttek a provokátorok által megszállt tűzfészkekre és az orvlövészeknek gyorsan el kellett tűnniök tüzelő pozícióikból.

Az „Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben" második kötetében az ellenforradalom 15 áldozatának életútjáról adtunk rövid ismertetést: Mező Imréről, Kalamár Józsefről, Bordás Andrásról, Kovács Lászlóról, Sziklai Sándorról, Kiss Lajosról, Asztalos Jánosról, Papp Józsefről, Szabó Lajosról, Turner Kálmánról, Bene Mihályról, Lakatos Péterről, Sarkadi Istvánról, Jakab Károlyról és Fodor Pálról. Az alábbiakban felsoroljuk az ellenforradalmi terror mintegy 200 további áldozatát. Ezek zöme munkások vagy parasztok gyermeke volt. Tiszta életük és mártírhalálluk nemcsak gyilkosaikat vádolja, hanem azokat is, akik ezekre a gyilkosságokra úszítottak, s akik a gyilkosokkal kezet szorítottak, s őket „szabadságharcosoknak" kiáltották ki.

Kegyelettel emlékezünk meg az ellenforradalom áldozatairól, a magyar néphatalom halottairól, akiknek sorsa arra is tanít, milyen vértenger árasztotta volna el Magyarországot, ha az ellenforradalom szabad garázdálkodása nem ér véget november negyedikén.

Csivinesik László
áv. sorkatona, 23 éves

Szegény-paraszt szülők gyermeke. Cementgyárban, majd a gyöngyösi Váltógyárban dolgozott. Innen vonult be katonának. A Széna téren kapott halálos lövést.

Czobor József
rendőrtizedes, 24 éves

Debreceni munkáscsalád fia. A győri Vagongyárban segédmunkásként dolgozott. Később a rendőrséghez került. 1956-ban nősült. Október 25-én a parlament előtt ölték meg.

Eördögh Attila
áv. sorkatona, 21 éves

Apja a diósgyőri vasgyár dolgozója. A kohászati technikum elvégzése után a dunapentelei vasműben dolgozott. 1955-ben bevonult. Az 1955-ös árvíz mentési munkálataiban hősiességével kitűnt. Az elsők között oltották ki életét az ellenforradalmárok golyói.

Fehér József
államvédelmi őrnagy, 34 éves

Tokaji szegényparasztok gyermeke. 1943-ig segédmunkás. Rendőrtiszti iskolát végzett. Október 23-án a Rádiót védte. A Rádió elfoglalása után, 24-én reggel az ellenforradalmárok agyonlőtték.

Fekete László
rendőrtörzsőrmester, 26 éves

Szegényparaszti család gyermeke, 1953-ban lépett a rendőrség kötelékébe. Mint pártonkívüli a 8. sz. tisztiőrs legjobb beosztottjai közé tartozott. Október 25-én a parlamentnél gyilkolták meg.

Gajdán Imre
áv. sorkatona, 21 éves

Apja nincstelen paraszt volt, a felszabadulás után kapott kilenc hold földet. Gajdán Imre hegesztő volt az Óbudai Hajógyárban. Október 30-án a Köztársaság téren oltották ki életét és csonkították meg testét a gyilkos ellenforradalmárok.

Gubis Ferenc
rendőrőrmester, 25 éves

Falusi napszámoscsalád gyermeke, öt testvérével együtt rendkívül nehéz körülmények között nőtt fel. 1955-ben lépett a rendőrség kötelékébe. A Szabad Nép nyomdája előtt érte az ellenforradalmárok golyója.

Gyenes György
határőrfőhadnagy, 28 éves

Törökszentmiklósi hétgyermekes nincstelen parasztcsaládból származott. Katonai szolgálata során a határőrséghez került, ahol mindenki szerette. Az ellenforradalmárok zászlórúddal kínozták halálra a kötelességét teljesítő fiatal határőrtisztet.

Halmi József
középparaszt, 51 éves

Mikebudán, 20 holdon gazdálkodott. 1956. november 1-én a többszörösen büntetett előéletű Fekete János behatolt Halmi lakásába és azt kiabálva, hogy : „ütött a kommunistákat pártolók utolsó órája" agyonlőtte.

Kállai Éva

a budapesti pártbizottság titkára
társa, 39 éves

1938-ban, 20 éves korában kapcsolódott be a munkásmozgalomba. Már az illegalitás éveiben is a párt rettenthetetlen harcosai közé tartozott. Politikailag jól tájékozott, magas kultúrájú elvtárs volt. 1943-ban a fasiszták börtönében egyike azoknak, aki derűs optimizmusával lelket öntött társaiba. A Köztársaság téri pártház elfoglalása után halálos sérülést szenvedett, amikor levetette magát a II. emeletről, hogy ne jusson élve a terroristák kezébe.

Kiss András

rendőrszakaszvezető, 22 éves

Szülei, volt gazdasági cselédek, a felszabadulás után kaptak földet. 1955-ben lépett a rendőrség kötelékébe. A dunai árvíz alkalmával hősiesen mentette az árvíz áldozatait. Szolgálatba ment, amikor az Üllői úton a Kilián laktanyából érte a gyilkos golyó.

Kokai László

áv. őrvezető, 23 éves

Jászági szegény paraszti család gyermeke, 1953 őszén vonult be sorkatonaként a belső karhatalomhoz. Az árvízzel kapcsolatos mentési munkálatoknál kitüntetést kapott. A Budapesti Pártbizottságot támadó ellenforradalmárok gyilkolták meg.

Kovács Géza
áv. százados, 30 éves

Szegényparasztok gyermeke. A Bükkhegységben talpfafaragó volt. 1948-ban a Kossuth Akadémia elvégzése után lett katonatiszt.

Kristó Ferenc
áv. őrnagy, 37 éves

Apja vasutas volt. Négy polgári iskola elvégzése után a brassói Asztra műveknél lett villanyszerelő tanonc, 1940-ben került a Gamma gyárba. 1945-ben szovjet hadifogságba került, hazatérése után lett tagja az államvédelemnek. November 6-án támadta és ölte meg egy ellenforradalmi banda.

Kupper Béla
vállalatvezető, 40 éves

Léván született. Fiatal korában részt vett az illegális kommunista mozgalomban. Legutóbb a VI. kerületi Vegyesipari Javító Vállalat igazgatója volt. Kupper Béla október 27-én a csepeli gyár I. kapuja előtt beszélt a munkásokkal, amikor egy elvetemült bandita géppuskasorozattal meggyilkolta a fegyvertelen embert.

Lázár Flórián
rendőrtörzsőrmester, 40 éves

Eredetileg gyárimunkás. Felszabaduláskor jelentkezett a rendőrségnél. Egy ellenforradalmi csoport előbb a lakásán kereste, majd estefelé, miközben szolgálati helyére ment, lelőtte.

Lengyel László
termelőszövetkezeti elnök, 34 éves

Lengyel a felszabadulásig napszámos volt az Offner birtokon. 1951-ben alapító tagja lett a bugyi-i „Új Élet" termelőszövetkezetnek. 1954-ben a szövetkezet elnökévé választották. A faluban szerették. Kulák ellenforradalmárok meggyilkolták.

Magyar László
áv. őrnagy, 31 éves

Apja hentessegéd volt, szülei korán elhaláloztak, már 2 éves kora óta ette az árvák keserű kenyerét. 12 éves korában cipészinas lett. 1945-ben lépett be a pártba, azóta aktív pártmunkás. 1949-ben került a határőrséghez, majd a Petőfi Akadémia elvégzése után, az államvédelemhez. A Rádiónál ölték meg az ellenforradalmárok.

Lukács László
honvédezredes, 36 éves

1945-ben részt vett az újjászervezett magyar hadsereg német területen folytatott fasizmus elleni harcaiban. Az ellenforradalom kitörése előtt a Petőfi Katonai Politikai Akadémia parancsnokának helyettese volt. A Rádió védelme során érte a halálos golyó.

Matuzsa György
határőrfőhadnagy, 33 éves

Agrárproletár családból származott. Matuzsa már gyermekkora óta maga kereste kenyerét. A Köztársaság téren halálos lövést kapott az ellenforradalmároktól, kórházba szállítása után meghalt.

Molnár Pál
államvédelmi főhadnagy, 31 éves

Munkáscsalád gyermeke, 1945-ben lépett a rendőrség kötelékébe. Október 24-én reggel a Rádiónál gyilkolták meg az ellenforradalmárok.

A. Nagy József
rendőrtörzsőrmester,
gépkocsivezető, 32 éves

Fiatal korában MÁV pályamunkás, 1945-ben került a rendőrséghez mint gépkocsivezető. Október 30-án élelmiszerszállítás közben érte a gyilkos golyó.

Nagy Károly
áv. alhadnagy, 28 éves

Csepeli munkás gyermeke. Október 27-én a Széna téren az ellenforradalmárok súlyosan megsebesítették. Az eszméletlen Nagy Károlyba a bestiális gyilkosok még egy halálos golyósorozatot adtak le.

Neményi József
tanácsi előadó, 51 éves

Régi kommunista, nyolc évet ült Horthy börtönében. Legutóbb a Kiskunmajsai tanács kereskedelmi előadója volt. Az ellenforradalom véres napjaiban a gyilkosok a lakásáról a tanácsházhoz hurcolták és zászlórúddal addig verték, míg bele nem halt.

Péter Elemér
a Közlekedési Építő Vállalat
osztályvezetője, 45 éves

Tizenhárman voltak testvérek. 1927-ben a Hoffher gyárban lett lakatosinas. 1954-ben került a Közlekedési Építő Vállalathoz. Október 30-án meggyilkolva találták a vállalat épületében.

Polonyi Ferenc
üzemvezető, 58 éves

Munkásszülők gyermeke, műszerész. Az első világháborúban aktív tevékenységet fejtett ki az antimilitarista mozgalomban. Később a katonatanács tagja lett. Legutóbb a Közlekedési Mérőműszerek Gyárában dolgozott. 1956. október végén a fegyvertelen Polonyiba a Kilián laktanyánál belelőttek. Kórházba szállítás közben halt meg.

Rigó Zoltán
áv. sorkatona, 21 éves

Hejőcsabán, 1935-ben született. Apját a második világháborúban vesztette el. Bevonulása után a belső karhatalomhoz került. A dunai árvíz alkalmával életmentő munkát végzett. A VII. kerületben ölték meg.

Sike Gábor
rendőrszakaszvezető, 29 éves

Jászapáti szegényparasztok gyermeke. 1953 őszén lépett be a demokratikus rendőrségbe. A kerepesi temetőnél levő szolgálati helyén érte az ellenforradalmárok gyilkos golyója.

Schulz László
fodrász, 40 éves

Fodrásztanonc korában bekapcsolódott az ifjúmunkás-mozgalomba. Mauthausenben, mint deportált ismerte meg a fasizmus rémségeit. Legutóbbi időben a Köztársaság téri pártházban levő fodrászműhelyben dolgozott. A pártház [illegible]troma alatt a sebesülteket ápolta. [illegible] ellenforradalmárok a pártház [illegible]oglalása után meggyilkolták.

Vági József
határőrszázados, 27 éves

1950-ben mint sorkatona a határőrökhöz került. A tiszti iskola elvégzése után Mosonmagyaróvárra került, ahol a városi tanácsnak is tagja lett. A helyi és az Ausztriából beszivárgott ellenforradalmárok megtámadták a laktanyát és Vági századost elhurcolták a tanácsházára, ahol ütötték-verték, majd kidobták az ablakon. A súlyosan sebesült tisztet halálrataposták, és mellére saját vérével ötágú csillagot festettek.

Zámbó László
szabó, 48 éves

1929 óta vesz részt a munkásmozgalomban. Horthyék rendőrsége üldözte és hosszú időt töltött a fasiszták börtönében. 1945 után a ruházati iparban dolgozott. Október 25-én fegyveres ellenforradalmárok megtámadták és halálosan megsebesítették.

Zeleszkó Benjámin
rendőrfőhadnagy, 39 éves

Szülei cselédek voltak Solton a Földhitelbank gazdaságában. 1945 februárjában Solton megalakította a demokratikus rendőrséget, amelynek a rendőrbiztosa lett. A bajai ellenforradalmárok a védtelen főhadnagyot orvul, sorozatlövéssel ölték meg.

Zsíros János
rendőrszakaszvezető, 27 éves

Fiatal korában került árvaságra. 1954-ben lett rendőr, Oroszlányban teljesített szolgálatot, itt érte a gyilkos golyó. A gyilkosok a zsebét kiforgatták és a pénzét elrabolták.

Az ellenforradalmi terror áldozatául estek még:

Albert György	áv. őrvezető	1935	Braila
Albert Pál	honvédtizedes		Karancslapujtő
Antal Gyula	törzsőrmester	1913	Miskolc
Bak János	államvédelmi sorkatona		Apagy
Balassa János	áv. főhadnagy	1926	Biharkeresztes
Balkovich Gyula	honvédszázados	1929	Budapest
G. Balogh Imre	r. törzsőrmester	1925	Karcag
Bana Mihály	államvédelmi sorkatona	1935	Sárospatak
Bálint András	áv. sorkatona	1933	Budapest
Benedek József	r. törzsőrmester	1922	Kisbacon
Berki Sándor	áv. hadnagy	1930	Budapest*
Bertalan János	bányalakatos		Inota
Béres Zoltán	r. törzsőrmester	1928	Kispest
Biró László	páncélos őrvezető	1934	Aszód
Bodi Lajos	honvédhadnagy	1930	Szamosangyalos
Bojti Imre	honvédőrnagy	1909	Karcag
Borbély Károly	áv. főhadnagy	1930	Budapest*
Borgola András	híradós tizedes	1934	Mezőberény
Bózvári Imre	határőr őrvezető	1934	Újpest
Brodorits Ferenc	áv. százados	1919	Budapest*
Cink László	áv. hadnagy	1932	Vértessomló
Czinó Károly	páncélos tizedes	1935	Diósgyőr
Cserna Gábor	páncélos szakaszvezető	1933	Lőrinc
Csépe Sándor	áv. hadnagy	1931	Nagylóc
Csikós György	áv. főhadnagy	1932	Encs
Csontos István	tanácsi előadó		Miskolc
Ifj. Csutár István	tüzérhallgató	1935	Szeged
Csuvár Imre	határőrhadnagy	1928	Budapest*
Dancinger Gyula	páncélos tizedes	1934	Aszód*
Daru Lajos	honvédszázados	1911	Füzesgyarmat
Egervári László	határőr	1935	Soroksár
Elek László	államvédelmi sorkatona	1934	Sárospatak

Faragó Barnabás	főkapus		Miskolc
Farkas Sándor	rendőrszakaszvezető	1933	Szentes
Fekete József	áv. alhadnagy		Jászszentlászló
Földesi Zoltán	honvédfőhadnagy	1929	Orosháza
Flórián Imre	gépállomás brigádvezető		Bajna
Frank Ferenc	államvédelmi sorkatona	1935	Vencsellő
Freimann Lajos	műanyagkészítő		Budapest
Füleky Mihály	rendőrszakaszvezető	1931	Mezőtúr
Gavló József	tsz. párttitkár, brig. vezető		Kakucs
Gáspár György	légoltalmi őrmester	1935	Budapest
Gáti Gyula	áv. alezredes	1906	Tószeg
Gáti Imre	áv. százados	1922	Tószeg
Gulyás Miklós	légoltalmi hadnagy	1935	Budapest
Gyapjas Pál	államvédelmi hadnagy	1919	Pálmonostor
Gyenis László	tüzérhallgató	1934	Pécs
Gyöngyösi Ede	tüzérhallgató	1937	Vulkán
Győre László	járási tsz. szervező		Nagykáta
Gyurgyovics Sándor	államvédelmi sorkatona	1935	Velence
Habling László	rendőr-törzsőrmester	1931	Szellő
Hajdu István	r. őrvezető	1933	Hajdúböszörmény
Hajós Imre	egyetemi hallgató		Budapest
Herczeg Tibor	honvédtiszt	1922	Budapest
Hideg László	páncélos tizedes	1934	Aszód*
Hódos László	áv. százados	1924	Budapest*
Hoós László	hadnagy	1928	Kőszeg
Horning Ferenc	ügyész	1922	Nagybocskó
Horváth József	áv. hadnagy	1918	Kalocsa
Horváth László	páncélos	1935	Aszód*
Horváth Zoltán	áv. főhadnagy	1931	Budapest
Hravati Károly	híradós őrmester	1935	Vecsés
Izsó István	áv. törzsőrmester	1920	Nagysáp
Jámbrich József	áv. százados	1926	Gerendás
Jobbágy Szilárd	határőr őrvezető	1933	Kolozsvár
Jóvári Imre	rendőrfőhadnagy	1914	Székesfehérvár

Juhász József	áv. hadnagy	1925	Alsószuha
Jurinovics Miklós	lövészszázados	1930	Bácsalmás
Jurkovics Béla	államvédelmi sorkatona	1933	Csév
Kancsár Gyula	r. főtörzsőrmester	1920	Bugyi
Karácsonyi István	r. törzsőrmester	1919	Taksony
Kardos Pál	rendőrőrmester	1930	Székesfehérvár
Katona Gyula	államvédelmi sorkatona	1934	Cegléd
Kádas Ede	tüzérhallgató	1934	Budapest
Kállai Mihály	államvédelmi sorkatona	1935	Kiskunfélegyháza
Kálmán István	áv. szakaszvezető	1933	Iharosberény
Kárpáti István	államvédelmi sorkatona	1935	Budapest
Kiliti Dániel	határőr tizedes	1935	Litér
Kiss Gyula	áv. őrnagy	1928	Kiskunmajsa
Kiss Lajos	MDP megyebizottság dolg.		Veszprém
Klimits Tibor	százados	1924	Budapest
Kolár József	rendőrfőhadnagy	1905	Enyicke
Kollár István	segédmunkás	1930	Kelebia
Koncz Imre	áv. tizedes	1934	Érd
Ifj. Kovács Imre	államvédelmi sorkatona	1935	Páty
H. Kovács István	áv. százados	1920	Hanta
Kovács Rudolf Rezső	cukorgyári művezető		Kaposvár
Kuba János	áv. szakaszvezető	1933	Tiszakécske
Kucsera Zoltán	államvédelmi sorkatona	1935	Ózd
Kriston Sándor	bányász		Ózd
Ladányi János	áv. hadnagy	1927	Budapest*
Lajos György	honvédhadnagy	1931	Csalipuszta
Lajtai András	áv. törzsőrmester	1907	Budapest*
Lóránd György	áv. százados	1925	Budapest*
Losonczi Ferenc	áv. főhadnagy	1929	Budapest*
Lőrincz István	páncélos százados	1927	Becsehely
Lőrincz József	gyárimunkás		Ózd
Matolcsi Gerzson	Micsurin tsz. párttitkár		Vasmegyer
Mátai Antal	államvédelmi sorkatona	1935	Lengyel
Menyhárt Ervin	r. alhadnagy	1929	Győr
Mészáros István	áv. őrvezető	1934	Ceglédcsemő
Modos József	határőr	1935	Sarod

Mohai István	áv. százados	1922	Nagydorog
Molnár Béla	áv. szakaszvezető	1934	Diósgyőr
Murinai János	áv. főhadnagy	1926	Budapest
Dr. Nagy István László	ügyvéd	1898	Nagykároly
Nagy István	öntő		Szirmabesenyő
Nagy János	államvédelmi sorkatona	1933	Vásárosbéc
Nagy János	áv. főhadnagy	1925	Sárkeresztúr
Cs. Nagy Zsigmond	rendőrszázados	1913	Mezőtúr
Zs. Nagy László	áv. tizedes	1934	Debrecen
Nagy Vilmos	r. százados	1927	Budapest
Navratik József	honvéd őrvezető		Kistarcsa
Nemesvári István	lövész-szakaszvezető		Komárom
Országh István	államvédelmi sorkatona	1933	Erdőbénye
Oprendek Sándor	honvédőrnagy	1919	Miskolc
Ötvös Tibor	határőr őrvezető	1935	Fót
Pallagi Vilmos	földműves		Bajna
Patai Mihály	honvédhadnagy	1930	Békéscsaba
Pákozdi Antal	Danuvia dolgozója	1909	Kiskunhalas
Pencinger József	Úttörő tsz. elnöke		Iharosberény
Péter József	államvédelmi sorkatona	1935	Apagy
Pintér István	határőrhadnagy	1933	Komárom
Prigli János	járási tanács előadó	1935	Siófok
Punyi Ignác	államvédelmi sorkatona	1935	Kunszállás
Ráduly József	áv. százados	1926	Miskolc
Raszler Imre	rendőrtizedes	1933	Kapuvár
Rácz Jenő	százados (nyugdíjas)	1899	Budapest
Rácz Lajos	áv. hadnagy	1926	Pilisszentiván
Rácz József	szds. Petőfi Ak. hallgató	1922	Belsővõcs
Róder György	osztályvezető	1928	Budapest
Rumi János	áv. hadnagy	1913	Budapest*
Sarkadi István	csoportvezető, párttitkár		Ózd
Strelecz János	áv. hadnagy	1925	Miskolc*
Svacz Béla	lakatos		Piliscsév
Scheirich Albert	államvédelmi sorkatona	1934	Nyergesújfalu
Schnierer Miklós	honvédhadnagy	1932	Székesfehérvár
Stefkó József	határőrfőhadnagy	1933	Pócspetri
Szabó Ferenc	államvédelmi sorkatona	1933	Doba

Szabó Miklós	tüzérhallgató	1936	Diósgyőr
Szabó Zoltán	áv. alhadnagy	1926	Füzesgyarmat
Szanyi Nagy István	áv. tizedes	1934	Budapest
Szalai József	gépkocsivezető	1926	Nagyismony
Szeidemann Antal	művezető		Tata
Szemerkei Zoltán	r. hadnagy	1920	Komárom*
Szepesi Róbert	államvédelmi sorkatona	1934	Budapest
Székely Ferenc	gépállomási főkönyvelő		Budapest-Bajna
Szőke Gyula	páncélos tizedes	1935	Budapest
Telenkó János	harckocsizó tizedes		Csobád
Tóth Béla	áv. hadnagy	1932	Rábabogyoszló
Tóth Ferenc	áv. százados	1921	Polgár
Tóth János	áv. törzsőrmester	1929	Dombrád
Tömpe József	áv. hadnagy	1924	Budapest*
Tözsér József	XII. ker. Tanács alkalmazott	1914	Nagyfüged
Varga Lajos	áv. hadnagy	1930	Molnaszecsőd
Vass Ernő	honvédőrnagy, partizán	1922	Gegelyi
Vass Károly	áv. sorkatona	1934	Konyár
Vaszil József	államvédelmi őrvezető	1934	Révleányvár
Vári Imre	áv. hadnagy	1928	Budapest*
Várkonyi György	áv. hadnagy	1933	Budapest
Várkonyi Gyula	áv. hadnagy	1932	Budapest*
Véghelyi Kálmán	áv. őrmester	1927	Budapest*
Vén József	lövész őrmester	1935	Öregcsertő
Verner István	államvédelmi sorkatona	1933	Szügy
Zsoldos György	üzemegységvezető		Velence

A csillaggal jelzett az utolsó szolgálati hely, a többinél a születési hely van feltüntetve.

Függelék

KIMUTATÁS

az ellenforradalom fogságában levő személyek számáról

Október 23 és november 3 között számos kommunistát, tanács- és pártmunkást, katonatisztet, belügyi dolgozót hurcoltak el az ellenforradalmárok. Pontos számot nem tudunk adni a letartóztatásokról, mert csak a megyei és városi börtönökről, kerületi, városi és megyei rendőrkapitányságokról lehetett az adatokat összegyűjteni. Ezeken a helyeken összesen 2929 személy volt az ellenforradalmárok fogságában. Az ellenforradalmi gócokban (Práter u., Corvin köz, Kilián laktanya, Széna tér, Maros u., Péterfy Sándor u., Köztársaság tér), a községi tanácsokon és egyéb helyeken történt letartóztatásokról pontos adatok nincsenek birtokunkban:

Budapesten Fő utcai börtön	400	fő	ebből	15	polgári	személy
„ Kozma u. börtön (gyűjtő)	200	„	„	8	„	„
„ Markó u. börtön	192	„	„	9	„	„
„ rendőrkapitányság	367	„	„	80	„	„
Baranya megye	161	„	„	21	„	„
Bács Kiskun megye	118	„	„	3	„	„
Békés megye	139	„	„	65	„	„
Borsod megye	84	„	„	1	„	„
Csongrád megye	82	„	„	14	„	„
Fejér megye	100	„	„	33	„	„
Győr-Sopron megye	81	„	„	34	„	„
Hajdú-Bihar megye	53	„	„	18	„	„
Heves megye	78	„	„	27	„	„
Komárom megye	34	„	„	5	„	„
Nógrád megye	38	„	„	23	„	„
Pest m. (Budapest kivételével)	129	„	„	67	„	„
Somogy megye	124	„	„	48	„	„
Szabolcs-Szatmár megye	4	„	„	3	„	„

Szolnok megye	91	fő	ebből	11	polgári	személy
Tolna megye	62	„	„	10	„	„
Vas megye	29	„	„	12	„	„
Veszprém megye	171	„	„	35	„	„
Zala megye	92	„	„	16	„	„
összesen :	2929	fő,	ebből	558	polgári	személy.

A letartóztatottak egy részével már közölték halálos ítéletüket, melyeknek tömeges végrehajtását Budapesten november 6-ra tervezték. Ekkor rendezték volna meg a Vérmezőn az elesett ellenforradalmárok látványos temetését, amelynek gyászbeszédét Mindszenty József akarta elmondani. A temetésnek provokációs jelleget akartak adni, s utána nagyszabású véres terrorakcióra került volna sor. A letartóztatottakat a szovjet csapatok szabadították ki.

Az október 23-i és az azt követő eseményekkel kapcsolatos sérülések és halálozások

(A Központi Statisztikai Hivatal jelentéséből)

„Az október 23-i és az azt követő eseményekkel kapcsolatban országosan mintegy 2700 halálozás történt; ebből 2195 halálesetet anyakönyveztek, 307 halálesetről a temetők és exhumálások, valamint a kijelentések alapján értesült a statisztikai hivatal, ezenkívül mintegy 100–150-re tehető az eddig még nem exhumált és be nem jelentett halálozások száma.

Az október 23-i és az azt követő eseményekkel kapcsolatos halálozások közül 1945 (az összes ilyen halálozás 78%-a) Budapesten történt.

A Budapesten meghalt személyeknek 85%-a volt budapesti lakóhelyű, a többiek vidéki lakóhelyűek voltak.

Az állami egészségügyi szolgálat 1956. október 23-tól az év végéig csaknem 20 000 harci cselekmények következtében megsérült személyt részesített kezelésben. Az ellátott sebesülteknek 61%-a kórházi ápolásra szoruló fekvő beteg volt. A kórházban ápoltak 8%-a meghalt." (Megjegyzés: a fenti adatok csak magyarországi lakosokra vonatkoznak.)

Ára : 4,— Ft.